

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

5/2012

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Hlavní líčení	č. 32
Krádež	č. 33
Odměna ustanoveného obhájce	č. 31
Právo na spravedlivé soudní řízení	č. 32
Příslušnost soudu	č. 35
Rozhodnutí v přípravném řízení	č. 35
Řízení o stížnosti	č. 35
Řízení před samosoudcem	č. 32
Těžké ublížení na zdraví	č. 34
Trvání vazby	č. 35
Uznání a výkon cizozemských rozhodnutí	č. 30
Úmysl	č. 34
Vyloučení orgánů činných v trestním řízení	č. 35
Zjednodušené řízení	č. 32

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Akciová společnost	č. 59
Byt	č. 58
Cena	č. 67
Dobré mravy	č. 60
Dovolání	č. 57
Finanční arbitr	č. 65
Insolvence	č. 70
Konkurs	č. 61
Manželství	č. 62
Náhrada škody	č. 65
Neplatnost právního úkonu	č. 62
Neplatnost právního úkonu	č. 67
Odpovědnost státu za škodu	č. 65
Podmínky řízení	č. 70
Poplatky soudní	č. 56
Poplatky soudní	č. 57
Poučovací povinnost soudu	č. 59
Právní úkony	č. 59
Právnícká osoba	č. 64
Promlčení	č. 60
Předběžná otázka	č. 67
Převod nemovitosti	č. 62
Převod vlastnictví	č. 62
Přípustnost dovolání	č. 63
Směnečný a šekový platební rozkaz	č. 68
Směrnice EU	č. 67
Smlouva	č. 63
Smlouva o převodu bytu nebo nebytového prostoru (jednotky)	č. 62
Společné jmění manželů	č. 62
Společnost s ručením omezeným	č. 67
Společenství účastníků řízení	č. 63
Vydědění	č. 66
Vyrovnání	č. 69
Zástavní právo	č. 69
Zástavní právo	č. 70
Zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce)	č. 60
Znalecký posudek	č. 67
Způsobilost k právním úkonům	č. 64
Způsobilost k právům a povinnostem	č. 64
Žaloba určovací	č. 58

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Postup podle ustanovení § 460u odst. 4 tr. ř., podle něhož prokáže-li odsouzený, že peněžitou sankci nebo peněžitě plnění uložené rozhodnutím jiného členského státu Evropské unie o peněžitých sankcích a plněních úplně uhradil v jakémkoliv státě, soud rozhodne o upuštění od výkonu takového rozhodnutí, přichází v úvahu pouze poté, co již bylo rozhodnuto o uznání a výkonu rozhodnutí podle § 460t odst. 1 tr. ř. Pokud odsouzený peněžitou sankci nebo peněžitě plnění uhradí před rozhodnutím soudu podle § 460t odst. 1 tr. ř., soud nečiní žádné rozhodnutí, nýbrž věc jako vyřízenou založí, příp. vyrozumí o skončení věci příslušný orgán jiného členského státu Evropské unie, který žádost o uznání a výkon zaslal.*

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 14 To 51/2010)

Vrchní soud v Praze ke stížnosti, kterou podala státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze, zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. listopadu 2010, sp. zn. 71 T 3/2010.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným usnesením Městského soudu v Praze bylo rozhodnuto tak, že podle § 460u odst. 4 tr. ř. se upouští od výkonu rozhodnutí.

Rozhodnutí městský soud odůvodnil tím, že obdržel trestní oznámení na S. H. pro dopravní přestupek spáchaný jízdou nepovolenou rychlostí v Rakouské republice, za něž mu okresní hejtman Okresního hejtmantství Kufstein, Spolková země Tyrolsko, uložil pokutu 320 EURO, event. náhradní trest odnětí svobody 84 hodin. Poukázal na to, že dříve, než mohlo být ve věci uznání a výkonu tohoto rozhodnutí jako rozhodnutí jiného členského státu Evropské unie jednáno, byl městský soud vyrozuměn S. H., že pokuta byla zaplacená, což bylo ze strany Okresního hejtmantství v Kufsteinu potvrzeno dne 27. 10. 2010 a sděleno, že svoji původní žádost o výkon rozhodnutí považují za vyřízenou a za bezpředmětnou. Vzhledem k tomu, že pokuta byla zaplacená, dospěl městský soud k závěru, že je třeba postupovat podle § 460u odst. 4 tr. ř. a od výkonu rozhodnutí upustit.

Proti tomuto usnesení podala v zákonné lhůtě stížnost státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze. Odůvodnila ji tím, že podle jejího názoru byl postup Městského soudu v Praze podle § 460u odst. 4 tr. ř. nesprávný, neboť podle tohoto ustanovení se postupuje tehdy, když soud již rozhodl o uznání a výkonu rozhodnutí, ovšem městský soud takto nerozhodoval, neboť S. H. uhradil uloženou pokutu před nařízením veřejného zasedání o uznání a výkonu rozhodnutí. Pokud

* Poznámka redakce: S ohledem na novelu trestního řádu provedenou zákonem č. 459/2011 Sb. s účinností od 1. 1. 2012 rozhodnutí podle § 460p a násl. tr. ř. činí samosoudce okresního soudu.

Okresní hejtmanství Kufstein sdělilo, že provedením platby považuje svoji žádost za vyřízenou a bezpředmětnou, je podle státní zástupkyně usnesení městského soudu zcela nadbytečné a současně i v rozporu se zákonem. Proto měl podle ní městský soud věc bez dalšího založit, aniž by ve věci jakkoliv rozhodoval. Poukázala na to, že trestní řád sice výslovně neupravuje postup soudu v případě, kdy je peněžitá sankce nebo jiné peněžité plnění uhrazeno před rozhodnutím soudu o uznání a výkonu rozhodnutí, nicméně podle jejího názoru lze postupovat per analogiam podle § 460p odst. 5 nebo 6 tr. ř. Z uvedeného důvodu navrhl, aby Vrchní soud v Praze zrušil napadený rozsudek a věc vrátil Městskému soudu v Praze.

Vrchní soud v Praze přezkoumal z podnětu podané stížnosti podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že stížnost státní zástupkyně je důvodná.

Jak vyplývá z obsahu spisu, u Městského soudu v Praze byla, spolu s příslušným osvědčením o vydání rozhodnutí, podána žádost Bezirkshauptmannschaft Kufstein (dále jen Okresní hejtmanství v Kufsteinu), Rakouská republika, o uznání a výkon rozhodnutí, kterým byla S. H. za přestupek spáchaný překročením nejvyšší povolené rychlosti o 49km/hod. udělena peněžní pokuta 320 EURO spolu s příslušným osvědčením o vydání rozhodnutí. Dříve, než bylo nařízeno veřejné zasedání o uznání a výkonu tohoto rozhodnutí, S. H. prostřednictvím svého obhájce městskému soudu sdělil, že pokuta byla uhrazena. Tuto skutečnost Okresní hejtmanství v Kufsteinu k dotazu městského soudu potvrdilo přípisem ze dne 27. 10. 2010 s tím, že jejich žádost je tímto bezpředmětná.

Za dané situace je třeba přisvědčit názoru státní zástupkyně, že pokud městský soud postupoval podle § 460u odst. 4 tr. ř. a rozhodl, že se od výkonu rozhodnutí upouští, postupoval v rozporu se zákonem a tudíž nesprávně.

Státní zástupkyně ve stížnosti důvodně poukázala na to, že podle zmíněného ustanovení § 460u odst. 4 tr. ř. soud postupuje v případě, kdy již rozhodl o uznání a výkonu rozhodnutí podle § 460t odst. 1 tr. ř., neboť ustanovení § 460u tr. ř. upravuje postup pouze při výkonu peněžitého trestu či vymáhání pokuty uložených uznaným rozhodnutím jiného členského státu Evropské unie (dále jen EU). Jinak řečeno, předpokladem pro postup podle posledně zmíněného ustanovení trestního řádu je tedy rozhodnutí o uznání a výkonu rozhodnutí podle § 460t odst. 1 tr. ř. Takové rozhodnutí však městský soud neučinil.

Trestní řád výslovně postup soudu v případě, kdy jsou peněžitá pokuta či peněžitý trest uhrazeny před rozhodnutím soudu o uznání a výkonu rozhodnutí podle § 460t tr. ř., neupravuje. Pokud taková situace nastane a žádající příslušný orgán jiného členského státu EU považuje vzhledem k úhradě peněžité sankce svoji žádost za bezpředmětnou, nastává situace, jako by tuto žádost vzal zpět. Řízení o uznání a výkonu rozhodnutí jiného členského státu EU podle § 460t tr. ř. se sice vede z podnětu žádosti příslušného orgánu vyžadujícího státu EU, nejde však o řízení návrhové, což vyplývá z ustanovení § 460r odst. 3 tr. ř., podle něhož soud

Č. 30

rozhodne o zamítnutí uznání a výkonu rozhodnutí, nikoliv tedy o zamítnutí žádosti či návrhu, a dále i z ustanovení § 460p odst. 5 a 6 tr. ř., která ukládají krajskému soudu v případě zjištění, že soudy ČR nejsou příslušné k uznání a výkonu zaslaného rozhodnutí, či v případě, že je zjištěno, že odsouzený zemřel, vyrozumět o uvedených skutečnostech příslušný orgán jiného členského státu, který o uznání a výkon rozhodnutí požádal, a zaslané rozhodnutí mu vrátit. Proto podle názoru vrchního soudu nepřichází v úvahu ani rozhodnutí o zpětvzetí žádosti o uznání a výkon rozhodnutí. Podle názoru vrchního soudu je proto na místě postupovat zcela neformálně, tj. je třeba vyrozumět příslušný orgán jiného členského státu EU, který žádost o uznání a výkon zaslal, že je věc považována za skončenou, a věc jako vyřízenou založit.

Z uvedených důvodů Vrchní soud v Praze napadené usnesení jako nezákonné podle § 149 odst. 1 tr. ř. zrušil, aniž by sám znovu rozhodl či uložil Městskému soudu v Praze, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Jestliže ustanovený obhájce převezme a připravuje obhajobu obviněného, pak je oprávněn účtovat úkon právní služby podle § 11 odst. 1 písm. b) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů (advokátní tarif), bez ohledu na to, že neprovede první poradu s obviněným (např. v řízení proti uprchlému, v případě obhajoby zemřelého).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2006, sp. zn. 4 Tz 4/2006)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch ustanovené obhájkyň Mgr. A. K., advokátky se sídlem v K., v trestní věci obviněného M. L., podle § 268 odst. 2 tr. ř. rozhodl tak, že usnesením státní zástupkyň Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, a v řízení které mu předcházelo, byl porušen zákona v ustanoveních § 147 odst. 1, § 150 odst. 1, § 151 odst. 2 tr. ř. v neprospěch ustanovené obhájkyň Mgr. A. K.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ministra spravedlnosti České republiky ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. 895/2005-MO-M/8, bylo podle § 398 odst. 1 tr. ř. povoleno na návrh Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 21. 4. 2005, sp. zn. KVZ 50/2005, vydání občana Slovenské republiky jménem M. L. k trestnímu stíhání do Slovenské republiky na základě zatýkacího rozkazu Okresního soudu v Rimavské Sobotě vydaného dne 4. 1. 2005, sp. zn. 2 T 152/02, a to pro podezření ze spáchání trestného činu sexuálního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. Slovenské republiky.

Usnesením státní zástupkyň Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 11. 7. 2005, sp. zn. KVZ 50/2005, byla obhájkyň Mgr. A. K., advokátce se sídlem K., která byla obviněnému ustanovena z důvodu nutné obhajoby, podle § 151 odst. 3 tr. ř. přiznána odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 8960,50 Kč.

Ke stížnosti obhájkyň Mgr. A. K. rozhodla státní zástupkyň Vrchního státního zastupitelství v Praze usnesením ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, jímž napadené usnesení státní zástupkyň Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 11. 7. 2005, sp. zn. KZV 20/2005, zrušila a podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. ve věci sama rozhodla tak, že podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. advokátce Mgr. A. K. přiznala odměnu a náhradu hotových výdajů v celkové výši 7639,80 Kč.

Proti posledně citovanému usnesení státní zástupkyň Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch ustanovené obhájkyň Mgr. A. K. Namítá v ní, že tímto rozhodnutím byl zákon porušen v neprospěch obhájkyň v ustanoveních § 147 odst. 1 písm. a), b), § 150 odst. 1 tr. ř., § 11 odst. 1

písm. b), § 13 odst. 3 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen advokátní tarif), a v řízení předcházejícím v ustanovení § 151 odst. 2, věta první, tr. ř.

Ve svém mimořádném opravném prostředku ministr spravedlnosti v prvé řadě vyslovil nesouhlas s právním názorem státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze, na základě něhož neshledala důvodným přiznání odměny za úkon obhájkyňe spočívající v převzetí a přípravě obhajoby včetně první porady s klientem dne 20. 3. 2005. Podle stěžovatele totiž názor státní zástupkyně, že vzhledem ke skutečnosti, že obhájkyňe mohla převzít opatření o svém ustanovení nejdříve v 15.30 hodin dne 20. 3. 2005, nezůstal žádný časový prostor pro jemu předcházející úkon právní služby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu, nelze přijmout. Logicky totiž není možné, aby výslech obviněného, uskutečněný za účasti jeho obhájkyňe krátce po jejím ustanovení, proběhl bez formálního převzetí obhajoby a krátké porady s klientem.

Obhájkyňe se domáhala úhrady prvních dvou úkonů právní služby ve zvýšené sazbě podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu, a to s ohledem na časovou náročnost, která spočívala ve skutečnosti, že tyto úkony byly provedeny dne 20. 3. 2005, tedy v den pracovního klidu. Ministr spravedlnosti však ve stížnosti pro porušení zákona navrhl zohlednit tuto okolnost pouze u úkonu uskutečněného ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu. U úkonu podle § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu nepřipustil možnost zvýšení sazby, což zdůvodnil tím, že u tohoto úkonu se výpočet odměny automaticky řídí zákonným časovým hlediskem, zřetelně vyjádřeným v textu uvedeného ustanovení.

Ministr spravedlnosti dále upozornil na skutečnost, že napadeným rozhodnutím státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze byla přiznána obhájkyňi odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 7639,80 Kč, která je o 1320,70 Kč nižší než částka 8960,50 Kč, která byla obhájkyňi přiznána usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Praze, čímž došlo také k porušení zákona v ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř., neboť postavení obhájkyňe, která svou stížností dala podnět, bylo zhoršeno, přičemž ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř. se týká postavení kterékoliv oprávněné osoby uvedené v ustanovení § 142 odst. 1 tr. ř.

Závěrem svého mimořádného opravného prostředku ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, byl porušen zákon v ustanovení § 147 odst. 1 písm. a), b), § 150 odst. 1 tr. ř., § 11 odst. 1 písm. b), § 13 odst. 3 advokátního tarifu a v řízení předcházejícím v ustanovení § 151 odst. 2, věta první, tr. ř.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a shledal, že zákon byl porušen.

Podle ustanovení § 147 odst. 1 tr. ř. při rozhodování o stížnosti přezkoumá nadřízený orgán

a) správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a

b) řízení předcházející napadenému usnesení.

Podle ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř. orgán rozhodující o stížnosti nemůže z jejího podnětu změnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána.

Podle ustanovení § 151 odst. 2 tr. ř. obhájce, který byl obviněnému ustanoven, má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle zvláštního předpisu.

Nejvyšší soud ze spisu Krajského státního zastupitelství v Praze, sp. zn. KVZ 50/2005, zjistil, že dne 20. 3. 2005 byla obviněnému M. L. soudkyní Krajského soudu v Praze z důvodů uvedených v ustanovení § 36 odst. 4 písm. d) tr. ř. ustanovena obhájkyňe Mgr. A. K., advokátka se sídlem K.

Dne 27. 5. 2005 podala ustanovená obhájkyňe Krajskému soudu v Praze návrh na přiznání odměny a nákladů hotových výdajů v celkové částce 10 374 Kč. Obhájkyňe si ve svém vyúčtování nutné obhajoby účtovala tři úkony právní služby, z toho dva ve zvýšené sazbě podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu, neboť byly provedeny v den pracovního klidu, a jeden úkon právní služby v základní sazbě.

Usnesením státní zástupkyňe Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 11. 7. 2005, sp. zn. KVZ 50/2005, byla obhájkyňi Mgr. A. K. podle § 151 odst. 3 tr. ř. přiznána odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 8960,50 Kč. Z odůvodnění tohoto rozhodnutí vyplývá, že státní zástupkyňe Krajského státního zastupitelství v Praze neuznala nárok obhájkyňe v celé výši, protože neakceptovala nárok na dvojnásobné zvýšení odměny v případě první porady s klientem z důvodu, že tento úkon byl prováděn v den pracovního klidu, neboť na tento úkon, pokud byl vůbec proveden, navazoval výslech obviněného před soudem. Jednalo se tedy o úkon provedený v témž čase a na stejném místě, a není zde tedy důvod, aby obhájkyňe nárokovala dvakrát dvojnásobné zvýšení odměny. Náhradu cestovních výdajů, které Mgr. A. K. nárokovala celkem ve výši 2499 Kč, stanovila státní zástupkyňe na základě příslušných ustanovení zák. č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, tak, že při sazbě základní náhrady 3,40 Kč za 1 km podle § 7 odst. 2 písm. b) zákona č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, při celkem ujeté vzdálenosti 490 km, činí základní sazba 1666 Kč. Při stanovení náhrady za spotřebované pohonné hmoty vycházela z průměrné ceny pohonných hmot v roce 1994, která činila maximálně u automobilového benzínu 31 Kč za litr. Při průměrné spotřebě 5 litrů pohonných hmot na 100 km, která vyplývá z technického průkazu, jenž byl předložen k vyúčtování, pak průměrná spotřeba na 490 km jízdy činí 24,5 litrů pohonných hmot, za které pak obhájkyňi přiznala náhradu ve výši 769,50 Kč.

Proti uvedenému usnesení podala Mgr. A. K. stížnost, která byla doručena Krajskému státnímu zastupitelství v Praze dne 25. 7. 2005, v níž v prvé řadě uplatnila

námítku, že u úkonu převzetí a přípravy obhajoby včetně první porady s klientem podle § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu, pokud tento úkon bezprostředně navazuje na jiný úkon trestního řízení, je možno nárokovat zvýšení odměny na dvojnásobek, z důvodu, že byl konán v den pracovního klidu. Dále stěžovatelka namítla skutečnost, že její výpočet týkající se náhrady cestovních výdajů vychází z aktuálního znění právních předpisů. Aritmetický průměr údajů z technického průkazu činí po zaokrouhlení 5,20, náhrada pohonných hmot, motorové nafty, činí 26,60 Kč za litr, náhrada za používání osobního automobilu činí 3,80 Kč, přičemž celková náhrada by při takovémto výpočtu činila 2513,70 Kč, přičemž obhájkyňe dále nárokuje pouze částku 2499 Kč, která je uvedena v původním vyúčtování.

Státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství rozhodla z podnětu výše citované stížnosti obhájkyňe, přičemž usnesením ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, stížností napadené usnesení zrušila a podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodla tak, že podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. advokátce Mgr. A. K. přiznala odměnu a náhradu hotových výdajů v celkové výši 7639,80 Kč. Podle názoru státní zástupkyně si obhájkyňe úkon právní služby ze dne 20. 3. 2004 podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu, tedy první poradou s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby, je-li klientovi zástupce nebo obhájce ustanoven soudem, neúčtovala v souladu se zákonem. Opatření Krajského soudu v Praze, jímž byla obhájkyňe ustanovena, převzala při veřejném zasedání dne 20. 3. 2005 u Krajského soudu v Praze v době od 15.30 do 16.20 hodin. Z tohoto údaje vychází názor státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství, podle kterého před zahájením veřejného zasedání nemohla jako ustanovená obhájkyňe se svým klientem hovořit a vést s ním první poradou. Vzhledem k přiznání odměny pouze za dva úkony právní služby byla podle § 2 odst. 1 a § 13 odst. 3 advokátního tarifu stanovena také náhrada hotových výdajů pouze v celkové částce 150 Kč. Náhrada cestovních výdajů byla určena v celkové výši 1862 Kč, s ohledem na výpočet, kdy zákon stanoví sazbu základní náhrady za 1 km jízdy u osobních motorových vozidel na 3,80 Kč. Náhrada za spotřebované pohonné hmoty byla určena v celkové výši 677,80 Kč, přičemž vycházela ze stejného výpočtu, jaký je uveden ve stížnosti obhájkyňe.

Podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu je úkonem právní služby, za který náleží advokátovi mimosmluvní odměna, první poradou s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby, je-li klientovi zástupce nebo obhájce ustanoven soudem. Z protokolu sepsaného u Krajského soudu v Praze dne 20. 3. 2005, sp. zn. Nt 265/05, mimo jiné vyplývá, že obhájkyňi bylo krátkou cestou předáno ustanovení obhájce. Z uvedeného protokolu je tedy zřejmé, že obhájkyňe obhajobu převzala.

Převzetí a příprava obhajoby je samostatným úkonem dle advokátního tarifu, se kterým je také spojena první poradou s klientem, která slouží k seznámení s problematikou věci a k přípravě obhajoby klienta. Úkon převzetí a příprava věci v sobě tedy zahrnuje dvě složky, jednak vlastní převzetí věci a jednak přípravné práce.

Přípravné práce přitom mohou probíhat až do skončení věci, tedy nelze vyloučit ani situaci, kdy se první porada s klientem uskuteční až v souvislosti s jiným úkonem.

Z výše citovaného protokolu ze dne 20. 3. 2005, sp. zn. Nt 265/05, také vyplývá, že obhájkyň vznesla k obviněnému dotaz týkající se jeho pobytu v České republice, a vzhledem k tomu, že se poté účastnila výsledku obviněného M. L. sepsaného ve Věznici Praha – Ruzyně dne 18. 4. 2005, sp. zn. KZV 50/2005, je nepochybné, že musela učinit přípravu ohledně projednávané věci.

Z přiloženého spisového materiálu nevyplývá skutečnost, že by obhájkyň provedla první poradu s klientem. Tato skutečnost však nebrání obhájkyň, aby si úkon podle § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu účtovala, neboť obhajobu obviněného převzala a učinila přípravu obhajoby, čímž naplnila předpoklady uvedené v ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu (srov. názor Krajského soudu v Plzni uvedený v rozhodnutí sp. zn. 8 To 19/94, podle kterého provedení první porady s klientem není nutnou podmínkou k tomu, aby ustanovený obhájce mohl vyúčtovat plnou částku za úkon právní pomoci – převzetí a příprava obhajoby). Ostatně v některých situacích ani první poradu s klientem provést nelze (např. v řízení proti uprchlému, v případech obhajoby zemřelého, odmítne-li klient s obhájcem komunikovat).

Z ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu pak vyplývá, že první poradu s klientem nelze účtovat jako samostatný úkon právní služby (tj. vedle převzetí a přípravy věci), neboť ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu je takovým úkonem až další porada s klientem přesahující jednu hodinu.

Stěžovatel ve svém mimořádném opravném prostředku dále upozornil na skutečnost, že obhájkyň nesprávně nárokovala odměnu právní služby ve zvýšené sazbě, a to za úkon ze dne 20. 3. 2005 podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu, tedy za účast při úkonu správního nebo jiného orgánu, účast při jednání před soudem nebo jiným orgánem, a to každé započaté dvě hodiny.

Podle ustanovení § 12 odst. 1 advokátního tarifu může advokát u úkonů právní služby mimořádně obtížných, zejména je-li k nim třeba použít cizího práva nebo cizího jazyka, nebo u úkonů právní služby časově náročných zvýšit mimosmluvní odměnu až na trojnásobek. K možnosti zvýšit odměnu obhájce za úkony právní služby mimořádně obtížné podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu není třeba, aby současně byly splněny oba uvedené předpoklady, tj. zejména je-li k nim třeba použití cizího práva nebo cizího jazyka nebo aby se současně jednalo o úkony právní služby časově náročné. K uvedenému účelu postačuje splnění pouze jednoho z těchto předpokladů. Za úkon právní služby časově náročný lze považovat nejen úkon vyznačující se dobou jeho trvání, ale také úkon provedený mimo obvyklou pracovní dobu advokáta. Za úkon právní služby časově náročný lze tedy považovat takový úkon, který bude vykonáván mimo stanovenou pracovní dobu advokátní kanceláře, tedy zpravidla v pozdních večerních a nočních hodinách, jakož i i sobotách, nedělích a svátcích (srov. rozhodnutí pod č. 8/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Úkony podle § 11 odst. 1 písm. b), g) advokátního tarifu proběhly dne 20. 3. 2005, což byla neděle. Argumentaci ministra spravedlnosti, že časovou náročnost úkonu nelze zohlednit u úkonu podle § 11 odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť se výpočet odměny řídí automaticky zákonným časovým hlediskem vyjádřeným v textu uvedeného ustanovení, nelze přijmout. Časová náročnost úkonu spočívající v trvání samotného úkonu (nikoliv ve skutečnosti, že úkon byl proveden mimo obvyklou pracovní dobu advokáta) se posuzuje jen u úkonů právní služby, kde časové hledisko není pro výpočet odměny a náhrady již zohledněno (srov. rozhodnutí pod č. 8/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). V posuzovaném případě, kdy se jednalo o dva úkony právní služby provedené v neděli, obhájkyňě správně tyto úkony účtovala ve zvýšené sazbě.

S ohledem na výše uvedené okolnosti měly být obhájkyňi účtovány hotové výdaje ve smyslu ustanovení § 13 odst. 3 advokátního tarifu za tři provedené úkony právní služby.

Je třeba přisvědčit také názoru ministra spravedlnosti, podle kterého byl zákon porušen také tím, že rozhodnutím státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, byla obhájkyňi přiznána nižší odměna a náhrada hotových výdajů, než jaká jí byla přiznána usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Praze ze dne 11. 7. 2005, sp. zn. KZV 50/2005, přičemž došlo ke zhoršení postavení obhájkyňě, která svou stížností dala podnět k tomuto rozhodnutí.

V ustanovení je zakotvena zásada zákazu reformationis in peius, která zaručuje svobodu práva podat stížnost bez obav ze zhoršení procesní situace stěžovatele. Orgán rozhodující o stížnosti ani orgán, jemuž byla věc přikázána k novému projednání rozhodnutí, nemohou změnit rozhodnutí v neprospěch osoby, která stížnost podala, nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána.

V neprospěch obhájkyňě byl tedy porušen zákon také v ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř., neboť se jedná o osobu oprávněnou podat stížnost, a to s ohledem na skutečnost, že se jí napadené usnesení přímo dotýká (§ 142 odst. 1 tr. ř.).

Státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Praze, která rozhodovala o stížnosti Mgr. A. K., tedy pochybení státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství, spočívající v nepřiznání odměny ustanovené obhájkyňi ve zvýšené sazbě za úkon právní služby podle § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu, nezjistila, přestože její povinností podle § 147 odst. 1 tr. ř. při rozhodování o stížnosti bylo přezkoumání správnosti všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a řízení předcházející napadenému usnesení, a vytýkané vady dovršila tím, že po zrušení věci znovu rozhodla o odměně ustanovené obhájkyňě výše popsáním způsobem, kdy obhájkyňi odměnu za úkon podle § 11 odst. 1 písm. b) vůbec nepřiznala, čímž porušila zákon také v ustanovení § 151 odst. 2 tr. ř.

Vzhledem k argumentaci výše uvedené poté Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství

v Praze ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. 1 VZT 532/2005, a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanoveních § 147 odst. 1, § 150 odst. 1 a 151 odst. 2 tr. ř. v neprospěch ustanovené obhájkyne Mgr. A. K.

Podle ustanovení § 269 odst. 2 tr. ř., byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, zruší Nejvyšší soud zároveň s výrokem uvedeným v ustanovení § 268 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející.

Nejvyšší soud se vzhledem ke znění tohoto zákonného ustanovení musel omezit pouze na tzv. akademický výrok, aniž napadené usnesení zrušil, neboť takovýto procesní postup je umožněn pouze byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, přičemž žádné jiné zákonné ustanovení neumožňuje, aby Nejvyšší soud stejně postupoval při zjištěném porušení zákona v neprospěch jiné osoby než obviněného.

Hlavní líčení lze konat v nepřítomnosti obžalovaného i ve zjednodušeném řízení před samosoudcem po podání návrhu na potrestání po zkráceném přípravném řízení (§ 314b a násl. tr. ř.), ale je zde nutné respektovat určité zvláštnosti, které se týkají takového způsobu řízení. Jedna z nich spočívá v tom, že v případě zkráceného přípravného řízení nemůže dojít ve smyslu § 166 odst. 1 tr. ř. ke skončení vyšetřování, a proto obviněnému ani nelze umožnit, aby poté prostudoval spis a učinil návrhy na doplnění vyšetřování. Tato podmínka stanovená pro konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaného podle § 202 odst. 2 písm. b) tr. ř. se v případě zjednodušeného řízení před samosoudcem neuplatní.

Konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaného za uvedených předpokladů neodporuje ani ustanovení čl. 38 odst. 2, věty první, Listiny základních lidských práv a svobod, jestliže soudní řízení jako celek není dotčeno v takové míře a takovým způsobem, aby pozbylo podstatných rysů spravedlivého procesu.

(Usnesení nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 4 Tdo 659/2011)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného V. V. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 7 To 518/2010, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Prostějově pod sp. zn. 2 T 79/2010.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Prostějově ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 2 T 79/2010, byl obviněný V. V. uznán vinným ze spáchání trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 2 zák. č. 140/1961 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2009 (dále jen tr. zák.), kterého se podle skutkové věty výroku daného rozsudku dopustil tím, že dne 8. 9. 2008 v P. pod záminkou půjčky vylákal od J. P. finanční částku 120 000 Kč, když se zavázal půjčené peníze vrátit nejpozději do 22. 9. 2008, ačkoliv věděl, že vzhledem ke své špatné finanční situaci a zadluženosti nebude schopen závazku dostát a peníze ve lhůtě splatnosti ani později vrátit, a způsobil tak J. P. škodu ve výši nejméně 120 000 Kč.

Za uvedené jednání byl obviněný V. V. odsouzen podle § 250 odst. 2 tr. zák. k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 20 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. b) tr. zák. zařazen do věznice s dozorem. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému současně uložena povinnost uhradit poškozenému J. P. částku 120 000 Kč se smluvní pokutou ve výši 100 Kč denně od 23. 9. 2008 do úplného zaplacení dlužné částky a podle § 229 odst. 2 tr. ř. byl poškozený J. P. se zbytkem svého nároku na náhradu škody odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti rozsudku Okresního soudu v Prostějově ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 2 T 79/2010, podal obviněný odvolání, o němž rozhodl Krajský soud v Brně usnesením

ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 7 To 518/2010, tak, že podle § 256 tr. ř. odvolání obviněného zamítl.

Proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 7 To 518/2010, podal následně obviněný V. V. prostřednictvím svého obhájce dovolání opírající se o důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. d), g) a l) tr. ř. Dovolatel v dovolání namítl, že postupem soudu prvního a druhého stupně byla porušena ustanovení o jeho přítomnosti (jako obviněného) u hlavního líčení, čímž byl krácen na svých právech, neboť soud prvního stupně projednal věc podle § 202 odst. 2 tr. ř. v jeho nepřítomnosti. Přípravné řízení ve věci bylo vedeno jako zkrácené podle § 179a a násl. tr. ř., v jehož rámci nebyl upozorněn na možnost prostudovat spis a učinit návrhy na jeho doplnění. K samotné posuzované půjčce obviněný uvedl, že neměl v úmyslu poškozeného podvést a peníze mu nevrátit, a poukázal na rozpory ve výpovědích poškozeného, z čehož dovozuje absenci potřebné subjektivní stránky příslušného trestného činu. Dále obviněný podotkl, že byl předvolán k hlavnímu líčení konanému dne 26. 8. 2010, avšak z účasti na tomto hlavním líčení se dne 26. 8. 2010 řádně telefonicky omluvil a následně zaslal i písemnou omluvu. Hlavní líčení však bylo přesto konáno, i když nebyly splněny podmínky ve smyslu § 202 odst. 2 písm. b) a odst. 3 tr. ř.

Závěrem dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a vrátil věc Okresnímu soudu v Prostějově k novému projednání a rozhodnutí. Současně obviněný navrhl, aby předseda senátu Nejvyššího soudu podle § 265o odst. 1 tr. ř. odložil výkon trestu odnětí svobody v trvání 20 měsíců z rozsudku Okresního soudu v Prostějově ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 2 T 79/2010.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství využil svého práva a k dovolání obviněného se vyjádřil. Ve svém vyjádření stručně shrnul dosavadní průběh trestního řízení a dále uvedl, že dle jeho názoru omluvu obviněného z hlavního líčení nařízeného na dne 26. 8. 2010 (z důvodu, že na konání tohoto hlavního líčení zapomněl) zjevně nelze považovat za řádnou, navíc ustanovení § 202 odst. 2 tr. ř. jako podmínku své aplikace existenci či neexistenci omluvy obviněného ani nestanoví. Podle zásady definované v ustanovení § 314b odst. 1 tr. ř. se trestní stíhání ve věcech, v nichž se konalo zkrácené přípravné řízení, zahajuje doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu. Nedochází zde tedy k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání a k vedení vyšetřování, které tak ani nemůže skončit. Podle státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se tak právní důsledky této fáze trestního řízení v plném rozsahu nemohou uplatnit. Jedním z takových důsledků je, že obviněnému není (a ani nemůže být) postupem podle § 166 odst. 1 tr. ř. umožněno prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování (které nebylo konáno). Ve vztahu k § 202 odst. 2 tr. ř. lze potom dovodit, že podmínka realizace hlavního líčení v podobě umožnění obviněnému prostudování spisů, resp. sdělení návrhů na doplnění vyšetřování, se v takovém případě neuplatní. Okresní soud v Prostě-

jově tedy svým postupem nepochybil. Obviněný v podaném dovolání zpochybnil i naplnění podmínek ve smyslu § 202 odst. 3 tr. ř., avšak toto ustanovení neobsahuje žádné pokyny k tomu, kdy je možné konat hlavní líčení bez přítomnosti obviněného. K naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. tudíž nedošlo.

K námitce obviněného, že nebyla prokázána potřebná subjektivní stránka trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství sdělil, že ze skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně je zřejmé, že obviněný jednal nejméně v úmyslu nepřímém podle § 4 písm. b) tr. zák., proto ani tuto námitku obviněného nelze považovat za právně relevantní.

Na základě shora popsanych skutečností státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství navrhl, aby Nejvyšší soud podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné a aby tak učinil za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné (§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h/ tr. ř.), bylo podáno osobou oprávněnou prostřednictvím obhájce, tedy podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. a v souladu s § 265d odst. 2 tr. ř., přičemž lhůta k podání dovolání byla ve smyslu § 265e tr. ř. zachována.

Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným naplňují jím uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

Ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným oprávným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotně právních vad, ale nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném oprávném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolát Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů. Už samo chápání dovolání jako mimořádného oprávněného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů Nejvyšším soudem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 73/03). Nejvyšší soud

je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozsudku z vlastní iniciativy. Právně fundovanou argumentaci má přitom zajistit povinné zastoupení odsouzeného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

Nejvyšší soud připomíná, že většina námitek uváděných obviněným v dovolání byla již uplatňována v předchozích stadiích trestního řízení i v odvolání a odvolací soud se s nimi přesvědčivě vypořádal v odůvodnění svého rozhodnutí. Judikatura vychází z toho, že jestliže obviněný v dovolání opakuje v podstatě jen námitky uplatněné již v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení, se kterými se soudy obou stupňů dostatečně a správně vypořádaly, jde zpravidla o dovolání zjevně neopodstatněné ve smyslu § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. (viz rozhodnutí publikované v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, C.H. Beck, svazek 17/2002, č. 408). K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud i v případě obviněného V. V.

Obviněný podal dovolání z důvodů podle ust. § 265b odst. 1 písm. d), g) a l) tr. ř.

Podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. lze dovolání podat, byla-li porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání.

Z hlediska obsahu dovolání je s poukazem na uvedený dovolací důvod významná otázka, zda bylo možno dne 26. 8. 2010 konat hlavní líčení v předmětné věci v nepřítomnosti obviněného.

Nejvyšší soud z předloženého spisového materiálu zjistil, že přípravné řízení v dané věci bylo vedeno jako zkrácené přípravné řízení podle § 179a a násl. tr. ř. a dne 8. 3. 2010 bylo obviněnému V. V. sděleno podezření ve formě „Záznamu o sdělení podezření“. Následně byl obviněný vyslechnut v procesním postavení podezřelého.

Hlavní líčení ve věci bylo nařízeno nejprve na 13. 5. 2010, poté bylo na žádost obviněného přeloženo na 3. 6. 2010 a poté opět z důvodů na straně obviněného přeloženo na 26. 8. 2010 v 10.30 hod. Dne 26. 8. 2010 v 10.20 hod. obviněný telefonicky sdělil rozhodujícímu soudu, že na hlavní líčení zapomněl a že žádá o jeho odročení.

Okresní soud v Prostějově však omluvu obviněného nepřijal a hlavní líčení dne 26. 8. 2010 konal.

Podmínky, za nichž lze konat hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného (obžalovaného), upravuje § 202 odst. 2 tr. ř. Podle tohoto zákonného ustanovení se může v nepřítomnosti obžalovaného hlavní líčení provést, jen když soud má za to, že lze věc spolehlivě rozhodnout a účelu trestního řízení dosáhnout i bez přítomnosti obžalovaného, a přitom obžaloba byla obžalovanému řádně doručena a obžalovaný byl k hlavnímu líčení včas a řádně předvolán a o skutku, který je předmětem obžaloby, byl obžalovaný už některým orgánem činným v trestním řízení vyslechnut a bylo dodrženo ustanovení o zahájení trestního stíhání (§ 160 tr. ř.) a obviněný byl upozorněn na možnost prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování (§ 166 odst. 1 tr. ř.). Podle § 202 odst. 3 tr. ř. nedostává-li se obžalovaný bez řádné omluvy

k hlavnímu líčení a soud rozhodne o tom, že se hlavní líčení bude konat v nepřítomnosti obžalovaného, lze v hlavním líčení protokoly o výsledku svědků, znalců a spoluobviněných přečíst za podmínek uvedených v § 211 tr. ř.

Je třeba zdůraznit, že hlavní líčení lze konat v nepřítomnosti obviněného i ve zjednodušeném řízení po podání návrhu na potrestání po zkráceném přípravném řízení, ale je zde nutné uplatnit určité zvláštnosti, které se takového způsobu řízení týkají. (srov. Trestní řád, Komentář – II. díl, Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. a kol., nakladatelství C.H. Beck, 6., doplněné a přepracované vydání, 2008). Jednou z nich je přitom zásada definovaná v ustanovení § 314b odst. 1 tr. ř., podle níž se trestní stíhání ve věcech, v nichž se konalo zkrácené přípravné řízení, zahajuje doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu. U zkráceného přípravného řízení tedy nedochází k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 tr. ř.) a následně k vedení vyšetřování, z čehož je nutno dovodit, že u takového typu řízení nemůže dojít ani ke skončení vyšetřování ve smyslu § 166 tr. ř. Je zřejmé, že za této situace obviněnému postupem podle § 166 odst. 1 tr. ř. nemůže být umožněno prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování, když žádné vyšetřování konáno nebylo.

Podle názoru Nejvyššího soudu je tak třeba vycházet ze skutečnosti, že podmínka realizace hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného v podobě umožnění obviněnému prostudovat spis, resp. sdělit návrhy na doplnění vyšetřování (ve smyslu § 202 odst. 2 tr. ř.), se v případě zkráceného přípravného řízení neuplatní. Jak správně uvedl již státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření k dovolání, opačný výklad by nutně vedl k tomu, že ve věcech, v nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, vůbec nelze hlavní líčení bez přítomnosti obviněného provést, což by bylo v rozporu jak s teoretickým výkladem souvisejících ustanovení (pokud je možné konat hlavní líčení bez obviněného ve složitějších věcech, ve kterých nebylo možné postupovat formou zjednodušeného přípravného řízení, tím spíše je možné takové hlavní líčení konat ve věcech jednodušších, v nichž takový postup užitý byl), tak i se soudní praxí. Navíc práva vyjmenovaná v ustanovení § 202 odst. 2 tr. ř. měl obviněný možnost uplatnit v řízení před soudem.

K nesprávnému postupu soudů prvního a druhého stupně rozhodujících ve věci nedošlo podle mínění Nejvyššího soudu ani při posuzování omluvy obviněného z účasti u hlavního líčení konaného dne 26. 8. 2010, kdy obviněný 10 minut před začátkem hlavního líčení soudu telefonicky sdělil, že na hlavní líčení zapomněl a požádal o odročení. Je nepochybné, že zmíněnou omluvu nelze považovat za řádnou ani důvodnou, navíc ustanovení § 202 odst. 2 tr. ř. jako podmínku své aplikace existenci či neexistenci omluvy obviněného ani nestanoví. Správně bylo tedy postupováno i podle ustanovení § 202 odst. 3 tr. ř., když soud rozhodl o konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného.

Rozhodnutí nalézacího soudu o konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného je tedy nutno považovat za správné. Obviněný se k hlavnímu líčení konanému

dne 26. 8. 2010 v 10.30 hodin nedostavil, svou nepřítomnost řádně neomluvil a byly splněny všechny podmínky stanovené v ustanovení § 202 odst. 2 tr. ř. pro konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného.

Nejvyšší soud se zabýval nepřítomností obviněného u hlavního líčení konaného dne 26. 8. 2010 i z toho hlediska, zda nedošlo k porušení jeho ústavně garantovaného práva na projednání věci v jeho přítomnosti ve smyslu čl. 38 odst. 2, věty první, Listiny základních práv a svobod a dále jeho práv zajištěných čl. 6 odst. 1, 3 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Právo obviněného osobně se zúčastnit řízení před soudem je totiž i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva považováno za základní prvek práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má každý právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Tuto dikci nutno v daných souvislostech vykládat tak, že každý, o jehož právech a povinnostech má být v soudním řízení rozhodnuto, má mít v rámci práva na soudní a jinou ochranu možnost osobně se účastnit jednání, v němž se rozhodne. Musí mu být reálně umožněno, aby se jednání mohl účastnit, vyjádřit se před soudem k tomu, co je mu kladeno za vinu, a k důkazům, na nichž je obžaloba založena (srov. nálezy Ústavního soudu České republiky sp. zn. III. ÚS 238/2000, II. ÚS 145/02, aj.).

S výkladem čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod není v rozporu, že v konkrétních ustanoveních trestního řádu, který zmíněné ústavní právo obviněného blíže rozvádí, jsou odlišně stanoveny podmínky, za nichž lze konat v nepřítomnosti obviněného hlavní líčení (popř. veřejné zasedání). Je důležité, aby konáním hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného nebylo dotčeno soudní řízení jako celek v takové míře a takovým způsobem, aby pozbylo podstatných rysů a standardů spravedlivého procesu (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 249/2011).

Tento předpoklad byl v posuzované věci naplněn. Postup nalézacího soudu, který neakceptoval požadavek obviněného na v pořadí již třetí odročení hlavního líčení, navíc z důvodu, že na jeho konání zapomněl, a rozhodl se provést hlavní líčení bez přítomnosti obviněného, nelze považovat za takový zásah do zmíněného práva obviněného, který by nebylo možno akceptovat. Příslušný soud měl k takovému rozhodnutí zákonný podklad a soudní řízení jako celek nepozbylo podstatných rysů spravedlivého procesu.

Nejvyšší soud považuje za vhodné doplnit, že osobní účast obviněného při hlavním líčení je především jeho právem. Jestliže jej nevyužije, k účasti ho nelze nutit a za splnění zákonem stanovených podmínek může tedy soud rozhodnout o konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného, a to i za situace, kdy bylo ve věci konáno zkrácené přípravné řízení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 5 Tdo 307/2007).

Č. 32

Je tedy možno uzavřít, že k naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. nedošlo a v této části shledal Nejvyšší soud dovolání obviněného zjevně neopodstatněným.

Poté, co se Nejvyšší soud vypořádal i s dalšími dovolacími důvody uplatněnými v dovolání obviněného (tj. důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g/, l/ tr. ř.), tak shledal, že napadené rozhodnutí, ani řízení, které mu předcházelo, netrpí vytýkanými vadami, a proto dovolání obviněného V. V. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné odmítl. O dovolání rozhodl za podmínek ustanovení § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Jestliže si pachatel přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil, a učinil tak za splnění některé z okolností uvedených v § 205 odst. 1 písm. a), b), c), d) nebo e) tr. zákoníku, přičemž současně byla naplněna i podmínka zpětnosti podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, je třeba takový čin právně posoudit jako jeden přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b), c), d) nebo e), odst. 2 tr. zákoníku.*

(Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. 15 Tdo 706/2011)

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšší státní zástupkyní v neprospěch obviněného L. D. proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 2. 9. 2010, sp. zn. 31 To 416/2010, za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci zrušil. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 4 T 142/2010, byl obviněný L. D. uznán vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), odst. 2 tr. zákoníku a odsouzen podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

O odvolání, které proti tomuto rozsudku podal státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Liberci v neprospěch obviněného, rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci. Rozsudkem ze dne 2. 9. 2010, sp. zn. 31 To 416/2010, podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. rozhodl tak, že obviněného při nezměněných skutkových zjištěních uznal vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, neboť „přestože byl rozsudkem Okresního soudu v Liberci sp. zn. 4 T 76/2004 ze dne 12. 8. 2009, v právní moci dne 9. 12. 2009, odsouzen mimo jiné pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zákona k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 14 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou,

* Tohoto právního názoru se nijak nedotýká změna ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku, provedená zákonem č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, účinným zde od 1. 12. 2011

který vykonal 6. 4. 2010, dne 17. 5. 2010 v době od 20:00 hod. do 20:45 hod. odcizil v L. v prodejně supermarketu OBI 12dílnou sadu bitů v hodnotě 129 Kč, letní vestu Triok v hodnotě 399 Kč, tašku na nářadí v hodnotě 1099 Kč, 2 ks diamantových kotoučů 230 mm v hodnotě 1629 Kč za kus, diamantový kotouč 230 mm v hodnotě 2549 Kč, diamantový kotouč 180 mm v hodnotě 1269 Kč, diamantový kotouč 125 mm v hodnotě 1069 Kč, řezný kotouč na kov 115 mm v hodnotě 19 Kč tak, že zboží vložil do odcizené tašky a tuto si připravil k vyzvednutí k přednímu plotu zahrádky prodejny OBI, načež oplocení po jeho vyhnutí podlezl, vzal připravenou tašku a odešel bez zaplacení, čímž způsobil škodu společnosti OBI Česká republika, s. r. o., se sídlem P., v celkové výši 9791 Kč“. Za to byl podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

Proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněného dovolání z důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Ve svém mimořádném opravném prostředku nejprve zrekapitulovala rozhodnutí soudů nižších stupňů, jakož i námitky uplatněné v odvolání podaném státním zástupcem Okresního státního zastupitelství v Liberci. Poté uvedla, že odvolací soud přisvědčil argumentaci odvolání pouze v tom, že se v ustanoveních § 205 odst. 1 a 2 tr. zákoníku jedná o dvě samostatné skutkové podstaty, takže nelze skutek kvalifikovat způsobem, jak učinil soud prvního stupně, tedy podle § 205 odst. 1 písm. a), odst. 2 tr. zákoníku. Současně však dospěl k závěru, že obě skutkové podstaty jsou v poměru speciality, neboť jsou určeny k ochraně týchž zájmů a jejich jednočinný souběh je vyloučen. Podle soudu druhého stupně § 205 odst. 2 tr. zákoníku přísněji postihuje pachatele, který se dopustil recidivy krádeže, a přitom nevyžaduje splnění žádné další podmínky, tedy ani způsobení škody nikoli nepatrné, z čehož vyplývá, že nelze pachatele uznat vinným za jeden útok proti majetku přečiny krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) a současně podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Proto obviněného uznal vinným toliko přečinem krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku.

Podle nejvyšší státní zástupkyně je nutno přisvědčit názoru odvolacího soudu potud, že v § 205 odst. 1 a v § 205 odst. 2 tr. zákoníku jsou upraveny dvě samostatné skutkové podstaty a že skutek nebylo možno kvalifikovat tak, jak učinil soud prvního stupně. S dalšími závěry odvolacího soudu však vyslovila nesouhlas. Poznamenala, že konstrukce § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákona, kterou zákonodárce zvolil, je do značné míry specifická, nelze však dovodit, že by mezi oběma ustanoveními byl vztah speciality, když v poměru speciality jsou ustanovení určená k ochraně týchž zájmů, má-li být speciálním ustanovením postihnut určitý druh útoků proti týmž individuálním zájmům, aby byla vystižena zvláštní povaha a stupeň škodlivosti takových útoků pro společnost. Zdůraznila, že každá ze samostatných skutkových podstat trestného činu krádeže upravených v prvním a druhém odstavci ustanovení

§ 205 tr. zákoníku je naplněna při splnění zcela odlišných zákonných podmínek. V § 205 odst. 1 tr. zákoníku jsou tyto zákonné znaky uvedeny pod písmeny a) – e), kde je jednání spočívající ve zmocnění se cizí věci blíže charakterizováno výší způsobené škody nebo okolnostmi, za kterých byl čin spáchán. Ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku postihuje zmocnění se cizí věci bez ohledu na výši škody a způsob spáchání činu, když jako jediná další podmínka je vyžadována tříletá zpětnost k odsouzení nebo potrestání pachatele. Znaky uvedené v § 205 odst. 1 písm. a) – e) tr. zákoníku přitom toto ustanovení nijak blíže nekonkretizuje. Každá z obou skutkových podstat přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku a podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku přitom může být naplněna samostatně, nezávisle na druhé. Zároveň však obě skutkové podstaty přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku a podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku mohou být naplněny současně jedním jednáním.

Nejvyšší státní zástupkyně akcentovala, že každý skutek má být zásadně posouzen podle všech zákonných ustanovení, které na něj dopadají, neboť jen tak lze plně vystihnout jeho povahu a závažnost. Jestliže se v konkrétním případě znaky § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku a § 205 odst. 2 tr. zákoníku navzájem překrývají, tj. jestliže pachatel, u kterého je splněna podmínka zpětnosti podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, způsobí zmocněním se cizí věci škodu nikoli nepatrnou ve smyslu § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jak tomu bylo v případě obviněného, nebo spáchá přečin za některé z dalších okolností uvedených v § 205 odst. 1 písm. b) – e) tr. zákoníku, pak povahu takového skutku vystihuje jeho právní posouzení jako jednočinného souběhu přečinů podle § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku a podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Zohlednění způsobu spáchání činu nebo výše způsobené škody pouze při stanovení druhu a výměry trestu podle § 39 odst. 2 tr. zákoníku nemůže nahradit náležitou právní kvalifikaci skutku podle všech v úvahu přicházejících ustanovení trestního zákoníku.

Smyslem ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku bylo nepochybně zpřísnění podmínek trestního postihu pachatelů – speciálních recidivistů. K naplnění podmínek zpětnosti podle tohoto ustanovení přitom postačuje jediné, resp. první odsouzení či potrestání pachatele za čin uvedený v § 205 odst. 1 tr. zákoníku. Pokud by se však vycházelo z názoru o nemožnosti jednočinného souběhu přečinů podle § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku, pak by opakované spáchání přečinu krádeže a odsouzení a potrestání pachatele za tento přečin ve lhůtě uvedené v § 205 odst. 2 tr. zákoníku podmínku zpětnosti nikdy založit nemohlo. Takováto opakovaně spáchaná krádež by mohla být právně posouzena toliko podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, byť by např. byla spáchána formou vloupání, byla jí způsobena škoda nikoli nepatrná apod. Odsouzení a potrestání pachatele za takto kvalifikovaný skutek by však podmínku zpětnosti z formálních důvodů nezakládalo, neboť v § 205 odst. 2 tr. zákoníku se výslovně hovoří pouze o předchozím odsouzení nebo potrestání pachatele „za čin uvedený v odstavci 1“. Takovéto nedůvodné a nelogické zvýhodnění části recidivujících pachatelů zajisté nemohlo být úmyslem zákonodárce.

Následně nejvyšší státní zástupkyně konstatovala, že v předmětné trestní věci spočíval stíhaný skutek v tom, že obviněný provedl tzv. prostou krádež věcí v hodnotě 9791 Kč, tedy přisvojil si cizí věci zmocněním a způsobil tímto činem škodu nikoli nepatrnou. Současně se zmocnil cizích věcí, ačkoli byl v posledních třech letech odsouzen za jiný trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, odpovídající přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. S ohledem na výše uvedené měl být obviněný uznán vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a přečinem krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku spáchanými v jednočinném souběhu a měl mu být uložen úhrnný trest. Uzavřela, že pokud Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci souzený skutek posoudil pouze jako přečin krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, bylo jeho rozhodnutí zatíženo vadou uvedenou v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Z těchto důvodů nejvyšší státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 2. 9. 2010, č.j. 31 To 416/2010-103, ve výrocích o vině a o trestu, jakož i případná rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. S projednáním věci v neveřejném zasedání vyslovila souhlas i pro případ jiného rozhodnutí Nejvyššího soudu (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr. ř.).

K podanému dovolání se vyjádřil obviněný s tím, že k dovolání nejvyšší státní zástupkyně nemá čeho uvést, snad jen to, že se mu jeví, že je škoda času a energie lidí, když je potřeba řešit závažnější věci. Tato vysoce teoretická polemika podle jeho názoru nemá velkého vlivu na praktické řešení věcí. Možná, kdyby znění jednotlivých ustanovení zákona nepřipouštěla možnost více výkladů, věc by byla jednodušší, a to pro všechny.

Nejprve je třeba konstatovat, že věc obviněného L. D. byla usnesením senátu 6 Tdo Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 6 Tdo 1621/2010 (dále jen „senát 6 Tdo“), postoupena podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu k rozhodnutí. Stalo se tak proto, že senát Nejvyššího soudu 6 Tdo, jemuž byla nyní posuzovaná věc podle rozvrhu práce přidělena, dospěl k právnímu závěru odlišnému od toho, který byl již vyjádřen senátem 7 Tdo v usnesení ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 7 Tdo 23/2011, a ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 248/2011 (dále jen „senát 7 Tdo“). Ještě než velký senát ve věci rozhodl, byla mu usnesením senátu 8 Tdo ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 18/2011 (dále jen „senát 8 Tdo“), za týchž zákonných podmínek postoupena k rozhodnutí věc obviněného R. Č., přičemž je významné, že senát 8 Tdo dospěl k právnímu závěru odlišnému nejen od toho, který byl vyjádřen senátem 7 Tdo, ale i od toho, jenž zaujal senát 6 Tdo.

Všem označeným rozhodnutím je společný sporný problém právního posouzení jednání pachatele, který si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a naplní nejen některé alternativní znaky uvedené v ustanovení § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku, ale současně také byl za některé z těchto jednání uvedených v odst. 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, což je znakem ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku.

Senát 7 Tdo v usnesení ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 7 Tdo 23/2011 (a shodně též v usnesení ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 248/2011), při řešení této otázky nejprve konstatoval, že v každém z těchto ustanovení jde o samostatnou skutkovou podstatu. Připomněl, že znaky přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku a znaky přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku jsou shodné v základní definici krádeže, která spočívá v tom, že pachatel si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a tudíž poskytují ochranu stejnému objektu před stejným jednáním. Již tím je podle něj zpochybněna možnost jednočinného souběhu obou přečinů, jelikož připuštění takového souběhu by znamenalo, že to, co je materiálně jednou krádeží, např. při odcizení jediné věci, by bylo dvěma přečiny krádeže. Takovou konstrukci označil za nelogickou a nesmyslnou a zdůraznil, že závěr o jednočinném souběhu je na místě tam, kde jedno jednání směřuje proti různým objektům, a nikoli v případě, kdy dvě skutkové podstaty chrání stejný objekt před stejným jednáním.

Senát 7 Tdo shledal, že pokud si pachatel přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a to za splnění podmínek tzv. zpětnosti, pak není žádného rozumného, přesvědčivého a logického důvodu hledat splnění spodního limitu trestnosti činu v jiných okolnostech, zvláště pak ne v typově méně závažných, a trestní odpovědnost takového pachatele již není na žádných dalších okolnostech závislá. Trestní zákoník považuje tzv. zpětnost za typově závažnější než jiné okolnosti určující spodní limit trestnosti, což je vyjádřeno v § 205 odst. 2 tr. zákoníku stanovením přísnější trestní sazby, a uvedenou konstrukcí ji nadřadil nad ostatní okolnosti. Senát 7 Tdo proto činí závěr, že tato konstrukce nesměřuje k tomu, aby na jeden skutek byla aplikována obě ustanovení zároveň, ale k tomu, aby v případě tzv. zpětnosti bylo aplikováno jen přísnější ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Jestliže jsou kromě tzv. zpětnosti zároveň dány i okolnosti, které jinak odpovídají znakům uvedeným v § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku, popř. některá z nich, je namístě, aby je soud zhodnotil z toho hlediska, zda jde o obecné přitěžující okolnosti (§ 42 tr. zákoníku), a aby k nim takto přihlédl při ukládání trestu v rámci přísnější trestní sazby stanovené v § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Rozhodně nejde o důvod, pro který by skutek posouzený jako přečin krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku měl být zároveň kvalifikován ještě jako další přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku a pro který by mělo jít o jednočinný souběh obou přečinů krádeže.

Senát Nejvyššího soudu 6 Tdo se s tímto závěrem senátu 7 Tdo neztotožnil, jak vyjádřil v usnesení ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 6 Tdo 1621/2010, jímž podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů,

věc postoupil k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu. I tento senát vycházel ze stejného závěru, a to že v ustanovení § 205 odst. 1 tr. zák. a v ustanovení § 205 odst. 2 tr. zák. jsou obsaženy samostatné základní skutkové podstaty, avšak zaujal jiný postoj k otázce přípustnosti jednočinného souběhu těchto přečinů. Konstatoval, že ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákoníku i § 205 odst. 2 tr. zákoníku mají shodný základ a chrání společnost před stejnorodou trestnou činností, tedy před odcizováním cizích věcí. Každé z těchto ustanovení ale odlišně vymezuje okolnosti zakládající trestnost takového jednání, za nichž je přisvojení si cizí věci zmocněním trestné.

Uvedený senát zdůraznil, že každý trestněprávně relevantní skutek musí být postižen podle všech v úvahu přicházejících ustanovení trestního práva hmotného. Jednočinný souběh je vyloučen, jestliže mezi v úvahu přicházejícími skutkovými podstatami je vztah speciality či subsidiarity, kdy speciální ustanovení má přednost před obecným a primární před subsidiárním. Zpravidla se jako důvod vyloučení jednočinného souběhu uvádí ještě poměr faktické konzumpce. Tento důvod se ovšem vymyká v tom směru, že nejde o vzájemný poměr dvou skutkových podstat, ale o poměr vytvořený faktickým průběhem činu, kdy postih jednání podle jednoho ustanovení není potřebný s ohledem na malou míru závažnosti. Po teoretickém výkladu jednočinného souběhu a toho, kdy jde o případ speciality, tento senát nedovodil mezi uvedenými ustanoveními poměr speciality. K možnosti uvažovat o vztahu subsidiarity předdeslal, že za vztah subsidiarity se považují případy vztahu ohrožovacích trestných činů vůči poruchovým, vzdálenějším vývojovým stadiím trestné činnosti vůči bližším, účastenství vůči pachatelství, méně závažných forem účastenství vůči závažnějším. Podle senátu 6 Tdo však uvedeným obecným zásadám nová úprava § 205 odst. 1 a 2 tr. zákoníku nekonvenuje. V obou odstavcích jsou upraveny samostatné základní skutkové podstaty, z nichž každá může být naplněna, aniž by zároveň byla naplněna druhá, obě ale také mohou být naplněny jediným jednáním. Závěry senátu 7 Tdo o vyloučení jednočinného souběhu a postih jednání pouze podle přísnějšího ustanovení, tedy podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, nepovažoval proto za správné, neboť by nebyla vystižena závažnost (škodlivost) takového skutku. Neuvažoval o vyloučení z důvodu speciality a dodal, že zde není dán ani vztah subsidiarity, jelikož ani jedno z ustanovení není výrazně širší než druhé a nejde o případ, že by jedno z nich působilo pouze podpůrně vůči druhému a mělo by ustupovat do pozadí v případě naplnění znaků prvního. Dále připomenul zásadu, že vždy je třeba vyjádřit komplexně skutek a vystihnout jeho společenskou škodlivost i právní kvalifikaci. Nelze přitom poukazovat jenom na vyšší trestní sazbu ve druhém odstavci. Při srovnávané konstrukci by opakované spáchání přečinu krádeže a odsouzení a potrestání pachatele za tento přečin ve lhůtě uvedené v § 205 odst. 2 tr. zákoníku podmínku zpětnosti nikdy založit nemohlo. Jestliže by totiž takový opakovaně spáchaný skutek mohl být právně posouzen toliko podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, byť by např. byl spáchán formou vloupání, byla jím způsobena škoda nikoli

nepatrná apod., odsouzení a potrestání pachatele za takto kvalifikovaný skutek by nezakládalo podmínku zpětnosti, neboť v § 205 odst. 2 tr. zákoníku se výslovně hovoří pouze o předchozím odsouzení nebo potrestání pachatele „za čin uvedený v odstavci 1“.

Z uvedených důvodů proto senát 6 Tdo uzavřel, že když se v konkrétním případě znaky § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku a § 205 odst. 2 tr. zákoníku navzájem překrývají, tj. jestliže pachatel, u kterého je splněna podmínka zpětnosti podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, způsobí zmocněním se cizí věci škodu nikoli nepatrnou ve smyslu § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, nebo spáchá přečin za některé z dalších okolností uvedených v § 205 odst. 1 písm. b) až e) tr. zákoníku, pak povahu takového skutku vystihuje z rozvedených hledisek jeho právní posouzení jako jednočinného souběhu přečinů podle § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku a podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku.

Senát 8 Tdo v usnesení ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 18/2011, jímž rovněž věc postoupil velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu k rozhodnutí, na řešení tohoto právního problému nahlížel z hledisek, která jej přiměla k závěru odlišnému od těch, které již byly vyjádřeny senátem 7 Tdo a senátem 6 Tdo. Senát 8 Tdo souhlasil s rozhodnutím senátu 6 Tdo v tom, že nemůže postačovat právní úprava pouze podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, jak dovodil senát 7 Tdo. Jestliže totiž pachatel, u kterého jsou splněny podmínky zpětnosti podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, spáchá přečin za některé z okolností uvedených v § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku, uvedené znaky se navzájem překrývají a povahu takového skutku je nutné vystihnout v právním posouzení tak, aby zahrnovala jak znaky vyjádřené v § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku, tak i podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Na rozdíl od senátu 6 Tdo však senát 8 Tdo nesdílel názor, že jde o jednočinný souběh těchto skutkových podstat, a to toliko s odkazem na to, že jde o dvě samostatné skutkové podstaty.

Podle senátu 8 Tdo lze dovodit, že konstrukce a formulace znaků upravených trestním zákoníkem v odstavci 1 a odstavci 2 § 205 představuje zvláštní legislativní techniku, neboť se v odstavci 2 znovu opakuje zcela shodně s odstavcem 1 „kdo si присвоjí cizí věc tím, že se jí zmocní“, a přitom v odstavci 2 se dále uvádí, „a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán“. Podle názoru tohoto senátu tudíž nelze dojít k závěru o jednočinném souběhu dvou základních skutkových podstat, poněvadž u odstavce 2 se jedná o skutkovou podstatu, která ve vztahu k odstavci 1 vyjadřuje i kvalifikační znak zpětnosti, a proto je třeba v právní kvalifikaci vyjádřit tuto její zvláštní povahu. Z těchto důvodů je třeba posuzovaný případ právně kvalifikovat jako jeden přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) až e), odst. 2 tr. zákoníku.

Označený senát upozornil, že při striktním trvání na jednočinném souběhu by došlo k tomu, že pachatel je za zcela shodné jednání, které již bylo kvalifikováno podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku, uznán znovu vinným dalším přečinem krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, a aniž by přibyla další jiná skutková okolnost, jež

by vyplývala z průběhu pachatelova činu, je současně uznán vinným za to, že si přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil, pouze s tou změnou, že je zde navíc samostatně vy kvalifikováno, že pachatelem je recidivista. Dochází tak k absurdní situaci, kdy pachatel je za jedno jednání – fakticky jednu krádež – postihován pro dva samostatné přečiny krádeže jen proto, aby posouzením podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku byla vyjádřena jeho recidiva, která není obsažena v § 205 odst. 1 tr. zákoníku. Důsledkem tohoto právního posouzení navíc je nutnost ukládat úhrnný trest podle § 43 odst. 1 tr. zákoníku, který se ukládá podle přísnější právní kvalifikace, tj. podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, přičemž je třeba ve smyslu § 42 písm. n) tr. zákoníku pachateli přičítat i přitěžující okolnost spáchání více trestných činů. Nastává tak situace, kdy je nelogicky pachateli přičítána uvedená přitěžující okolnost za materiálně jedinou krádež, čímž dochází k neúměrnému zpříšňování trestní represe.

Ze všech těchto důvodů senát 8 Tdo dospěl k závěru, že ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákoníku a § 205 odst. 2 tr. zákoníku představují sice dvě základní skutkové podstaty, avšak v odstavci 2 jde navíc o „zvláštní skutkovou podstatu vyjadřující kvalifikační znak zpětnosti“, u níž nelze zcela striktně trvat na výkladu obvyklém u trestných činů, u nichž se fakticky ve smyslu jejich znaků jedná o základní samostatné a na sobě nezávislé skutkové podstaty. Tato ne zcela typická legislativní technika byla použita pro vyjádření a zdůraznění recidivy jako významného kvalifikačního momentu.

Podle přesvědčení senátu 8 Tdo nejde o jednočinný souběh stejnorodý dvou skutkových podstat trestného činu krádeže, ale jde o jeden skutek a jeden trestný čin, který je třeba kvalifikovat podle § 205 odst. 1 písm. a) až e), odst. 2 tr. zákoníku.

Nezbytné je rovněž dodat, že takto položená právní otázka a tudíž ani odlišnost právních názorů, k nimž senáty dospěly, dosud nebyla vyřešena stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu.

Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát Nejvyššího soudu“) nejprve v souladu se zákonem zkoumal, zda není dán některý z důvodů pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., a na základě tohoto postupu shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou (§ 265d odst. 1 písm. a/ tr. ř.), v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.). Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vymezených v ustanovení § 265b tr. ř., velký senát Nejvyššího soudu dále posuzoval, zda námitky obsažené v dovolání naplňují dovolatelkou tvrzený dovolací důvod, a shledal, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl uplatněn v souladu se zákonem vymezenými podmínkami.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Dovolací námitky nejvyšší státní zástupkyně jsou zjevně těmi námitkami, jež směřují proti správnosti právního posouzení skutku.“

Dříve, než se velký senát Nejvyššího soudu v souladu s ustanovením § 265i odst. 3 tr. ř. mohl zabývat přezkoumáním zákonnosti a odůvodněnosti výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů v něm uvedených, jakož i řízením napadeným částem rozhodnutí předcházejícím, zkoumal, zda nejde o dovolání zjevně neopodstatněné, což je důvodem odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Vzhledem k tomu, že velký senát Nejvyššího soudu neshledal ani tento, ani jiný důvod podle § 265i odst. 1 tr. ř. pro odmítnutí dovolání nejvyšší státní zástupkyně, přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, a to v rozsahu a z důvodů vymezených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

Z hlediska napadeného rozsudku a obsahu dovolání je významná otázka právního posouzení skutku v případě, kdy jsou podle skutkových zjištění dány podmínky pro použití § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku (v konkrétním případě § 205 odst. 1 písm. a/ tr. zákoníku) a současně i § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Dovolatelka nesouhlasila s jeho právním posouzením jen podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku (jak rozhodl v napadeném rozsudku odvolací soud) a tvrdila, že skutek má být posouzen jako jednočinný souběh přečinů krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku.

Primární otázkou, k níž musel velký senát Nejvyšší soudu soustředit svoji pozornost, je otázka vzájemného vztahu skutkových podstat uvedených v § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Jde totiž o to, zda přečin krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku je další základní skutkovou podstatou vedle § 205 odst. 1 tr. zákoníku, nebo jde o kvalifikovanou skutkovou podstatu, případně zda vzhledem k použitému legislativnímu vyjádření nejde o kombinaci obou těchto přístupů.

Skutková podstata přečinu krádeže podle § 205 tr. zákoníku je v odstavci 1 vyjádřena dikcí: Kdo si присвоjí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,
- b) čin spáchá vloupáním,
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí,
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo
- e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku spáchá přečin krádeže ten, kdo si присвоjí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Pachatel tohoto přečinu bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Senáty 6 Tdo i 8 Tdo v odůvodnění svých usnesení správně zdůraznily zvláštní povahu vzájemného vztahu skutkové podstaty obsažené v ustanovení § 205 odst. 1

písm. a) až e) tr. zákoníku a v ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Senát 8 Tdo výstižně argumentoval názorovou nejednotností, jež se vyskytla nejenom v předkládaných rozhodnutích senátů Nejvyššího soudu, ale jež je zcela zřejmá i v právní teorii. Nejednotnost výkladu se týká zejména pojetí a povahy skutkové podstaty přečinu krádeže vyjádřené v odstavci 1 a 2 § 205 tr. zákoníku. Lze připomenout, že důvodová zpráva k trestnímu zákoníku uvádí, že jde o „skutkovou podstatu samostatnou“. O samostatnou skutkovou podstatu postihovanou přísnější trestní sazbou odnětí svobody, než nabízí § 205 odst. 1 tr. zákoníku, se jedná i podle Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 – 421. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010 s. 1786, podle něhož „... ustanovení § 205 obsahuje v odstavcích 1 a 2 dvě samostatné základní skutkové podstaty krádeže ...“. Podle učebnice Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck., 2009, s. 148, „... prejudice představuje okolnost podmiňující vyšší trestní sazbu“ a Jelínek a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 591, míní, že „... recidiva je zde okolností, která zpříšňuje trestní postih pachatele ...“. V článku Říha, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, č. 10, s. 294 a násl., autor uvádí, že zákonodárce, rozhodl-li se přísněji postihovat recidivující pachatele krádeže, zvolil pro svůj záměr nešťastnou formulaci, kdy vyňal z původního prvního odstavce jednu alternativu, kterou přesunul do druhého odstavce, v němž formuloval novou základní skutkovou podstatu. Pokud zákonodárce sám v důvodové zprávě uvádí, že jde o skutkovou podstatu „samostatnou“, podle mínění autora tak činí, ačkoliv česká trestněprávní nauka takový pojem běžně neužívá. Podle něj ustanovení § 205 odst. 1 i 2 tr. zákoníku mají shodný základ a chrání společnost před stejnorodou trestnou činností, tedy před odcizováním cizích věcí. Obě z uvedených ustanovení ovšem jinak charakterizují omezující podmínky, za nichž je přisvojení si cizí věci zmocněním trestné, v podstatných bodech (chráněném zájmu, jednání, následku, příčinné souvislosti i zavinění) jsou ale obě ustanovení konstruována shodně. Proto vyslovil názor, že ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku by mělo být pouze samostatnou obměnou ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákoníku ve smyslu německé nauky. Koresponduje to charakteristikám německých pojmů skutková podstata s obměnou samostatnou a nesamostatnou, kdy k základní skutkové podstatě (§ 205 odst. 1) něco přistoupí, co ji obmění. Touto obměnou je právě zpětnost uvedená v § 205 odst. 2 tr. zákoníku, a to nad rámec ostatních základních podmínek trestnosti, které jsou formulovány identicky, a to jako návěti § 205 odst. 1 tr. zákoníku. V příspěvku Kratochvíl, V. Zpětná krádež podle trestního zákona a trestního zákoníku. Trestněprávní revue, ročník 2011, č. 1, s. 16., jeho autor konstatuje, že fakt, zda se chápe ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku jako nesamostatná skutková podstata kvalifikovaná (tj. kvalifikovaná skutková podstata navazující na základní), anebo jako další samostatná skutková podstata (základní, kvalifikovaná?), nehraje žádnou roli (na rozdíl od názoru uvedeném v Říha, J. Nové pojetí trestného činu krádeže. Trestněprávní revue, 2009, č. 10, s. 291). Jde totiž o to,

že samotné difference mezi nesamostatnou a samostatnou skutkovou podstatou jsou natolik neostré, že je velmi obtížné určit jednoznačný výběr. Také vzhledem k tomu, že česká teorie a praxe s pojmy „nesamostatná“ a „samostatná“ skutková podstata nepracuje, je přilehavější se přidržit standardního pojmosloví a jeho diferenciaci (tj. skutková podstata základní, kvalifikovaná a privilegovaná).

Ani velký senát Nejvyššího soudu si neklade ambici řešit spornou otázku odkazem na pojmosloví německé právní nauky, a to již proto, že dosud nemá nejen v právní nauce, ale ani v praxi soudů pevné zakotvení. K výše uvedeným výhradám autorů však poznamenává, že na rozdíl od pojmů „skutková podstata s obměnou samostatnou a nesamostatnou“ pojem „samostatná skutková podstata“ není soudní praxi cizí, jak o tom svědčí nejen důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, ale např. i odůvodnění rozhodnutí č. 3/2004 Sb. rozh. tr.

Otázku vztahu skutkových podstat uvedených v ustanovení § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku je třeba posuzovat na podkladě vzájemného srovnání těchto dvou ustanovení. Podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku je postihován pachatel, který si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a zároveň splní některou podmínku uvedenou v alternativě pod písm. a) až e). Podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku bude pachatel potrestán, když si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a zároveň byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Je tak zřejmé, že nejde o dvě skupiny znaků, z nichž by jedna současně vždy byla obsažena i ve druhé skupině, nejde tak o jeden kruh znaků vnořených do druhého, ale jde o tzv. křížící se kruhy znaků, protože uvedené skupiny mají společné pouze některé znaky a jiné nikoli. Jsou-li tedy naplněny znaky druhého odstavce, nemusejí nutně být naplněny znaky prvního odstavce a naopak. Nemůže tak jít o poměr obecného a zvláštního ustanovení ve smyslu privilegovaných a kvalifikovaných skutkových podstat, jež jsou díky jednomu znaku či více znakům navíc v poměru speciality vůči skutkovým podstatám základním. Proto se může varianta, že se jedná pouze o kvalifikovanou skutkovou podstatu, vyloučit, byť sankce v § 205 odst. 2 tr. zákoníku je přísnější než v § 205 odst. 1 tr. zákoníku. Tuto variantu ostatně vyloučily, ať již výslovně či implicitně, všechny senáty, které se vyjádřily k problematice vzájemného vztahu § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku.

Ani podle velkého senátu Nejvyššího soudu však nelze přehlížet specifické prvky vzájemného vztahu mezi ustanovením § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku pro případy, že jsou v jednání pachatele obsaženy jak znaky relevantní z hlediska aplikace § 205 odst. 1 tr. zákoníku, tak § 205 odst. 2 tr. zákoníku. V tomto směru souhlasí s názorem senátu 8 Tdo, že konstrukce a formulace znaků obsažených v ustanovení § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku představuje zvláštní legislativní techniku založenou na tom, že se v odst. 2 znovu opakují zcela ve shodě s odst. 1 základní znaky krádeže, tj. „kdo si přivlastní cizí věc tím, že se jí zmocní“, přičemž v odst. 2 se dále uvádí „a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán“. Z toho ovšem vyplývá, že vykazuje-li jednání pachatele

zákonné znaky uvedené v odstavci 1 a současně i odstavci 2 § 205 tr. zákoníku, není možné na věc nahlížet jinak, než že odstavec 2 sice představuje samostatnou skutkovou podstatu, avšak současně (a to ke znakům uvedeným v § 205 odst. 1 tr. zákoníku) vyjadřuje kvalifikační znak spočívající ve zpětnosti (recidivě). Nejedná se sice o typickou, klasickou kvalifikovanou skutkovou podstatu, přesto se však s ohledem na vymezení znaku zpětnosti (recidivy) a na přísnější sazbu uvedenou v tomto ustanovení jedná o zvláštní skutkovou podstatu, která v sobě spojuje základní a současně kvalifikovanou skutkovou podstatu ve vztahu k odstavci 1. Tuto zvláštní povahu vzájemného vztahu ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákoníku a § 205 odst. 2 tr. zákoníku nejlépe vystihuje právní posouzení činu pachatele jako přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) až e), odst. 2 tr. zákoníku.

Pro úplnost není od věci dodat, že v rozporu s tímto názorem není ani poznatek nabízející se z důvodové zprávy k trestnímu zákoníku, podle níž tato ne zcela typická legislativní technika obsažená v § 205 odst. 2 tr. zákoníku byla použita pro vyjádření a zdůraznění recidivy ve formě odsouzení nebo potrestání v posledních třech letech jako významného kvalifikačního a přísněji trestného momentu, což je patrné kromě jiného i z toho, že se s tímto znakem, jenž je v odstavci 2 § 205 tr. zákoníku jedinou na obecně vyjádření znaků krádeže navazující okolností, spojuje přísnější postih ve srovnání s vymezením skutkové podstaty podle odstavce 1.

Není pochyb o tom, že právní úprava přečinu krádeže obsažená v ustanovení § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku je nejen neobvyklá, ale nelze ji označit ani za zdařilou (na čemž se v zásadě shodují i dříve citovaní autoři), a pro svoji nejednoznačnost zajisté připouští více různých možností interpretace, a to včetně těch, jež zaujaly senáty Nejvyššího soudu. To však soud nemůže zbavit povinnosti vyložit ji způsobem, který má logická východiska, s důrazem na spravedlivý a pochopitelný závěr použitého výkladu práva. Velký senát sdílí názor senátu 8 Tdo, že v daném případě není proto vyloučeno se při výkladu posuzované právní normy držet „literary“ (tj. metody jazykového, logického a systematického výkladu), a to za použití interpretačního pravidla „argumentum ad absurdum“, které se neuplatňuje samostatně, ale sekundárně, pokud na základě dvou argumentů se dospělo k různým výsledkům. Jestliže závěr učiněný logicky, konkrétně by byl ve svých důsledcích zjevně nesprávným, je nutné ho odmítnout (k tomu Gerloch, A. Teorie práva. 1. vydání. Dobrá voda, 2002, s. 88.) a přitom se přiklonit i k výkladu v „duchu zákona“, neboť smyslem interpretace v oblasti práva není toliko zjištění smyslu ustanovení zákonů, ale pokud možno zajištění v zásadě jednotného postupu soudů a jiných orgánů aplikujících právní normy, což je důležitým atributem ústavnosti a legality. Byť jde o metodu výkladu, která se připouští jen zřídka, neboť je založena na použití obecných právních zásad a na rozumném uvážení, vzhledem k tomu, že v daném případě došlo k situaci, kdy text zákona může vést k nelogickým a iracionálním závěrům, je při interpretaci takového právního předpisu soud povinen namísto doslovného výkladu zvolit interpretaci konformní s účelem a smyslem zákona a se zřetelem

na relevantní právní principy (k tomu Osina, P. Právní principy a interpretace práva. In: Gerloch, A., Maršálek, P.(ed.). Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi. Sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult ČR. A. Gerloch a kol. I. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 89.).

K tomu je třeba dodat, že argument per reductionem ad absurdum (coby teleologický argument) je založen na logické úvaze, svědčící v konkrétním případě o tom, že dotýčný jí vyloučený interpretační výsledek by zakládal absurdní nepřijatelné výsledky, kterých by rozumný zákonodárce stěží mohl chtít dosáhnout (presumpce racionálního konzistentního zákonodárce), a jež se tak zcela bezpečně vymykají sociálně funkčnímu určení právní normy. Jedná se mimo jiné o ty výkladové situace, kdy by výsledek interpretace byl z pohledu účelu a smyslu právní úpravy zcela nelogický či nesmyslný (viz Hanuš, L. Právní argumentace nebo svévole. Úvahy o právu, spravedlnosti a etice. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 61.).

Právě tato interpretační východiska nesvědčí ve prospěch správnosti právního názoru senátu 6 Tdo, že je nezbytné takové jednání posoudit jako jednočinný souběh dvou základních skutkových podstat podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku a podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, ale ani úvahy senátu 7 Tdo o potřebě právního posouzení výše zmíněných případů jen podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Logickým vyústěním těchto východisek a postupů je naopak závěr, že jestliže pachatel, u kterého jsou splněny podmínky zpětnosti podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, spáchá přečin za některé z okolností uvedených v § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku, uvedené znaky se navzájem překrývají a povahu takového skutku je nutné vystihnout v právním posouzení tak, aby zahrnovala jak znaky vyjádřené v § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku, tak i podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Nejde však o jednočinný souběh stejnorodý dvou skutkových podstat trestného činu krádeže, ale jde o jeden skutek a jeden trestný čin, který je třeba kvalifikovat podle § 205 odst. 1 písm. a) až e), odst. 2 tr. zákoníku. Rozsudek soudu prvního stupně v projednávané věci ostatně dokládá, že takové právní posouzení není pro praxi soudů nepřijatelné a evidentně představuje jednu z možných variant řešení sporné právní otázky.

Odmítnutí závěru, že postačí pouze právní kvalifikace podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, jak se domníval senát 7 Tdo, je přesvědčivě podloženo argumentací, kterou ve svých rozhodnutích použily senáty 6 Tdo i 8 Tdo. Jestliže by totiž takový opakovaně spáchaný skutek mohl být právně posouzen toliko podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, byť by např. byl spáchán formou vloupání, byla jím způsobena škoda nikoli nepatrná apod., odsouzení a potrestání pachatele za takto kvalifikovaný skutek by nezakládalo podmínku zpětnosti, neboť v § 205 odst. 2 tr. zákoníku se výslovně hovoří pouze o předchozím odsouzení nebo potrestání pachatele „za čin uvedený v odstavci 1“. Takovéto nedůvodné a nelogické zvýhodnění části recidivujících pachatelů zajisté nemohlo být úmyslem zákonodárce. Stěží si lze představit, že adekvátním řešením tohoto problému by mohlo být posuzování povahy předchozího odsouzení a potres-

tání coby „činu uvedeného v odstavci 1“ v rámci předběžné otázky podle § 9 odst. 1 tr. ř., když by v popisu skutku nebyly relevantní znaky přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku popsány. Takový postup by kolidoval s požadavkem právní jistoty i předvídatelnosti práva.

Naopak je ale třeba souhlasit se senátem 7 Tdo, pakliže na rozdíl od senátu 6 Tdo nepřijal názor o jednočinnému souběhu přečinů podle § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku a podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, jakkoliv i k této možnosti by mohl vést jazykový výklad citovaných ustanovení.

Jednočinný stejnorodý souběh, o němž by muselo jít, lze připustit, jde-li o dva trestné činy, tehdy, vzniknou-li dva samostatné následky, resp. účinky (tedy je naplněna dvakrát skutková podstata téhož trestného činu). Navíc i v nauce je sporné, zda v případě jednočinné konkurence stejnorodé jde o více trestných činů a tedy o skutečnou konkurenci, či jen o trestný čin jediný (viz Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 334). Soudní praxe považuje tyto případy zpravidla za trestný čin jediný (např. více osob usmrčených při téže dopravní nehodě se posuzuje jako jeden trestný čin usmrcení z nedbalosti podle § 143 tr. zákoníku).

O takovou situaci, kdy je v teorii vzácně dovozován jednočinný stejnorodý souběh, při němž pachatel jedním skutkem vícekrát naplní stejnou skutkovou podstatu trestného činu, se v projednávané věci zjevně nejedná. V tomto případě jde materiálně o jeden trestný čin krádeže spočívající v odcizení věci s tímž následkem a okolnost zpětnosti (recidivy) ve smyslu odstavce 2 § 205 tr. zákoníku k tomu přistupuje stejným způsobem jako běžná okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby (zvláště přitěžující okolnost). Posuzovaná situace může nastat i v případě, kdy pachatel odcizil pouze jednu věc. Nastal tedy jen jeden následek, tj. škoda na jedné cizí věci, již si pachatel присvojil tím, že se jí zmocnil. V době, kdy předmětnou věc pachatel odcizuje, jsou současně dány znaky relevantní jak z hlediska § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku, tak i to, že již při tomto činu jde o pachatele, který byl pro krádež v posledních třech letech soudem postižen. Ve faktickém průběhu činu totiž nelze tyto okolnosti jakkoli skutkově oddělit, protože okolnost vyplývající z § 205 odst. 2 tr. zákoníku není založena skutečným konáním pachatele v době páčání skutku, tedy tím, co činí, nýbrž pachatel je sám nositelem této okolnosti, která spočívá v jeho minulosti, již od něj nelze oddělit. Je-li čin kvalifikován pouze podle § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku, lze tím právně vyjádřit jen to, že si pachatel za splnění další v zákoně uvedené podmínky присvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil; že tak učinil, ač přitom jde o pachatele, který byl za obdobný čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, už v tomto případě vyjádřit nelze. Proto je třeba kvalifikovat jednání recidivujícího pachatele též podle odstavce 2 § 205 tr. zákoníku.

S ohledem na shora uvedené názory však nejde o jednočinný souběh stejnorodý, který navíc není obecně v nauce a soudní praxi jednoznačně přijímán, ale jde o jeden

skutek a jeden trestný čin, který je třeba kvalifikovat podle § 205 odst. 1 písm. a) až e), odst. 2 tr. zákoníku. V tomto směru lze souhlasit s názorem vyjádřeným senátem 7 Tdo, že „připuštění takového souběhu by znamenalo, že to, co je materiálně jednou krádeží, např. při odcizení jediné věci, by bylo dvěma přečiny krádeže“. Takovou konstrukci je třeba ve shodě s tímto senátem považovat za nelogickou, protože jednočinný souběh přichází v úvahu tam, kde jedno jednání směřuje proti různým objektům, a nikoli v případech, kdy dvě skutkové podstaty chrání stejný objekt před stejným jednáním. Právě z tohoto důvodu teorie i praxe obecně jednočinný stejnorodý souběh neuznává.

Velký senát Nejvyššího soudu se ztotožnil s námitkou senátu 8 Tdo, že akceptování jednočinného souběhu (ve smyslu názoru senátu 6 Tdo) by znamenalo, že pachatel je za zcela shodné jednání, které je již kvalifikováno podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku, uznán znovu vinným dalším přečinem krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku a aniž by přibyla další jiná skutková okolnost, jež by vyplývala z průběhu pachatelova činu, je současně a znovu uznán vinným za to, že si присвоil cizí věc tím, že se jí zmocnil (tedy tutéž věc nebo tytéž věci, za jejichž odcizení již byl uznán vinným podle § 205 odst. 1 písm. a/ tr. zákoníku), a to jen proto, aby posouzením podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku byla vyjádřena jeho recidiva, která není obsažena v § 205 odst. 1 tr. zákoníku. Okolnost, že si pachatel „přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil“, je tak právně vyjádřena dvěma samostatnými přečiny krádeže v jednočinném souběhu, neboť je obsažena v obou uvedených samotných právních kvalifikacích současně, čímž dochází k absurdní situaci, kdy pachatel je za jedno jednání – fakticky jednu krádež – postihován pro dva samostatné přečiny krádeže. Důsledkem tohoto právního posouzení, který nelze nezmínit, navíc je nutnost ukládat úhrnný trest podle § 43 odst. 1 tr. zákoníku, který se ukládá podle přísnější právní kvalifikace, tj. podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, přičemž je třeba ve smyslu § 42 písm. n) tr. zákoníku pachateli přičítat i přitěžující okolnost spáchání více trestných činů. Pachateli je nelogicky přičítána uvedená přitěžující okolnost za materiálně jedinou krádež, čímž dochází k neúměrnému zpříšňování trestní represe.

S přihlédnutím ke všem těmto argumentům je třeba trvat na závěru, že nejde o jednočinný souběh stejnorodý dvou skutkových podstat trestného činu krádeže, ale jde o jeden skutek a jeden trestný čin, který je třeba kvalifikovat podle § 205 odst. 1 písm. a) až e), odst. 2 tr. zákoníku. Uvedená právní kvalifikace odpovídá smyslu trestní odpovědnosti pachatele a je v souladu s obecnými zásadami pojmu trestného činu a jeho znaků (§ 13 a 111 tr. zákoníku), přitom respektuje, že čin pachatele musí být posouzen vždy podle všech znaků vyjádřených v zákoně, jakož i to, že obviněný nemůže být uznán vinným dvakrát za materiálně jeden přečin krádeže. Současně je tímto právním posouzením eliminována nadměrná tvrdost zákona, neboť pachatel je za jedno jednání, jež se odráží jen v jednom trestném činu, odsouzen toliko za tento jeden trestný čin, a nedochází tak k nelogickému jednočinnému souběhu dvou stejných trestných činů. Za toto jednání je pachatel postihován pouze

podle přísnější podoby vyjádřené ve zvláštní skutkové podstatě, která však odráží dostatečně nejen společenskou škodlivost, ale i povahu a závažnost spáchaného činu (§ 39 tr. zákoníku).

Velký senát Nejvyššího soudu pokládá za vhodné, ale i potřebné k této problematické otázce doplnit, že základních tezí, na nichž je její řešení založeno, se nikterak podstatně nedotkne ani novela trestního zákoníku provedená zákonem č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Tímto zákonem bylo změněno stávající znění ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku tak, že se slova „čin uvedený v odstavci 1“ nahrazují slovy „takový čin“. To ve svých důsledcích nikterak nemění ani závěry o tom, že v ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákoníku a v ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku jde o samostatné základní skutkové podstaty, ani o zvláštní povaze vzájemného vztahu mezi nimi, půjde-li o případ právního posouzení skutku v případě, kdy jsou podle skutkových zjištění dány podmínky pro použití § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku a současně i podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Podstatná změna spočívá pouze v tom, jaký okruh trestných činů zakládá podmínku zpětnosti. Zatímco dosud bylo možné uvažovat pouze o činu, který vykazuje znaky přečinu podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku, nově by se zpětnost vztahovala na všechny činy naplňující zákonné znaky spočívající v „přisvojení si cizí věci jejím zmocněním“. Vedle přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku tedy půjde i o přečin krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku a též např. zločin loupeže podle § 173 tr. zákoníku, jímž si pachatel přisvojil cizí věc nebo k tomu směřoval (viz k tomu rozhodnutí č. 22/1997 Sb. rozh. tr.).

Z těchto důvodů velký senát Nejvyššího soudu shledal podané dovolání nejvyšší státní zástupkyně z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. důvodným, a proto za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 2. 9. 2010, sp. zn. 31 To 416/2010. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci přikázal, aby věc obviněného v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Toto rozhodnutí učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání, neboť vzhledem k charakteru vytknutých vad je zřejmé, že je nelze odstranit ve veřejném zasedání.

V novém řízení se bude odvolací soud znovu zabývat předmětnou trestní věcí, konkrétně právním posouzením skutku, a to v intencích právního názoru, k němuž dospěl velký senát Nejvyššího soudu. V souvislosti s tím velký senát Nejvyššího soudu připomíná, že podle § 265s odst. 1 tr. ř. je Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, jemuž byla věc přikázána k novému projednání a rozhodnutí, vázán právními názory, které byly shora v tomto usnesení vysloveny.

Jestliže pachatel jako řidič motorového vozidla při jízdě vysokou rychlostí např. po dálnici záměrně provedl v reakci na způsob jízdy řidiče jiného motorového vozidla takový agresivní jízdní manévř, kterým vytlačil vozidlo řízené jiným řidičem mimo vozovku nebo donutil jeho řidiče k náhlému vyjetí mimo vozovku, lze učinit závěr, že úmysl pachatele (§ 15 tr. zákoníku) zahrnoval i případné následky způsobené tímto jednáním, a to včetně vážných zranění řidiče motorového vozidla (popřípadě dalších osob v něm jedoucích), jež bylo takto vytlačeno z vozovky. Proto přichází v úvahu právně posoudit takový čin ve smyslu § 145 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1081/2011)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného Ing. L. L. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 5. 2011, sp. zn. 7 To 37/2011, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 4 T 51/2010.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 22. 11. 2010, sp. zn. 4 T 51/2010, byl obviněný Ing. L. L. uznán vinným pokusem zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku a odsouzen podle § 145 odst. 2 tr. zákoníku, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody na pět roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dohledem, a podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku k trestu zákazu činnosti spočívajícímu v zákazu řízení motorových vozidel na sedm roků. Výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto o náhradě škody.

Skutek spočíval podle zjištění Krajského soudu v Praze v podstatě v tom, že obviněný Ing. L. L. dne 22. 3. 2010 v 08,14 hodin v úseku 24,1 km dálnice D 1 ve směru na P. při jízdě osobním automobilem zn. Škoda Superb v levém jízdním pruhu dojel osobní automobil zn. Mazda 323 řízený poškozenou Z. U. se spolujezdcem poškozeným M. S. a předjíždějící rychlostí okolo 120 km/h nákladní soupravu, při nedodržení bezpečné vzdálenosti jel těsně za automobilem poškozené, poté, co poškozená dokončila předjíždění a zařadila se do pravého jízdního pruhu, snížil rychlost, jel souběžně s jejím vozidlem, na jeho osádku vzrušeně gestikuloval a hrozil, vzápětí v důsledku této situace a v úmyslu poškozeným způsobit přinejmenším těžké ublížení na zdraví a škodu na majetku na hranici adhezních možností svého vozidla prudce najel pravou zadní částí svého vozidla vpravo na vozidlo poškozené a úmyslně jí vytvořil náhlou překážku v jejím jízdním pruhu, na kterou nemohla reagovat, při tom došlo zadní částí jeho vozidla k letmému střetu s vozidlem poškozené

v místech předního kola, v důsledku čehož bylo vozidlo poškozené vymrštno mimo těleso dálnice, kde se opakovaně převrátilo a zůstalo v poloze na střeše. Podle zjištění Krajského soudu v Praze tím došlo k bezprostřednímu ohrožení zdraví poškozených, kterým hrozila závažná zranění specifikovaná ve výroku o vině, a kromě toho byla způsobena škoda na vozidle zn. Mazda ve výši 38 500 Kč a na převážených věcech ve výši 56 697 Kč.

O odvoláních, která podali obviněný proti výroku o vině a dalším výrokům a státní zástupce v neprospěch obviněného proti výroku o vině a trestu, bylo rozhodnuto usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 5. 2011, sp. zn. 7 To 37/2011. Podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. byl rozsudek Krajského soudu v Praze zrušen ve výroku o náhradě škody a podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo nově rozhodnuto o uplatněném nároku na náhradu škody výrokem podle § 229 odst. 1 tr. ř.

Obviněný podal prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání proti usnesení Vrchního soudu v Praze. Toto usnesení napadl proto, že jím byl ponechán beze změny výrok o vině pokusem zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Odkázal na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V obsáhle zpracovaných námitkách zpochybnil závěry soudů ohledně subjektivní stránky činu. Popřel, že by jednal v úmyslu způsobit poškozeným těžká zranění, a kolizi vozidel označil jen za svou řidičskou chybu při předjíždění. Poukázal na to, že v případě zranění poškozených mohlo jít o trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 tr. zákoníku). V krajním případě, tj. v případě úmyslného jednání, připustil odpovědnost za pokus trestného činu ublížení na zdraví (§ 146 tr. zákoníku). Obviněný se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení a aby přikázal Vrchnímu soudu v Praze věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud shledal, že dovolání je zjevně neopodstatněné.

Tvrzení obviněného, že nejednal v úmyslu způsobit poškozeným zranění a zejména ne zranění odpovídající těžké újmě na zdraví, bylo základem jeho obhajoby již v původním řízení. Soudy se proto subjektivní stránkou posuzovaného činu zevrubně zabývaly. Pro její posouzení si vytvořily potřebný podklad ve zjištění širokého okruhu okolností vztahujících se nejen k samotnému průběhu kolize obou vozidel, ale i k celkové situaci, která se vyvinula mezi obviněným a poškozenými a z které vyplynuly důvody posuzovaného jednání obviněného. Zjištění, která soudy v těchto směrech učinily, umožňovala dojít k přesvědčivému a plně podloženému závěru o úmyslném zavinění obviněného, a to i přes jeho námitky, že nejednal úmyslně. Tvrzení obviněného, že šlo pouze o řidičskou chybu při předjíždění a tedy jen o nedbalost, je totiž v jasném rozporu s objektivním průběhem kolize obou vozidel. Soudy se s otázkou subjektivní stránky posuzovaného činu vypořádaly velmi podrobně, přilehavě a zejména logicky. Nejvyšší soud neměl důvodu k tomu, aby do jejich závěrů zasahoval, a naopak se s nimi ztotožnil. K tomu, jak oba soudy vysvětlily své závěry o úmyslném zavinění obviněného, považuje Nejvyšší soud za potřebné uvést pouze následující.

Posuzovaný čin byl vyvrcholením gradujícího napětí, které vzešlo z toho, že obviněný, který řídil podstatně silnější vozidlo než poškozená, byl v rychlosti své jízdy omezen přítomností vozidla poškozené v levém jízdním pruhu při předjíždění nákladní soupravy. Ze subjektivního hlediska obviněného byla jízda poškozené pomalá a zdržující a vyvolala jeho nespokojenost. Tu dal obviněný najevo tím, že jel velmi těsně za vozidlem poškozené, a když poškozená dokončila předjíždění a zařadila se do pravého jízdního pruhu, dojel na její úroveň, zpomalil a během souběžné jízdy na poškozenou gestikuloval vzrušenými posunky, křičel a hrozil. Poškozená na tyto projevy obviněného nijak nereagovala a věnovala se řízení svého vozidla, avšak její spolujezdec začal obviněnému oplácet jeho gestikulaci. Obviněný v této spojitosti vytýkal rozpor mezi rozhodnutími obou soudů v tom, že Krajský soud v Praze pokládal jednání obviněného za odpłat za zpomalení jízdy, zatímco Vrchní soud v Praze toto jednání považoval za odpłat za vulgární gesto spolujezdce poškozené. Ve skutečnosti tu však žádný rozpor není. Zjištění, že spolujezdec poškozené adresoval obviněnému vulgární gesto, učinil již Krajský soud v Praze, byť toto zjištění výslovně nepojal do popisu skutku ve výroku rozsudku. Uvedené zjištění bylo ve výroku o vině zahrnuto dikcí, že obviněný jednal „vzápětí v důsledku této situace“, přičemž z odůvodnění rozsudku je zřejmé, že pod pojem „tato situace“ bylo zahrnuto i gesto spolujezdce poškozené na adresu obviněného. I přes námitky obviněného uplatněné ohledně bezprostředního podnětu, který vedl k jeho jednání, lze konstatovat, že jednání obviněného bylo zasazeno do kontextu jeho vyhrcořených negativních emocí vůči poškozeným. Závěr soudů o úmyslu obviněného způsobit poškozeným vážná zranění není za tohoto stavu nijak nelogický, zvláště pak se zřetelem k tomu, jak incident dále probíhal a jak byl shodou okolností zaznamenán kamerovým systémem Ředitelství silnic a dálnic.

Obviněný nedokončil předjetí vozidla řízeného poškozenou způsobem předepsaným v ustanovení § 17 odst. 4 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto ustanovení řidič, který se po předjetí zařazuje před vozidlo, které předjel, mimo jiné nesmí ohrozit ani omezit řidiče vozidla, které předjel. Smyslem této úpravy je zajistit bezpečné předjíždění. Jeho nepostradatelným předpokladem je dostatečný boční a čelní odstup předjíždějícího vozidla od vozidla předjížděného. Ze strany obviněného nešlo o běžné porušení tohoto ustanovení způsobem, který by se dal označit za pouhou řidičskou nedisciplinovanost. Obviněný si počínal v rozporu s citovaným ustanovením očividně tak extrémním způsobem, že je vyloučeno uvažovat o pouhé chybě a nedbalosti. I když poškozená jela těsně při pravém okraji svého jízdního pruhu, obviněný se nejprve vyloženě natlačil bočně k jejímu vozidlu a pak najel do její jízdní dráhy před její vozidlo s krajní prudkostí změny směru. Fyzický kontakt obou vozidel byl tudíž snadno předvídatelný a vzhledem ke způsobu provedení popsání jízdního manévru obviněného prakticky jistý. Svědčí o tom nakonec i zóna dotyku vozidel, která u vozidla obviněného začínala v oblasti

Č. 34

boční plochy pravého zadního blatníku a končila na pravé oblině zadního nárazníku a u vozidla poškozené zasahovala do míst na úrovni levého předního kola. Jestliže obviněný se uchýlil k jízdnímu manévru, který provedl způsobem, při němž bylo prakticky jisté, že dojde k fyzickému kontaktu s vozidlem poškozené, pak není nic nelogického na závěru soudů, že úmysl obviněného zahrnoval jak tento kontakt, tak případné následky, které z něho mohou vzejít, a to včetně vážných zranění poškozené a jejího spolujezdce. Nic na tom nemění skutečnost, že nešlo o nějaký přímý náraz, ale jen o letmý kontakt. Uváží-li se vysoká rychlost obou vozidel přesahující 100 km/h, je jasné, že i pouhý dotyk je způsobilý přivodit takové vychýlení vozidla, že se ocitne mimo vozovku a že jeho osádka při této havárii utrpí těžká zranění. Všechny okolnosti, z nichž reálně vyplývala možnost vzniku těžkých zranění poškozených, byly obviněnému známy. Pokud obviněný při znalosti těchto okolností a z nich vyplývajících nebezpečí podnikl svůj mimořádně agresivní manévru, svědčí to i o jeho srozumění s případným těžkým následkem spočívajícím ve vážném zranění poškozených. Závěr soudů o tom, že u obviněného šlo ve vztahu k hrozící těžké újmě na zdraví poškozených o úmysl podle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, je plně akceptovatelný. Nepřijatelná je naopak verze, kterou v dovolání prezentoval obviněný a podle které šlo jen o řidičskou chybu při předjíždění. Ze strany obviněného nešlo jen o neopatrnost či nedostatek ohleduplnosti a dokonce ani o nějakou riskantní či hazardní jízdu, ale o akt vyložené agrese.

Právní kvalifikace skutku jako pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku je evidentně v souladu se zákonem. Napadené usnesení Vrchního soudu v Praze není rozhodnutím, které by spočívalo na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Nejvyšší soud proto zjevně neopodstatněně dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Příslušnost soudu podle § 26 tr. ř. k úkonům v přípravném řízení je omezena pouze na dobu trvání přípravného řízení (§ 12 odst. 10 tr. ř.). Po ukončení přípravného řízení podáním obžaloby se příslušnost soudu řídí obecnými hledisky uvedenými v ustanoveních § 16 až 22 tr. ř. a soud příslušný podle těchto ustanovení se stává soudem příslušným ke všem rozhodnutím, která ve věci přicházejí v úvahu, a to včetně těch, jejichž potřeba vyvstala z procesních úkonů, k nimž došlo ještě v přípravném řízení.

Proto o stížnosti obviněného podané proti usnesení, jímž rozhodl státní zástupce v přípravném řízení podle § 71 odst. 3 tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2011) o dalším trvání vazby, v době po podání obžaloby rozhoduje soud (§ 146a odst. 1 písm. a/ tr. ř.) příslušný k projednání obžaloby. Jelikož nejde o rozhodování o vazbě tohoto obviněného v přípravném řízení, nejsou soudci, kteří rozhodují o takové stížnosti, vyloučeni z vykonávání úkonů trestního řízení z důvodu, jenž jinak vyplývá z ustanovení § 30 odst. 2, věty druhé, tr. ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. 7 Tz 68/2011)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona ministra spravedlnosti podané ve prospěch a v neprospěch obviněného M. B. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 24. 9. 2010, sp. zn. 12 To 452/2010, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Kladně pod sp. zn. 2 T 22/2010 rozhodl tak, že napadeným usnesením Krajského soudu v Praze byl porušen zákon v ustanoveních § 149 odst. 1, 3 tr. ř., § 30 odst. 2 tr. ř., § 71 odst. 5 tr. ř. ve prospěch obviněného.

Z o d ů v o d n ě n í :

Usnesením policejního orgánu ze dne 9. 5. 2010 bylo zahájeno trestní stíhání obviněného M. B. pro zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku.

Poté byl obviněný vzat do vazby usnesením Okresního soudu v Kladně ze dne 10. 5. 2010. Státní zástupce podal na obviněného obžalobu u Okresního soudu v Kladně dne 10. 8. 2010. Téhož dne státní zástupce usnesením podle § 71 odst. 3 tr. ř. rozhodl, že obviněný se ponechává i nadále ve vazbě. Proti tomuto usnesení podal obviněný stížnost.

Za tohoto stavu Okresní soud v Kladně usnesením ze dne 7. 9. 2010, sp. zn. 2 T 22/2010, rozhodl v bodě I. o stížnosti obviněného tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl, v bodě II. o návrhu obviněného na nahrazení vazby dohledem probačního úředníka tak, že vazba se dohledem probačního úředníka nenahrazuje, a v bodě III. z úřední povinnosti podle § 71 odst. 5 tr. ř. tak, že obviněný se ponechává i nadále ve vazbě.

Z podnětu stížnosti obviněného Krajský soud v Praze usnesením ze dne 24. 9. 2010, sp. zn. 12 To 452/2010, podle § 149 odst. 1, 3 tr. ř. zrušil usnesení Okresního soudu v Kladně v bodech II., III., tj. ve výroku, že se vazba nenahrazuje dohledem probačního úředníka, a ve výroku, že obviněný se ponechává i nadále ve vazbě. Tím nastala situace, že obviněný musel být propuštěn z vazby na svobodu bez ohledu na to, zda u něho byly či nebyly dány důvody vazby. Krajský soud v Praze zdůvodnil svůj postup tím, že rozhodnutí Okresního soudu v Kladně o stížnosti obviněného proti usnesení, jímž ho státní zástupce podle § 71 odst. 3 tr. ř. ponechal ve vazbě, bylo rozhodnutím soudu v přípravném řízení podle § 146a odst. 1 tr. ř. Z toho Krajský soud v Praze vyvodil závěr, že předseda senátu Okresního soudu v Kladně se podle § 30 odst. 2 tr. ř. stal vyloučeným soudcem ve vztahu k jakémukoli rozhodování ve stadiu po podání obžaloby, tedy i ve vztahu k rozhodování o návrhu obviněného na nahrazení vazby dohledem probačního úředníka a ve vztahu k rozhodování o dalším trvání vazby podle § 71 odst. 5 tr. ř. Krajský soud v Praze proto označil výroky uvedené v bodech II., III. usnesení Okresního soudu v Kladně za nezákonné a zrušil je.

Proti usnesení Krajského soudu v Praze podal dne 16. 8. 2011 ministr spravedlnosti ve prospěch i v neprospěch obviněného stížnost pro porušení zákona. Vytkl, že ve prospěch obviněného byl zákon porušen v ustanoveních § 149 odst. 1, 3 tr. ř., § 30 odst. 2 tr. ř., § 71 odst. 5 tr. ř. Ministr spravedlnosti namítl nesprávnost právního názoru Krajského soudu v Praze v otázce postavení soudu, který o stížnosti proti usnesení státního zástupce rozhoduje poté, co již byla podána obžaloba. Poukázal na to, že tento názor by vedl v praxi k situaci, v které by v téže trestní věci u příslušného soudu byli souběžně dva zákonní soudci, z nichž jeden by měl rozhodnout o stížnosti podle § 146a odst. 1 písm. a) tr. ř. a druhý by měl rozhodnout o dalším trvání vazby podle § 71 odst. 5 tr. ř., a to s rizikem vzniku obsahově protichůdných rozhodnutí. Ministr spravedlnosti zdůraznil, že pro posouzení podmínek vyloučení soudce podle § 30 odst. 2 tr. ř. není podstatná povaha rozhodnutí, tj. to, zda soudce rozhodoval podle § 146a odst. 1 tr. ř., nýbrž doba rozhodnutí, tj. to, zda soudce rozhodoval před podáním obžaloby nebo po podání obžaloby. Porušení ustanovení § 71 odst. 5 tr. ř. ministr spravedlnosti spatřoval v tom, že v důsledku rozhodnutí Krajského soudu v Praze musel být obviněný propuštěn z vazby, ačkoli věcně a místně příslušným soudem bylo v zákonné lhůtě rozhodnuto o jeho ponechání ve vazbě a existence vazebních důvodů nebyla nijak zpochybněna. Dále ministr spravedlnosti vytkl, že v neprospěch obviněného byl zákon porušen v ustanoveních § 149 odst. 1, 3 tr. ř., § 30 odst. 2 tr. ř., čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toto porušení zákona spatřoval ministr spravedlnosti v tom, že vadným rozhodnutím Krajského soudu v Praze byl předseda senátu Okresního soudu v Kladně do budoucna vyloučen z vykonávání všech dalších úkonů, ačkoli jinak byl ve věci zákonným soudcem. Proto ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil vytýkaná porušení zákona, ke kterým došlo ve prospěch a v neprospěch obviněného.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. napadené usnesení i předcházející řízení a shledal, že zákon byl porušen.

Otázka správnosti napadeného usnesení Krajského soudu v Praze závisí na tom, zda předseda senátu Okresního soudu v Kladně byl podle § 30 odst. 2 tr. ř. vyloučeným soudcem ve vztahu k rozhodování o návrhu na nahrazení vazby dohledem probačního úředníka a ve vztahu k rozhodování o dalším trvání vazby podle § 71 odst. 5 tr. ř.

Podle § 30 odst. 2 tr. ř. po podání obžaloby je vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení soudce, který v projednávané věci v přípravném řízení mimo jiné rozhodoval o vazbě osoby, na niž byla poté podána obžaloba.

Východiskem řešení posuzované otázky je pojem „přípravné řízení“, který je definován ustanovením § 12 odst. 10 tr. ř. Na danou věc se vztahuje ta část ustanovení § 12 odst. 10 tr. ř., podle které přípravným řízením je úsek řízení podle trestního řádu od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby.

Významné je znění ustanovení § 26 tr. ř. o příslušnosti soudu k úkonům v přípravném řízení. Podle § 26 odst. 1 tr. ř. k provádění úkonů v přípravném řízení je příslušný okresní soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh. Podle § 26 odst. 2 tr. ř. soud, u něhož státní zástupce podal návrh podle § 26 odst. 1 tr. ř., se stává příslušným k provádění všech úkonů po celé přípravné řízení. Dikce „úkony v přípravném řízení“ (§ 26 odst. 1 tr. ř.) a „po celé přípravné řízení“ (§ 26 odst. 2 tr. ř.) jasně vyjadřuje to, že použití ustanovení § 26 tr. ř. je omezeno pouze na dobu, kdy probíhá přípravné řízení. Z toho vyplývá, že po ukončení přípravného řízení se příslušnost soudu řídí obecnými ustanoveními § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř. a že soud příslušný podle těchto ustanovení se stává soudem příslušným k jakémukoli rozhodnutí, které v dané věci přichází v úvahu. Tato ustanovení obsahují dikci „řízení koná soud“, což logicky znamená, že soud, jehož příslušnost vyplývá z těchto ustanovení, je povolán ke každému rozhodnutí, které má být v dané věci učiněno. Ustanovení § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř. neobsahují žádnou zužující dikci (např. dikci, že „o obžalobě rozhoduje soud“), z níž by se dalo usuzovat na to, že příslušnost soudu k některým rozhodnutím se řídí jinými pravidly.

Ustanovení § 26 tr. ř. obsahuje zvláštní úpravu příslušnosti soudu, která je omezena jen na dobu, po kterou se koná přípravné řízení. Účelem tohoto ustanovení je zajistit soudní kontrolu výkonné moci, kterou v trestním řízení reprezentuje státní zastupitelství, pokud činí ty nejzávažnější zásahy do základních práv a svobod. Po podání obžaloby, jímž se přípravné řízení končí, tento účel odpadá, neboť věc se dostává do sféry výlučné ingerence soudní moci a přitom z obecných ustanovení o soudní příslušnosti (§ 16 tr. ř. až § 22 tr. ř.) vyplývá, který soud je určen k tomu, aby rozhodoval o všem, co je předmětem řízení v době po podání obžaloby. Významným atributem řízení ve stadiu po podání obžaloby je také jednota tohoto řízení, a to ve smyslu záruk konzistentnosti postupu soudu a všech jeho rozhodnutí ve vzájemném vztahu. Nenahraditelným předpokladem této jednoty je to, že v daném stadiu vede

řízení jeden soud a že tento soud činí veškerá rozhodnutí spadající do daného stadia řízení.

S těmito zásadami je neslučitelné, aby ve stadiu po podání obžaloby byla některá rozhodnutí vyňata z kompetence soudu, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř., a aby nadále spadala do kompetence soudu příslušného podle § 26 tr. ř. pro stádium přípravného řízení. Příslušnost soudu, která byla založena ustanovením § 26 tr. ř. pouze pro přípravné řízení, končí podáním obžaloby. Věc tím přechází do stadia řízení před soudem prvního stupně, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř. Tento soud činí veškerá rozhodnutí včetně těch, jejichž potřeba vyvstala z úkonů, k nimž došlo v době, kdy ještě probíhalo přípravné řízení.

Zřetelnou tendenci k zajištění jednoty řízení ve zmíněném smyslu vyjadřuje např. ustanovení § 71 odst. 7 tr. ř., podle něhož jestliže doba trvání vazby stanovená podle § 71 odst. 5 nebo 6 skončí v průběhu řízení o opravném prostředku před nadřízeným soudem, je k rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě nebo o jeho propuštění na svobodu příslušný tento nadřízený soud. Jde o provedení zásady, podle které soud, který je příslušný v určitém stadiu řízení, činí veškerá rozhodnutí, která v tomto stadiu řízení přicházejí v úvahu. V tomto duchu vyznívá také dosavadní judikatura, konkrétně rozhodnutí pod č. 31/1999 Sb. rozh. tr., v němž byla konstatována nezákonnost postupu, kterým okresní soud příslušný podle § 26 tr. ř. pro přípravné řízení rozhodl o žádosti obviněného o propuštění z vazby podané v závěru přípravného řízení, avšak toto rozhodnutí učinil v době, kdy na obviněného mezitím již byla podána obžaloba u krajského soudu jako soudu prvního stupně příslušného podle § 17 odst. 1 tr. ř., § 18 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud se nemohl ztotožnit s právním názorem Krajského soudu v Praze a ani s jeho rozhodnutím, jímž v usnesení Okresního soudu v Kladně zrušil výrok, že se vazba nenahrazuje dohledem probačního úředníka (bod II.), a výrok o dalším trvání vazby (bod III.). V tomto ohledu Krajský soud v Praze porušil zákon ve prospěch obviněného především v ustanovení § 149 odst. 1, 3 tr. ř., neboť část usnesení Okresního soudu v Kladně neměla být zrušena z důvodů, z nichž se tak stalo. Dále Krajský soud v Praze porušil zákon ve prospěch obviněného v ustanovení § 30 odst. 2 tr. ř., protože zrušená část usnesení Okresního soudu v Kladně nebyla rozhodnutím, které by učinil vyloučený soudce. Konečně Krajský soud v Praze porušil zákon ve prospěch obviněného v ustanovení § 71 odst. 5 tr. ř. vzhledem k tomu, že jeho rozhodnutím odpadl podklad pro další trvání vazby, aniž by to vyplývalo ze zjištění, že důvody vazby pominuly.

Naproti tomu Nejvyšší soud neshledal, že by zákon byl porušen v neprospěch obviněného v ustanoveních § 149 odst. 1, 3 tr. ř., § 30 odst. 2 tr. ř., čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. K namítanému odnětí obviněného zákonnému soudci nedošlo v tom smyslu, že by napadené usnesení Krajského soudu v Praze nebo usnesení Okresního soudu v Kladně jako součást řízení předcházejícího napa-

denému usnesení bylo rozhodnutím jiného než zákonného soudce. Pokud ministr spravedlnosti poukazoval na důsledky napadeného usnesení Krajského soudu v Praze pro další postup řízení v budoucnu, je třeba připomenout, že toto řízení již není předmětem přezkumu Nejvyššího soudu. Na podkladě stížnosti pro porušení zákona byl přezkum Nejvyššího soudu omezen podle § 267 odst. 3 tr. ř. na napadenou část usnesení Krajského soudu v Praze a na řízení, jež této části napadeného usnesení předcházelo, tj. nikoli na řízení, jež následovalo.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil zjištěné porušení zákona, ke kterému došlo ve prospěch obviněného, avšak omezil se jen na tento výrok, který nemá vliv na právní moc napadeného usnesení Krajského soudu v Praze. Toto usnesení zůstalo výrokem o porušení zákona nedotčeno.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Jestliže bylo řízení před prvním jednáním zastaveno podle § 107 odst. 5 o. s. ř. po 1. 9. 2011, soud vrátí zaplacený soudní poplatek splatný podáním návrhu na zahájení řízení snížený podle § 10 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb. ve znění zákona č. 218/2011 Sb., i když bylo řízení zahájeno před 1. 9. 2011.*

(Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 10. 2. 2012, sp. zn. 44 Co 444/2011)

Usnesením M ě s t s k é h o s o u d u ze dne 20. 10. 2011 bylo výrokem I. zastaveno řízení dle ustanovení § 107 odst. 5 o. s. ř., výrokem II. žádnému z účastníků nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení ve smyslu ustanovení § 146 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a výrokem III. žalobci nebyl vrácen zaplacený soudní poplatek z návrhu na zahájení řízení ve výši 600 Kč s odkazem na ustanovení § 10 odst. 3 a 7 zákona č. 549/1991 Sb. v platném znění.

Proti tomuto usnesení, a to pouze proti výroku III., podal žalobce včasné a přípustné odvolání, ve kterém nesouhlasil s postupem soudu při vrácení soudního poplatku dle ustanovení § 10 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb., ve znění účinném od 1. 9. 2011. Poukazoval na skutečnost, že předmětné soudní řízení bylo zahájeno dne 15. 5. 2008, tedy před účinností zákona č. 218/2011 Sb., kterým byl změněn zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, a dále na obsah důvodové zprávy k čl. II zákona č. 218/2011 Sb., ve které se uvádí, že v ustanovení tohoto článku jsou stanoveny postupy pro vybírání a vrácení poplatků v řízeních zahájených před účinností nové právní úpravy. Z důvodové zprávy tedy jednoznačně vyplývá, že přechodná ustanovení se týkají nejen vybírání poplatků, ale i jejich vrácení. Soud proto při vrácení soudního poplatku z návrhu měl postupovat dle dosavadních právních předpisů, tedy dle zákona č. 549/1991 Sb. ve znění účinném do 1. 9. 2011 a z tohoto důvodu žalobce navrhl, aby odvolací soud napadený výrok III. změnil tak, že žalobci bude vrácen zaplacený soudní poplatek ve výši 600 Kč.

K r a j s k ý s o u d v Brně rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Odvolací soud poté, co přezkoumal napadený výrok III. usnesení soudu prvního stupně, učinil závěr, že odvolání není důvodné.

V daném případě bylo řízení zastaveno poté, co byl ve věci vydán platební rozkaz, který byl následně zrušen, neboť se jej nepodařilo doručit do vlastních rukou žalovaného, a soud zjistil, že žalovaný zemřel, aniž by zanechal právního nástupce, s nímž by bylo možno v řízení pokračovat. Na danou situaci z pohledu vrácení soudního poplatku je proto třeba použít ustanovení § 10 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb.,

* Pro případ zpětvzetí žaloby srov. náleze Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2005, sp. zn. III. ÚS 254/05, uveřejněný pod číslem 201/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

jehož znění je však odlišné v době před novelou a po novele provedené zákonem č. 218/2011 Sb., účinným od 1. 9. 2011.

Podle dosavadního znění ustanovení § 10 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb. soud vrátí z účtu soudu zaplacený soudní poplatek za řízení, který byl splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti, bylo-li řízení zastaveno před prvním jednáním.

Podle znění ustanovení § 10 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb. novelizovaného zákonem č. 218/2011 Sb., účinným od 1. 9. 2011, soud vrátí z účtu soudu zaplacený soudní poplatek za řízení, který je splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnost, snížený o 20 %, nejméně však o 1000 Kč, bylo-li řízení zastaveno před prvním jednáním.

Podle čl. II bodu 1 přechodných ustanovení k zákonu č. 218/2011 Sb. za řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se vybírají poplatky podle dosavadních právních předpisů, i když se stanou splatnými po dni nabytí účinnosti tohoto zákona. Poplatky za odvolání, dovolání nebo kasační stížnost podávané po dni nabytí účinnosti tohoto zákona se vybírají podle zákona č. 549/1991 Sb. ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Odvolateli je třeba dát za pravdu, že v obsahu důvodové zprávy vztahujícím se k čl. II přechodných ustanovení k zákonu č. 218/2011 Sb. je uvedeno, že tímto článkem jsou stanoveny postupy pro vybírání a vracení poplatků v řízeních zahájených před účinností nové právní úpravy. Z toho je sice zřejmé, že zákonodárce pravděpodobně původně i zamýšlel upravit tímto článkem jak vybírání, tak vracení poplatků za řízení zahájená přede dnem účinnosti zákona, avšak tento záměr se již nepodařilo včlenit do přijaté zákonné úpravy tak, jak byla závazně uveřejněna ve Sbírce zákonů, a z tohoto důvodu je třeba podle čl. II postupovat pouze v případech vybírání poplatků, nikoliv již v případech jejich vracení, které se pak nutně musí řídit novou zákonnou úpravou, tedy dle novelizovaného znění § 10 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb., ve znění platném a účinném od 1. 9. 2011.

Soud prvního stupně proto nepochybil, pokud rozhodl, že žalobci poplatek vrácen nebude, neboť tento byl zaplacen ve výši 600 Kč, avšak podle stávající právní úpravy se ze zaplaceného soudního poplatku vrací jen to, co převyšuje částku 1000 Kč.

Z těchto důvodů odvolací soud napadený výrok III. usnesení soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil dle ustanovení § 219 o. s. ř.

Zastavení dovolacího řízení pro neodstranění nedostatku povinného zastoupení dovolatele v dovolacím řízení přichází vzhledem k ustanovení § 10 odst. 3 a 5 zákona č. 549/1991 Sb. ve znění účinném od 1. 9. 2011 v úvahu jen tehdy, když byl zaplacen soudní poplatek z dovolání, nebo když nelze zastavit dovolací řízení pro nezaplacení soudního poplatku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2012, sen. zn. 29 NSČR 6/2012)

Usnesením ze dne 18. 3. 2011 rozhodl **K r a j s k ý s o u d** v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“), že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky věřitele č. 9 L. K. a tato přihláška se odmítá (bod I. výroku), a určil, že právní mocí tohoto usnesení účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí (bod II. výroku).

K odvolání věřitele č. 9 **V r c h n í s o u d** v Olomouci usnesením ze dne 15. 7. 2011 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Věřitel č. 9 napadl usnesení odvolacího soudu podáním datovaným 22. 10. 2011, podaným na poštu k přepravě 4. 11. 2011 a došlým insolvenčnímu soudu 7. 11. 2011. Toto podání je sice zevně označeno jako „odvolání“, podle obsahu však nemůže než být dovoláním.

Při podání dovolání dovolatel neuhradil soudní poplatek z dovolání a insolvenční soud, jenž se předtím bezvýsledně věnoval odstranění nedostatku povinného zastoupení dovolatele v dovolacím řízení (srov. výzvu /usnesení/ insolvenčního soudu ze dne 11. 11. 2011, doručenou dovolateli 15. 11. 2011), předložil věc Nejvyššímu soudu s názorem, že řízení je osvobozeno od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. r) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

N e j v y š š í s o u d vyzval dovolatele, aby zaplatil Krajskému soudu v Ostravě soudní poplatek z dovolání. Nebude-li soudní poplatek z dovolání ve stanovené lhůtě zaplacen, bude dovolací řízení zastaveno.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Podle ustanovení § 9 zákona o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí; po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví (odstavec 1). Zjistí-li odvolací soud poté, co mu byla věc předložena k rozhodnutí o odvolání, že nebyl zaplacen poplatek splatný podáním odvolání, vyzve poplatníka, aby ve lhůtě, kterou mu určí, zaplatil poplatek soudu, který rozhodl o věci v prvním stupni. Po doručení výzvy vrátí věc tomuto soudu s pokynem, aby ji znovu předložil po zaplacení poplatku. Soud, jemuž byla věc vrácena, je výzvou odvolacího soudu vázán a po marném uplynutí v ní určené lhůty řízení zastaví. Obdobně se postupuje při řízení před dovolacím soudem (odstavec 2).

Zákonem č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byl zákon o soudních poplatcích s účinností od 1. 9. 2011 zásadním způsobem změněn i potud, že insolvenční řízení již není ve výčtu těch, jež jsou (podle § 11 odst. 1 zákona o soudních poplatcích) od poplatku osvobozena ze zákona. Dotčenou novelou byl zákon o soudních poplatcích změněn i potud, že položka 23 Sazebníku poplatků (přílohy k zákonu o soudních poplatcích), která upravuje sazby poplatků za dovolací řízení, již nezbavuje (na rozdíl od poplatku za odvolání – srov. položku 22 odst. 13 Sazebníku poplatků) poplatníka (dovolatele) povinnosti k úhradě poplatku za dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu jen procesní povahy (srov. pro dobu do 31. 8. 2011 poznámku č. 6 k položce 18 Sazebníku poplatků).

Podle článku II bodu 1. části první zákona č. 218/2011 Sb. za řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se vybírají poplatky podle dosavadních právních předpisů, i když se stanou splatnými po dni nabytí účinnosti tohoto zákona. Poplatky za odvolání, dovolání nebo kasační stížnost podávané po dni nabytí účinnosti tohoto zákona se vybírají podle zákona č. 549/1991 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Vzhledem k tomu, že dovolání v této věci bylo podáno 4. 11. 2011, vybírá se za ně soudní poplatek již podle zákona o soudních poplatcích ve znění zákona č. 218/2011 Sb.

Oproti mínění insolvenčního soudu není dovolací řízení (ani jen dovolatel) osvobozeno od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. r) zákona o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 218/2011 Sb. Označené ustanovení totiž přiznává osobní osvobození od soudního poplatku jen dlužníku a insolvenčnímu správci v insolvenčním řízení.

Poplatek za dovolání proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu o tom, že se nepřihlíží k přihlášce věřitelovy pohledávky a že právní mocí tohoto usnesení účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí, pak v souladu s položkou 23 odst. 2 Sazebníku poplatků činí 2000 Kč.

Upustit od požadavku na splnění poplatkové povinnosti dovolatele v dovolacím řízení pak nelze ani v situaci, kdy zjevně přichází v úvahu zastavení řízení pro neodstranění nedostatku podmínky dovolacího řízení spočívajícího v absenci povinného zastoupení dovolatele.

Podle ustanovení § 10 zákona o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 218/2011 Sb., totiž nově též platí, že soud vrátí z účtu soudu i zaplacený poplatek za řízení, který je splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti, snížený o 20 %, nejméně však o 1000 Kč, bylo-li řízení zastaveno před prvním jednáním. Obdobně vrátí soud poplatníkovi přeplatek na poplatek (odpovídající část poplatku) vzniklý podle § 6a odst. 3, bylo-li řízení zastaveno jen zčásti. Byl-li návrh na zahájení řízení před prvním jednáním odmítnut, soud vrátí z účtu soudu zaplacený poplatek (odstavec 3). V řízení, v němž lze rozhodnout bez jednání,

postupuje soud obdobně podle odstavců 3 a 4, dokud nebylo vydáno rozhodnutí o věci samé (odstavec 5).

Jinak řečeno, zastavení dovolacího řízení pro neodstranění nedostatku povinného zastoupení dovolatele v dovolacím řízení (§ 241, § 241b odst. 2, § 104 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů) by dovolatele nezbavovalo poplatkové povinnosti minimálně v rozsahu 1000 Kč. V tomto ohledu je nová poplatková úprava metodologicky srovnatelná s podobou zákona o soudních poplatcích, ve znění účinném před 1. 1. 2001, podle které se při zastavení řízení vracelo jen 50 % soudního poplatku (§ 10 odst. 2 zákona o soudních poplatcích, v tehdejší znění). Srovnej (*mutatis mutandis*) též závěry zformulované při výkladu ustanovení § 10 odst. 2 zákona o soudních poplatcích, ve znění účinném před 1. 1. 2001, ve stanovisku občanskoprávního kolegia a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 7. 1996, Cpjn 68/95 a Opjn 1/95, uveřejněném pod číslem 49/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, pod písmenem i). Také zastavení dovolacího řízení pro neodstranění nedostatku povinného zastoupení dovolatele v dovolacím řízení přichází vzhledem k ustanovení § 10 odst. 3 a 5 zákona o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 218/2011 Sb., v úvahu jen tehdy, když byl zaplacen soudní poplatek z dovolání, nebo když nelze zastavit dovolací řízení pro nesplnění poplatkové povinnosti proto, že dovolací soud již začal jednat ve věci samé.

Nejvyšší soud proto dovolatele vyzval ve stanovené lhůtě k úhradě soudního poplatku z dovolání s poučením o následcích případné nečinnosti.

Toto usnesení se považuje za doručené okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku; dovolateli se však doručuje i zvláštním způsobem a teprve od tohoto doručení začne běžet lhůta k úhradě soudního poplatku.

Postupem podle ustanovení § 11 odst. 3, věty třetí, zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se přehlasovaný vlastník jednotky může u soudu domáhat pouze určení (vyslovení) neplatnosti usnesení přijatého shromážděním; naléhavý právní zájem na takovém určení prokazovat nemusí.

Ustanovení § 11 odst. 3, věty třetí, zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, brání tomu, aby byla platnost usnesení přijatých shromážděním vlastníků jednotek posuzována v jiném řízení; nelze ji tudíž posuzovat v řízení o žalobě podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. a ani nemůže být přezkoumávána jakožto předběžná otázka v jiném soudním řízení, s výjimkou řízení o zápis skutečností, vzešlých z dotčeného usnesení, do rejstříku společenství vlastníků jednotek.

Řízení o určení (vyslovení) neplatnosti usnesení shromáždění vlastníků jednotek je řízením sporným, v němž žalobci (přehlasovaní vlastníci jednotek) mají postavení samostatných procesních společníků (§ 91 odst. 1 o. s. ř.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 383/2010)

Rozsudkem ze dne 18. 8. 2009 potvrdil **K r a j s k ý s o u d** v Ostravě k odvolání žalobce c) rozsudek ze dne 12. 2. 2009, kterým **O k r e s n í s o u d** v Bruntále zamítl žalobu o určení neplatnosti usnesení shromáždění Společenství vlastníků pro dům N. 1-5, B. (dále jen „společenství vlastníků“), konaného 6. 5. 2008, a rozhodl o nákladech řízení (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Vyšel přitom z toho, že:

1) Dne 6. 5. 2008 se konalo shromáždění společenství vlastníků, které rozhodlo „o celkové revitalizaci domu“ a přijetí úvěru ve výši 20 000 000 Kč.

2) Členy společenství vlastníků (jakožto vlastníci jednotek) jsou mimo jiné i žalobci.

3) Žalobci podali dne 30. 7. 2008 žalobu o určení neplatnosti usnesení shromáždění.

Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně v závěru, podle něhož žalobci nepodali žalobu předvídanou ustanovením § 11 odst. 3 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů (maje za to, že označené ustanovení přehlasovaným vlastníkům podání žaloby o určení neplatnosti usnesení shromáždění neumožňuje), nýbrž obecnou určovací žalobu ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. A jelikož žalobcům nesvědčí na požadovaném určení naléhavý právní zájem, nelze jejich žalobě vyhovět.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce c) dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje tak dovo-

lací důvod vymezený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel nesouhlasí se závěry odvolacího soudu, podle nichž v projednávané věci jde „o klasickou určovací žalobu“, máje za to, že ustanovení § 11 odst. 3 zákona o vlastnictví bytů neupravuje „konkrétní způsob, jakým se má vlastník jednotky na soud obrátit“, a není tedy ani vyloučeno „podání určovací žaloby“. Současně platí, že u takové žaloby „je vyřešena i otázka naléhavého právního zájmu, který je dán přímo ze zákona a žalobce jej nemusí prokazovat“.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí dovolatel spatřuje v posouzení, zda se postupem podle ustanovení § 11 odst. 3 zákona o vlastnictví bytů lze domáhat určení neplatnosti usnesení přijatého shromážděním.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů ve vztahu mezi dovolatelem a žalovaným a věc postoupil (v tomto rozsahu) Krajskému soudu v Ostravě jako soudu věcně příslušnému.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to k zodpovězení otázky dovoláním otevřené.

Ustanovení § 11 odst. 1 až 3 zákona o vlastnictví bytů zní:

Společenství musí alespoň jednou ročně konat shromáždění. Shromáždění se sejde z podnětu výboru nebo pověřeného vlastníka nebo vlastníků jednotek, kteří mají alespoň jednu čtvrtinu hlasů (první odstavec).

Shromáždění je schopné usnášení, jsou-li přítomni vlastníci jednotek, kteří mají většinu hlasů; k přijetí usnesení je zapotřebí nadpoloviční většiny přítomných hlasů (druhý odstavec).

Při hlasování je rozhodující velikost spoluvlastnických podílů vlastníků jednotek na společných částech domu (§ 8 odst. 2); spoluvlastníci jednotky mají postavení vlastníka jednotky (jeden hlas). Při rovnosti hlasů, nebo nedosáhne-li se potřebné většiny nebo dohody, rozhodne na návrh kteréhokoli vlastníka jednotky soud. Jde-li o důležitou záležitost, může přehlasovaný vlastník jednotky požádat soud, aby o ní rozhodl. Právo je nutno uplatnit u soudu do 6 měsíců ode dne přijetí rozhodnutí, jinak právo zanikne (třetí odstavec).

V této podobě platila citovaná ustanovení ke dni přijetí napadeného usnesení (6. 5. 2008) a dosud nedoznala změn.

Shromáždění vlastníků jednotek je nejvyšším orgánem společenství vlastníků jednotek, tvořeným členy společenství – vlastníky jednotek (§ 9 odst. 7 písm. a/ a odst. 8, věta první, zákona o vlastnictví bytů). Ustanovení § 11 odst. 3, věty třetí a čtvrté, zákona o vlastnictví bytů upravuje oprávnění vlastníků jednotek obrátit se na soud v případě nedosažení potřebné většiny či v případě, že přehlasovaný vlastník s přijatým usnesením nesouhlasí.

Není pochyb o tom, že v situaci upravené v ustanovení § 11 odst. 3, věty druhé, zákona o vlastnictví bytů (kdy usnesení není přijato v důsledku nedosažení potřebné většiny) zákon předpokládá, že soud zásadně svým rozhodnutím dotčenou záležitost, spadající do působnosti shromáždění, upraví, tj. svým rozhodnutím nahradí usnesení, jež mělo být (a pro nedosažení potřebné většiny nebylo) přijato shromážděním. Nebylo-li žádné usnesení přijato, jiný význam právní úprava práva vlastníka jednotky obrátit se na soud mít nemůže (srov. k tomu i důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. 28 Cdo 5216/2007, uveřejněného pod číslem 17/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Přijme-li shromáždění usnesení, upravuje ustanovení § 11 odst. 3, věty třetí a čtvrté, zákona o vlastnictví bytů podmínky, za nichž může být přezkoumáno soudem. Právo obrátit se na soud se žalobou proti usnesení přijatému shromážděním přitom omezuje jak z hlediska osobního, tak i z hlediska věcného a časového. Uplatnit je může toliko přehlasovaný vlastník jednotky (osobní omezení), pouze tehdy, jde-li o důležitou záležitost (omezení věcné), a konečně pouze do uplynutí prekluzivní lhůty šesti měsíců ode dne přijetí rozhodnutí (omezení časové).

Ustanovení § 11 odst. 3, věty třetí, zákona o vlastnictví bytů výslovně nespecifikuje, s jakým žalobním návrhem by se přehlasovaný vlastník jednotky měl na soud obracet. Nejvyšší soud k této otázce v rozsudku ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1423/2009 (jenž je veřejnosti dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu), uzavřel, že soud nemůže svým rozhodnutím změnit usnesení shromáždění přijaté většinou vlastníků, resp. toto usnesení nahradit svým vlastním rozhodnutím, neboť by takovým postupem mohl menšinový (přehlasovaný) vlastník vnutit svou vůli (prostřednictvím soudního přezkumu usnesení shromáždění) většině vlastníků. Nehledě k tomu pak v řadě případů ani přehlasovaný vlastník nebude mít zájem na přijetí jiného usnesení.

Jinými slovy, oproti žalobě podle ustanovení § 11 odst. 3, věty druhé, zákona o vlastnictví bytů, kdy soud na návrh kterékoliv z vlastníků svým rozhodnutím nahradí usnesení, jež mělo být (a pro nedosažení potřebné většiny nebylo) přijato shromážděním, v případě žaloby podle ustanovení § 11 odst. 3, věty třetí, zákona o vlastnictví bytů pouze přezkoumává, zda shromáždění přijalo usnesení platně, tj. v souladu s právními předpisy a stanovami společenství. Dospěje-li k závěru, že nikoliv, vysloví – jde-li o důležitou záležitost a mělo-li porušení právních předpisů závažné právní následky – jeho neplatnost.

Uvedenému závěru pak neodporuje ani účel ustanovení § 11 odst. 3, věty třetí, zákona o vlastnictví bytů, jež sleduje zejména ochranu práv a oprávněných zájmů vlastníků bytových jednotek, jakož i obecnou ochranu zákonitosti ve vnitřních poměrech společenství, resp. souladu těchto vnitřních poměrů s autonomní úpravou provedenou ve stanovách, a zprostředkovaně tak i ochranu všech dalších osob, jež mohou být těmito vnitřními poměry dotčeny.

Závěr soudů nižších stupňů, podle něhož ustanovení § 11 odst. 3 zákona o vlastnictví bytů neumožňuje podání žaloby o určení (vyslovení) neplatnosti usnesení shromáždění, tudíž správný není.

Domáhá-li se žalobce postupem podle ustanovení § 11 odst. 3 zákona o vlastnictví bytů určení (vyslovení) neplatnosti usnesení přijatého shromážděním, nemusí na takovém určení prokazovat naléhavý právní zájem; citované ustanovení totiž toto právo naléhavým právním zájmem nepodmiňuje (srov. *mutatis mutandis* pro poměry obchodních společností usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 11/2002, uveřejněné pod číslem 55/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Jelikož soudy nižších stupňů žalobu v projednávané věci poměřovaly kritérii ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., majíce za to, že ji nelze podřadit pod ustanovení § 11 odst. 3 zákona o vlastnictví bytů, a dovozujíce, že v takovém případě musí žalobci prokázat naléhavý právní zájem na požadovaném určení, považuje Nejvyšší soud za potřebné doplnit následující:

Ustanovení § 11 odst. 3 zákona o vlastnictví bytů upravující předpoklady a podmínky pro soudní přezkum usnesení shromáždění vylučuje, aby tato usnesení byla přezkoumávána jiným než v tomto ustanovení upraveným postupem. Platnost usnesení shromáždění tudíž nelze napadat žalobou o určení neplatnosti podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. a ani nemůže být přezkoumávána jakožto předběžná otázka v jiném soudním řízení, s výjimkou řízení o zápis skutečností, vzešlých z dotčeného usnesení, do rejstříku společenství vlastníků jednotek. Opačný závěr by právní úpravu, začleněnou do ustanovení § 11 odst. 3 zákona o vlastnictví bytů, činil nadbytečnou a vnášel by – v rozporu s principem právní jistoty – do poměrů společenství, vlastníků jednotek a koneckonců i třetích osob právní nejistotu (srov. obdobně i argumentaci Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 13. 1. 1999, sp. zn. 1 Odon 101/97, uveřejněného pod číslem 5/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, při výkladu ustanovení § 131 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 30. 6. 1996).

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž není správné a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl uplatněn právem.

Nejvyšší soud – je-li dovolání přípustné – přihlíží i k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

V projednávané věci bylo řízení zahájeno žalobou o určení neplatnosti usnesení shromáždění, doručenou Okresnímu soudu v Bruntále dne 30. 7. 2008. Přitom jde o věc předvídanou ustanovením § 9 odst. 3 písm. u) o. s. ř., k jejímuž projednání a rozhodnutí jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy (viz i usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 2008, sp. zn. Ncp 2702/2007, uveřejněné pod číslem 1/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Rozhodl-li v prvním stupni věcně nepřislušný soud, měl odvolací soud postupovat podle ustanovení § 219a odst. 1 písm. a) a § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Jestliže tak neučinil, zatížil řízení vadou, jež mohla mít (a měla) za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Nejvyšší soud proto ze všech výše uvedených důvodů napadený rozsudek podle § 243b odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Jelikož řízení o určení (vyslovení)

neplatnosti usnesení shromáždění je řízením sporným, v němž žalobci (vlastníci jednotek) mají postavení samostatných procesních společníků (§ 91 odst. 1 o. s. ř.), a dovolání podané žalobcem c) nemá vliv na poměry ostatních žalobců (ve vztahu k nim zůstává napadené rozhodnutí nedotčeno), učinil tak pouze ve vztahu mezi dovolatelem (žalobcem c/) a žalovaným.

Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil (ve vztahu mezi dovolatelem a žalovaným) i jej a věc postoupil (v tomto rozsahu) Krajskému soudu v Ostravě jako soudu věcně příslušnému (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Nebylo-li účastníku řízení poskytnuto poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. dříve, než nastala koncentrace řízení (ač se tak objektivně mělo stát), nebrání ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. tomu, aby tyto skutečnosti vyličil, resp. aby označil důkazy potřebné k prokázání svých skutkových tvrzení i poté, kdy koncentrace nastala.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1829/2011)

Rozsudkem ze dne 18. 1. 2011 změnil **K r a j s k ý s o u d** v Českých Budějovicích rozsudek ze dne 4. 6. 2010, kterým **O k r e s n í s o u d** v Českém Krumlově určil, že ve výroku označené nemovitosti (dále jen „sporné nemovitosti“) jsou ve vlastnictví žalobkyně (výrok I.) a že nejsou zatíženy věcným břemenem práva stavby pro potřeby podnikání a věcným břemenem bezplatného užívání ve prospěch společnosti ESN, s. r. o., tak, že žalobu „v plném rozsahu“ zamítl.

Vyšel přitom z toho, že:

1) Dne 23. 12. 2004 uzavřela žalobkyně jako prodávající a první žalovaná jako kupující kupní smlouvu o převodu sporných nemovitostí (dále jen „kupní smlouva“) za kupní cenu ve výši 42 640 Kč. Vlastnické právo kupující bylo vloženo do katastru nemovitostí s právními účinky ke dni 27. 12. 2004.

2) V době uzavření kupní smlouvy byla první žalovaná společnicí žalobkyně.

3) Ke dni uzavření kupní smlouvy i ke dni právních účinků vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí podle kupní smlouvy činil základní kapitál první žalované 7 200 000 Kč a základní kapitál žalobkyně 800 000 Kč.

4) Dne 17. 10. 2008 uzavřely první a druhá žalovaná smlouvu o zřízení věcných břemen práva stavby pro potřeby podnikání a práva bezplatného užívání ke sporným nemovitostem, a to ve prospěch druhé žalované.

Na takto ustaveném základě odvolací soud dovodil, že pro závěr o neplatnosti kupní smlouvy pro porušení ustanovení § 196a odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, k němuž dospěl soud prvního stupně, musí být postaveno najisto, že předmětem převodu byl majetek přesahující 10 % upsaného základního kapitálu alespoň jedné ze zúčastněných společností. Jelikož sjednaná kupní cena tuto hodnotu nepřesahovala, hodlal odvolací soud ustanovit znalce pro určení obvyklé ceny sporných nemovitostí ke dni uzavření kupní smlouvy, uzavíraje, že pouze tehdy, bude-li prokázáno, že tato cena činila víc než 10 % upsaného základního kapitálu alespoň jedné ze smluvních stran, lze na kupní smlouvu aplikovat ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. Protože však žalobkyně provedení důkazu znaleckým posudkem soudem ustanoveným znalcem odmítla, odvolací soud – poukazuje i na ustanovení § 141 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu – uzavřel, že žalobkyně neprokázala, že předmětem kupní smlouvy byl majetek o hodnotě přesahující

10 % upsaného základního kapitálu alespoň jedné ze smluvních stran, a tudíž nelze ani dovodit aplikovatelnost ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. na kupní smlouvu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňujíc tak dovolací důvod vymezený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Dovolatelka odvolacímu soudu vyčítá, že ač bylo její snahou „mu podstatu výše uvedené právní úpravy opakovaně ozřejmit, bohužel setrval na svém ničím nepodloženém názoru, že je oprávněn přezkoumávat skutečnost, zda protihodnota (tj. kupní cena) dosahuje jedné desetiny upsaného základního kapitálu, vlastním (tj. soudem zadáním) posudkem“. Přitom skutečnost, že sjednaná cena „je nižší než desetina základního kapitálu jedné i druhé společnosti, je zcela zřejmá i bez vypracování znaleckého posudku“. To však nic nemění na tom – pokračuje dovolatelka – že „právě tato cena představuje cenu významně podhodnocenou, která při řádném, tj. zákonem postupu obou společností, nemohla být účastníky vůbec nastolena“.

Podle názoru dovolatelky nebyl-li „před majetkovým převodem vypracován na zjištění hodnoty převáděného majetku znalecký posudek postupem podle ustanovení § 59 odst. 3 obch. zák., nelze tento nedostatek již žádným způsobem sanovat později, a to ani procesními důkazy (posudky) vypracovanými v následných soudních řízeních. Soud má v tomto případě jedinou možnost, tj. konstatovat, že kogentní podmínky stanovené § 196a obch. zák. nebyly naplněny, a konstatovat neplatnost posuzovaných majetkových převodů.“

Obě žalované ve vyjádření k dovolání snášejí argumenty na podporu napadeného rozsudku a navrhují, aby dovolání bylo „jako nedůvodné odmítnuto“.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolání projednal a rozhodl o něm (od 1. 7. 2009), se podává z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Podle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. (jež se s ohledem na ustanovení § 135 odst. 2 obch. zák. vztahuje i na společnost s ručením omezeným), jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba nabývá majetek od zakladatele, akcionáře nebo od osoby jednající s ním ve shodě nebo jiné osoby uvedené v odstavci 1 nebo od osoby jí ovládané nebo od osoby, se kterou tvoří koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně pře-

vádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Pro jmenování a odměňování znalce platí ustanovení § 59 odst. 3 obch. zák. Jestliže k nabytí dochází do tří let od vzniku společnosti, musí je schválit valná hromada.

Z citovaného ustanovení, jehož účelem se Nejvyšší soud zabýval v řadě svých rozhodnutí (srov. z novější judikatury např. rozsudek ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 780/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročník 2007, pod číslem 102, rozsudek ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1807/2007, rozsudek ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4315/2008, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2009, pod číslem 170, nebo usnesení ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1483/2009.), je zřejmé, že se vztahuje nikoliv na všechny převody majetku mezi společnostmi a v tomto ustanovení vypočtenými osobami, ale pouze na převody významnější, kdy hodnota převáděného majetku přesahuje jednu desetinu upsaného základního kapitálu společnosti.

Dovolatelka zjevně přehlízí rozdíl mezi hypotézou právní normy obsažené ve vykládaném ustanovení a její dispozicí. Aby mohl být převod majetku vůbec podřízen označenému ustanovení (tj. aby na něj mohla být aplikována dispozice právní normy v něm obsažené), musí být nejprve naplněna její hypotéza, tj. musí jít o převod majetku mezi společnostmi a některou z vypočtených osob (srov. k tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3203/2009, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročník 2011, pod číslem 117, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3619/2009) a současně hodnota tohoto majetku (popř. protihodnota za něj poskytovaná) musí přesahovat jednu desetinu upsaného základního kapitálu společnosti. Pouze tehdy, jsou-li oba tyto předpoklady současně naplněny, lze na takový převod aplikovat požadavek „stanovení hodnoty tohoto majetku na základě posudku znalce jmenovaného soudem“, popř. (za splnění další podmínky, a to nabytí majetku do tří let od vzniku společnosti) i požadavek souhlasu valné hromady.

Odvolací soud správně rozpoznal, že v situaci, kdy sjednaná kupní cena nepřesahovala jednu desetinu upsaného základního kapitálu žalobkyně, je předpokladem pro aplikaci ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. na kupní smlouvu skutečnost, že této výše dosahovala hodnota sporných nemovitostí. Není-li v řízení prokázáno, že tomu tak je, nelze na posuzovaný převod citovaného ustanovení vůbec vztáhnout.

Dovolatelce se tudíž správnost napadeného rozhodnutí prostřednictvím jí uplatněného dovolacího důvodu zpochybnit nepodařilo.

Přesto je dovolání důvodné.

Nejvyšší soud – je-li dovolání přípustné – přihlíží i k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

V projednávané věci bylo řízení zahájeno žalobou doručenou soudu prvního stupně 1. 2. 2010. Soud prvního stupně nařídil první ústní jednání na 23. 4. 2010. Při

předvolání k prvnímu ústnímu jednání byli účastníci poučeni o tom, že mohou uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností (§ 118b odst. 1 o. s. ř.).

Při druhém ústním jednání (konaném 27. 5. 2010) žalobkyně navrhla provedení důkazu znaleckým posudkem soudem ustanoveným znalcem, a to ke „zjištění hodnoty“ sporných nemovitostí.

Soud prvního stupně vzhledem k zaujatému (nesprávnému) právnímu názoru, že se ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. na kupní smlouvu (bez dalšího, aniž by bylo prokázáno, že hodnota převáděného majetku dosahovala alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu dovolatelky) vztahuje, již provedení důkazů k prokázání obecné hodnoty (tržní ceny) sporných nemovitostí nepovažoval za potřebné a důkaz navržený žalobcem u druhého ústního jednání neprovedl.

Odvolací soud dospěl – oproti soudu prvního stupně – k odlišnému závěru ohledně podmínek, za nichž lze na kupní smlouvu vztáhnout požadavky upravené pro některé převody majetku v ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. Proto dovolatelce sdělil, že má v úmyslu ustanovit znalce za účelem vypracování znaleckého posudku, a po sdělení dovolatelky, že pro to není „žádného logického důvodu“, od jeho provedení upustil a rozhodl ve věci.

Pro posouzení, zda je řízení před odvolacím soudem zatíženo vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, je nezbytné nejprve vyřešit otázku vztahu koncentrace řízení podle ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. a poučovací povinnosti soudu podle ustanovení § 118a odst. 1 a odst. 3 o. s. ř.

Ustanovení § 118a o. s. ř. zní:

Ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy (odstavec první).

Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vylíčení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1 (odstavec druhý).

Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy (odstavec třetí).

Při jednání předseda senátu poskytuje účastníkům poučení též o jiných jejich procesních právech a povinnostech; to neplatí, je-li účastník zastoupen advokátem nebo notářem v rozsahu jeho oprávnění stanoveného zvláštními předpisy (odstavec čtvrtý).

Podle ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. ve věcech, v nichž byla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností (§ 114c odst. 4). Pokud nebyla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 2.

Nejvyšší soud předesílá, že důkaz znaleckým posudkem nemohl být proveden ke „zjištění“ hodnoty sporných nemovitostí (jak navrhovala dovolatelka u druhého ústního jednání před soudem prvního stupně), nýbrž k prokázání skutečnosti, že hodnota sporných nemovitostí přesahovala v době jejich prodeje 10 % základního kapitálu dovolatelky. Jelikož dovolatelka tuto skutečnost netvrdila (vycházejíc z mylného názoru, prezentovaného i v dovolání, že to pro aplikaci ustanovení § 196a odst. 3 obč. zák. není nutné), byl soud prvního stupně povinen ji o potřebě doplnit v tomto směru skutková tvrzení a označit k jejich prokázání důkazy, jakož i o následcích toho, že tak neučiní, poučit (§ 118a odst. 1 o. s. ř.).

Jak Nejvyšší soud opakovaně vysvětlil ve svých rozhodnutích, poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu. Znamená to, že poskytnutí potřebného poučení není závislé na tom, zda se soud prvního stupně o potřebě poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníkovi potřebné poučení poskytnuto, ačkoliv se tak mělo z objektivního hlediska stát, došlo i v tomto případě k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 850/2001, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročník 2003, pod číslem 209).

Poté, kdy novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 Sb. zavedla koncentraci řízení jako universální zásadu pro projednání věcí ve sporném řízení (ustanovení § 118b o. s. ř., ve znění účinném od 1. 7. 2009), je nutné, aby soud splnil poučovací povinnost podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. do skončení přípravného jednání (§ 114c o. s. ř.), nebo – nekonalo-li se přípravné jednání – do skončení prvního jednání ve věci. Jestliže tak neučiní (lhostejno z jakých důvodů), poruší uvedenou povinnost uloženou mu zákonem. V takovém případě – je-li podáno odvolání – musí být poučení poskytnuto odvolacím soudem v odvolacím řízení

(§ 213b odst. 1 o. s. ř.), a to bez ohledu na to, že již došlo ke koncentraci řízení. Jestliže potřeba uvést další tvrzení nebo důkazy vyplýne z odlišného právního názoru odvolacího soudu, je porušení ustanovení § 118a o. s. ř. považováno za vadu řízení (§ 213b odst. 2 o. s. ř.), pro kterou odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně zruší (§ 219a odst. 1 o. s. ř.). Soud prvního stupně v dalším řízení přitom (logicky) musí umožnit účastníkovi řízení vylíčit chybějící rozhodné skutečnosti a označit důkazy, a to bez ohledu na to, že již došlo ke koncentraci řízení.

Může-li pochybení soudu prvního stupně spočívající v absenci poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. napravit odvolací soud v odvolacím řízení, popř. soud prvního stupně poté, kdy odvolací soud (i) z tohoto důvodu zruší rozhodnutí soudu prvního stupně, a to bez ohledu na již nastalou koncentraci řízení, není rozumného důvodu, aby tak nemohl učinit soud prvního stupně i sám, z vlastní iniciativy poté, kdy si uvedenou vadu uvědomí.

Jinými slovy, nebylo-li účastníkovi řízení poskytnuto poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. dříve, než nastala koncentrace řízení (ač se tak objektivně mělo stát), nebrání ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. tomu, aby tyto skutečnosti vylíčil, resp. aby označil důkazy potřebné k prokázání svých skutkových tvrzení i poté, kdy koncentrace nastala. Jiné skutečnosti či důkazy již ovšem poté, kdy došlo ke koncentraci řízení, doplnit nemůže. Zbývá dodat, že v rozsahu, v němž skutková tvrzení a důkazy doplňuje jedna strana sporu i poté, kdy došlo ke koncentraci řízení, může doplnit tvrzení a označit důkazy i strana druhá.

V projednávané věci soud prvního stupně, ač tak měl učinit, žalobkyni do skončení prvního jednání ve věci nepoučil postupem podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. o nutnosti doplnit vylíčení skutkových tvrzení a označit důkazy v rozsahu výše popsaném. Vycházel-li poté odvolací soud (správně) z odlišného právního názoru ohledně předpokladů aplikace ustanovení § 196a odst. 3 o. s. ř., měl rozsudek soudu prvního stupně zrušit podle ustanovení § 219a odst. 1 o. s. ř. pro jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, spočívající v absenci poučení žalobkyně o nutnosti doplnit skutková tvrzení a označit k těmto tvrzením důkazy, jakož i o následcích nesplnění této výzvy (§ 213b odst. 2 o. s. ř.); zjednání nápravy v odvolacím řízení bránilo ustanovení § 213 odst. 5 o. s. ř.

Neučinil-li tak (a zamítl-li žalobu, aniž se žalobkyni dostalo poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. o nutnosti doplnit skutková tvrzení o tom, že hodnota sporných nemovitostí přesahovala v době jejich prodeje 10 % základního kapitálu dovolatelky, a označit k těmto tvrzením důkaz, jakož i o následcích nesplnění této výzvy), zatížil řízení vadou, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) napadený rozsudek podle § 243b odst. 2 o. s. ř. pro tuto vadu zrušil. Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i jej a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

I v řízení o zastavení výkonu rozhodnutí platí, že námitka promlčení může být výrazem výkonu práva v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.)

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 20 Cdo 595/2010)

O k r e s n í s o u d ve Vsetíně – pobočka Valašské Meziříčí usnesením ze dne 20. 11. 2008 zastavil výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech povinného zapsaných na listu vlastnictví č. 3882 pro katastrální území V. M., obec V. M., u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště V. M., nařízený usnesením téhož soudu ze dne 11. 4. 2008 a zrušil výrok IV. tohoto usnesení o povinnosti povinné zaplatit oprávněnému na nákladech řízení 104 250 Kč (výrok I). Oprávněnému dále uložil zaplatit na nákladech řízení povinné k rukám jejího zástupce do tří dnů od právní moci usnesení 5831 Kč (výrok II). Dospěl k závěru, že námitka promlčení pohledávky je důvodná. Zároveň neshledal, že by vznesená námitka byla v rozporu s dobrými mravy. Uvedl, že úprava v § 408 obč. zák. se od samého začátku účinnosti obchodního zákoníku nezměnila, že oprávněný je advokát a je rovněž zastoupen advokátem a že jednání jednatele povinné nelze považovat za úskočné nebo takové, z něhož by bylo možno vyvozovat, že chtěl oprávněného uvést v omyl.

K r a j s k ý s o u d v Ostravě usnesením ze dne 25. 5. 2009 potvrdil usnesení soudu prvního stupně a zároveň oprávněnému uložil zaplatit povinné náklady odvolacího řízení 2737 Kč také ve lhůtě tří dnů od právní moci usnesení k rukám zástupce povinné. Stejně jako soud prvního stupně dospěl k závěru, že právo oprávněného vymáhat svou pohledávku je promlčeno (§ 408 obč. zák.). Dále uzavřel, že vznesení námítky promlčení není v rozporu s dobrými mravy a poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2398/2007. Tomuto závěru přitom nebrání ani závěr Ústavního soudu ČR vyjádřený v rozhodnutích sp. zn. II. ÚS 309/95 nebo sp. zn. I. ÚS 643/04. Současně uvedl, že oprávněný prokazatelně musel vědět, že mu promlčecí lhůta začíná běžet od chvíle, kdy povinný začal být v prodlení; od této chvíle se měl začít o svá práva starat s péčí řádného hospodáře, aby svou pohledávku v rámci promlčecí doby jakýmkoliv způsobem zajistil.

Oprávněný v dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1969 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje otázce, zda ustanovení § 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého nesmí být výkon práv v rozporu s dobrými mravy, platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení. Uvedl, že odvolacím soudem zmíněné rozhodnutí Nejvyššího soudu řeší jen otázku, zda samotný úkon – podání návrhu na výkon rozhodnutí – může být podrobeno zkoumání, zda je či není v rozporu s dobrými mravy. Nejvyšší soud jako soud

dovolací však dosud neřešil, zda i v řízení o výkon rozhodnutí lze uplatňovat regulativ dobrých mravů na vznesenou námitku promlčení. Uvedl, že odvolací soud se nezabýval skutkovými okolnostmi souzené věci a vůbec neřešil, zda právě ony nejsou výjimečného charakteru, že vznesená námitka promlčení je skutečně v rozporu s dobrými mravy. Za neobvyklé oprávněný považuje zejména informaci povinné o nedostatku peněžních prostředků k úhradě pohledávky a o možném podání návrhu na insolvenční, bude-li podán návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Za nestandardní také považuje nabídku povinné převést do vlastnictví oprávněného nemovitosti v hodnotě zřetelně nižší, než je sama pohledávka, a to za situace, kdy oprávněný nemohl mít relevantní informace a musel si je sám obstarat. V době uskutečnění této nabídky byl již právní zástupce oprávněného připraven podat návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, a pokud mu oprávněný dal pokyn, aby tak nečinil, činil tak s důvěrou v určitý, druhou stranou prezentovaný, stav. Vznesení námitky promlčení povinnou proto považuje za zneužití práva z její strany. Navrhl proto, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

Povinná ve vyjádření k dovolání uvedla, že dovolacímu soudu nepřísluší v tomto procesním stadiu posoudit, zda v konkrétním případě byla vznesena námitka promlčení v rozporu s dobrými mravy. Uvedla dále, že oprávněný opakuje svá tvrzení, která však neprokázal a která v mnoho případech uvedl až v rámci odvolacího řízení. Připomněla, že poté, co exekuční titul nabyt právní moci, nebyla mezi účastníky uzavřena žádná dohoda a povinná neučinila ani žádný příslib, jak uvádí oprávněný. Protože napadené rozhodnutí nemá po právní stránce zásadní právní význam, navrhla, aby dovolací soud dovolání odmítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil usnesení odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Nejvyšší soud věc posoudil podle občanského soudního řádu ve znění do 30. 6. 2009.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3, ve spojení s § 238a odst. 1 písm. d) o. s. ř., protože Nejvyšší soud se dosud otázkou, zda vznesení námitky promlčení v řízení o zastavení exekuce není v rozporu s dobrými mravy podle § 3 obč. zák., nezabýval.

Je-li dovolání přípustné, je dovolací soud povinen přihlédnout z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.) i k vadám podle ustanovení § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b), odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečnosti), jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (k tomu viz níže); jinak je dovolací soud vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně jeho obsahového vymezení (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. 20 Cdo 535/2002, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslu 4, ročníku 2003, pod číslem 67, formulo-

val závěr, že z hlediska případné existence rozporu s dobrými mravy lze posuzovat pouze výkon práv a povinností (formou právních úkonů či faktického chování) účastníků občanskoprávních vztahů, nikoliv správnost rozhodnutí soudu; to je aktem aplikace práva, v jejímž rámci právě soud – v nalézacím řízení – posuzuje, zda k případnému rozporu s morálními pravidly při výkonu práv a povinností v hmotněprávních vztazích došlo. Podání návrhu na nařízení exekuce není výkonem práva ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák., nýbrž využitím možnosti poskytnuté oprávněnému procesním předpisem (§ 251 o. s. ř.) pro případ, že povinnost uložená exekučním titulem vydaným v nalézacím řízení nebyla splněna dobrovolně.

Z citovaného rozhodnutí je zřejmé, že Nejvyšší soud otázku dobrých mravů posuzoval jen z pohledu podání návrhu na nařízení exekuce, a proto také odkaz odvolacího soudu na toto rozhodnutí je nepřipadný.

Ústavní soud již v minulosti dovodil (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2010, sp. zn. II ÚS 3168/09), že ustanovení § 3 obč. zák. platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení. Stejný závěr zaujal i Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4579/2008.

Ačkoliv se nálezy Ústavního soudu vztahují k nalézacímu řízení, není důvod činit jiný závěr pro řízení exekuční, v němž je námitka promlčení uplatňována v řízení o zastavení výkonu rozhodnutí či exekuce. I v tomto řízení mohou nastat situace, kdy uplatnění námítky promlčení je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí lhůty nezavinil (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 15. 1. 1997, sp. zn. II ÚS 309/95). I pro exekuční řízení tedy platí, že obecně (zásadně) námitka promlčení v rozporu s dobrými mravy není; ve zcela výjimečných případech odůvodněných zvláštními okolnostmi však její uplatnění může být shledáno v rozporu s dobrými mravy.

Dospěl-li odvolací soud k jinému právnímu závěru a z tohoto důvodu se nevypořádal s odvolacími námitkami, týkajícími se skutkových zjištění soudu prvního stupně, zatížil tím řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.).

Nejvyšší soud proto, aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), usnesení odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3). Poněvadž důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud zrušil i je a věc tomuto soudu vrátil podle druhé věty třetího odstavce téhož ustanovení k dalšímu řízení.

Správce konkursní podstaty úpadce je za trvání konkursu věcně legitimován k podání žaloby o určení neexistence práva odpovídajícího věcnému břemeni zatěžujícímu nemovitost sepsanou do konkursní podstaty úpadce bez zřetele k tomu, zda jde o nemovitost ve vlastnictví třetí osoby sepsanou do konkursní podstaty jako majetek, jímž třetí osoba zajišťuje pohledávku vůči úpadci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4469/2011)

Rozsudkem ze dne 19. 12. 2008 rozhodl **O k r e s n í s o u d** v Ústí nad Labem o žalobě správce konkursní podstaty úpadce AD, s. r. o. (žalobce), směřující vůči 1) Ing. J. B., 2) J. B. a 3) Ing. V. B. (žalovaným) tak, že určil, že zřízení práva odpovídajícího věcnému břemeni spočívajícího v oprávnění prvního a druhé žalovaných užívat ve výroku označené nemovitosti (dům, garáž a pozemky), zapsané na listu vlastnictví číslo 476, pro katastrální území S., obec a okres Ú. n/ L. (dále též jen „předmětné nemovitosti“), smlouvou ze dne 11. 2. 1999, je neplatné (bod I. výroku). Dále rozhodl o nákladech řízení (body II. a III. výroku).

Soud dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žalobce má jako správce konkursní podstaty úpadce, jenž je dlužníkem z úvěrového vztahu zajištěného zástavním právem ke sporným nemovitostem, naléhavý právní zájem na požadovaném určení ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Posuzovaný právní úkon totiž brání tomu, aby úpadcův dluh byl uspokojen realizací zástavního práva váznoucího na nemovitostech.

V rovině věcného posouzení sporu soud dovodil, že darovací smlouva ze dne 11. 2. 1999 je sice platná, zřízením věcného břemene však žalovaní prakticky znemožnili uspokojení úpadcova dluhu realizací zástavního práva, takže zkoumaný právní úkon je potud neplatný.

K odvolání žalovaných **K r a j s k ý s o u d** v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 18. 5. 2010 změnil rozsudek okresního soudu tak, že žalobu zamítl (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý a třetí výrok).

Odvolací soud na rozdíl od okresního soudu dospěl k závěru, že není dán naléhavý právní zájem žalobce na požadovaném určení.

Shrnul, že naléhavý právní zájem je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Určovací žaloba má povahu preventivní; jejím účelem je poskytnout ochranu právnímu postavení (právu) žalobce dříve, než dojde k porušení právního vztahu nebo práva, a naopak, není namístě tam, kde právní vztah nebo právo již porušeny byly a kde je žalobci k dispozici žaloba o splnění povinnosti podle § 80 písm. b) o. s. ř.; prevalence již pozbývá smyslu a přiléhavou se stává reparace v podobě odstranění následků porušení práva, pročež žalobce právní zájem na určení právního vztahu nebo práva již

mít nemůže. Avšak i v případě, že lze žalovat o splnění povinnosti, je naléhavý právní zájem na určení ve smyslu § 80 písm. c) o. s. ř. dán, jestliže je rozhodnutí o určovací žalobě schopné vytvořit pevný základ pro právní vztahy účastníků sporu a svými důsledky předejít případným dalším žalobám na plnění, anebo jestliže případná žaloba o splnění povinnosti nevystihuje celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, a naopak určovací žaloba je k tomu vhodnější.

Naléhavý právní zájem se váže k žalobě, respektive k otázce, zda určovací žaloba může být způsobilým procesním instrumentem ochrany práva, zatímco identifikace rozhodného hmotně právního vztahu, o jehož (preventivní) určení z potřeby ochrany žalobce jde, vystihuje ve sporu otázku aktivní a pasivní legitimace. Uvedené funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou, že na určení právního vztahu nebo práva byl naléhavý právní zájem; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude splněna ani tato podmínka.

Věcnou legitimaci k určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má (podle odvolacího soudu) ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo týká.

V takto ustaveném rámci pak odvolací soud dále uvedl, že u určovacích žalob je ve většině případů třeba vyřešit jako prvotní vždy otázku naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, přičemž v případech, kdy žalobcova aktivní legitimace může být založena toliko na tom, že sporný právní vztah nebo právo se má pouze „týkat jeho právní sféry“ (a o to jde v dané věci), podmínky této věcné legitimace a naléhavého právního zájmu na požadovaném určení splývají.

V této věci žalobce vystupuje jako správce konkursní podstaty a snaží se „tímto postupem“ zajistit co nejlepší zpeněžení majetku patřícího do konkursní podstaty. Účelem a cílem prohlášení konkursu na majetek úpadce je dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů z majetku tvořícího konkursní podstatu, a to za podmínek stanovených zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“); srov. jeho § 2. Kdyby byla žaloba o požadovaném určení úspěšná, došlo by na základě takového rozhodnutí k výmazu práva odpovídajícího věcnému břemeni z katastru nemovitostí. Se žalobcem lze podle odvolacího soudu souhlasit v tom, že nemovitosti by tak mohl lépe a snáze zpeněžit v dražbě (a tím též uspokojit věřitele ve větším rozsahu). Postup správce konkursní podstaty je upraven zákonem o konkursu a vyrovnání, jenž je hmotně právním předpisem, ze kterého vychází žalobcova legitimace v řízení. Ačkoliv žalobce nebyl účastníkem smlouvy o zřízení věcného břemene, mohl by být ve věci aktivně legitimován, kdyby žalobní úspěch mohl mít příznivý dopad na jeho právní postavení, tedy kdyby deklarování, „že právo odpovídající věcnému břemeni nevzniklo“, mělo příznivý vliv na jeho právní postavení. Toto příznivé ovlivnění by mělo spočívat v tom, že by mu zakládalo či umožňovalo uplatnit (s poukazem na tuto „deklaraci“) vlastní (vymahatelná) práva související s předmětem smlouvy o zřízení věcného břemene. Taková situace by však nemohla nastat v případě žalobce jako správce konkursní podstaty.

Podle odvolacího soudu není pochyb o tom, že žalovaní manželé B. (první a druhá žalovaní) jako zástavní dlužníci porušili uzavřením smlouvy o zřízení věcného břemene zástavní smlouvu uzavřenou se zástavním věřitelem. Zástavní věřitel se tak mohl s úspěchem domáhat požadovaného určení. Jestliže tak ale neučinil, nemůže jeho nečinnost nahrazovat žalobce jako správce konkursní podstaty. Ani v průběhu konkursního řízení není věcí úpadce, potažmo správce konkursní podstaty, hájit vlastnická (nebo jiná) práva třetích osob k majetku sepsanému do konkursní podstaty (není pochyb o tom, že zastavené nemovitosti se staly součástí konkursní podstaty v souladu s ustanovením § 6 odst. 3 ZKV). Z ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) a d) ZKV neplyne, že by způsobilost ve sporech týkajících se majetku konkursní podstaty ztráceli konkursní věřitelé. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že žalobce není ve věci aktivně věcně legitimován, neboť právo, u kterého se domáhá určení, že nevzniklo, se netýká žalobcovy právní sféry, respektive nezasahuje do jeho právního postavení. Ani tím, že by soud vyhověl žalobě, by žalobce nedosáhl zlepšení své právní pozice (nezměnilo by se jeho právní postavení).

Pouze zvláštním postavením správce konkursní podstaty nelze založit jeho aktivní legitimaci k žalobě o požadovaném určení; nejen, že (totiž) není účasten právního vztahu (o který v řízení jde), ale není ani subjektem, do jehož existující právní sféry se promítá sporný vztah nebo právo. Netýká-li se sporný právní vztah nebo právo žalobcovy právní sféry, nemůže mít žalobce logicky ani naléhavý právní zájem na jeho určení.

Žalobce podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

V rovině dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. vytýká dovolatel odvolacímu soudu, že jej předem neupozornil na možné odchylné právní posouzení věci, jež nemá původ v námitkách žalovaných. Namítá též, že odvolací soud se nevypořádal s jeho argumentací vyplývající z rozboru textu darovací smlouvy.

V mezích dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. pokládá dovolatel za nesprávný závěr odvolacího soudu, že by svou aktivitou nahrazoval aktivitu zástavního věřitele. Také odvolací soud vyšel ze zjevně i jinak obecně správného předpokladu, že věcným břemenem zatížené nemovitosti jsou podstatně hůře prodejnější než nemovitosti bez závazků a cizích práv. Aktivitou směřující ke zpochybnění platnosti věcného břemene nenahrazuje dovolatel aktivitu jiné osoby, ale plní pouze své vlastní zákonem uložené povinnosti správce konkursní podstaty (v době podání žaloby srov. § 2 odst. 3, § 8 odst. 2 až 4, § 16 odst. 1 per analogiam a § 27 odst. 4 ZKV) usilovat o maximalizaci výnosu z prodeje podstaty za účelem uspokojení pohledávek věřitelů.

Zdůrazňuje, že od počátku řízení uváděl, že u práv evidovaných v katastru nemovitostí (mezi něž nesporně náleží i práva odpovídající věcnému břemeni) lze dosáhnout změny stavu vzhledem k běžné praxi katastrálních úřadů pouze rozhodnutím o žalobě o určení. Žalobcův naléhavý právní zájem je v takovém případě obecně dán, když jinak (např. na plnění) nelze žalovat.

Je-li z odůvodnění obou rozsudků zřejmé, že žalovaní porušením svých povinností vytvořili záměrně situaci, kdy je ztíženo přinejmenším uspokojení pohledávky zástavního věřitele a kdy se i správce konkursní podstaty ocitá v situaci, kdy bude možné zajistit méně prostředků k úhradě nákladů konkursu a konkursní řízení je prodlužováno a komplikováno problémy s prodejem poslední položky konkursní podstaty, pak není správný právní názor o nedostatku žalobcovy aktivní legitimace, uzavírá dovolatel.

První žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout nebo zamítnout. Přitom vyslovuje především pochybnost o včasnosti dovolání, s tím, že na doručence adresované žalobci zřejmě nebylo vyznačeno uložení písemnosti. Jinak první žalovaný souhlasí se závěrem odvolacího soudu, že dovolatel není ve sporu aktivně legitimován, a má též za to, že není dál ani naléhavý právní zájem na požadovaném určení.

Druhý a třetí žalovaný ve vyjádření rovněž zpochybňují včasnost dovolání a jinak mají napadené rozhodnutí za věcně správné.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud úvodem uvádí, že jediným dokladem o doručení napadeného rozhodnutí zástupci dovolatele s procesní plnou mocí je doručenka, z níž se podává, že k doručení došlo 21. 7. 2010 (jak se uvádí i v dovolání). Podle obsahu spisu tedy nejsou k dispozici žádné údaje, z nichž by bylo lze dovodit, že dovolání, podané faxem dne 20. 9. 2010 a doplněné originálem dne 21. 9. 2010, bylo opožděné. Obsah spisu dokládá, že jde o dovolání včasné (srov. § 240 odst. 1 o. s. ř.).

Dovolání v této věci je pak přípustné dle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabývá nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro právní posouzení věci jsou pak rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

1) K. banka, a. s., (jako zástavní věřitel) uzavřela s prvním žalovaným a druhou žalovanou (jako se zástavci a zástavními dlužníky) smlouvou o zřízení zástavního práva k předmětným nemovitostem (dále jen „zástavní smlouva“) k zajištění pohledávky zástavního věřitele vůči pozdějšímu úpadci. Zástavci se v článku III. zástavní smlouvy zavázali, že zástavu po dobu existence zajištěné pohledávky bez souhlasu zástavního věřitele smluvně nepřevедou a že se po dobu existence zajišťované pohledávky zdrží jakékoliv dispozice se zástavou, která by znesnadňovala nebo znemožňovala realizaci zástavy, zejména bez souhlasu zástavního věřitele nesjednájí další zástavní právo, předkupní právo, věcné břemeno nebo nájem zástavy. Rovněž se zavázali neprodleně písemně informovat zástavního věřitele o všech podstatných změnách týkajících se zástavy.

2) První a druhý žalovaný (jako dárce) uzavřeli dne 11. 2. 1999 s třetím žalovaným (jako obdarovaným) darovací smlouvu (dále jen „darovací smlouva“), kterou první žalovaný daroval třetímu žalovanému svůj samostatný spoluvlastnický podíl na předmětných nemovitostech (tři ideální čtvrtiny předmětných nemovitostí) a spolu s druhou žalovanou i společný spoluvlastnický podíl na předmětných nemovitostech (jednu ideální čtvrtinu předmětných nemovitostí). Podle článku IV. darovací smlouvy bylo současně zřízeno věcné břemeno k nemovitostem odpovídající právu prvního a druhé žalovaných užívat předmětné nemovitosti bez omezení do konce svého života. Podle článku V. darovací smlouvy vzal obdarovaný na vědomí, že na nemovitostech vážnou tam specifikovaná zástavní práva. Právní účinky vkladu do katastru nemovitostí nastaly k 25. 2. 1999.

3) Usnesením ze dne 30. 3. 2004 prohlásil Krajský soud v Hradci Králové konkurs na majetek úpadce.

4) Dovolatel byl ustaven správcem konkursní podstaty úpadce dne 6. 1. 2005.

5) Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem (ze dne 10. 6. 2005) ve spojení s (potvrzujícím) rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 7. 2006 a (odmítavým) usnesením Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007 zamítl žalobu, kterou se třetí žalovaný (jako žalobce) domáhal vůči žalobci (jako žalovanému) vyloučení předmětných nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty.

6) Podle znaleckého posudku ze dne 7. 8. 2006, předloženého žalobcem, činila k uvedenému datu tržní hodnota předmětných nemovitostí se zohledněním věcného břemene částku 100 000 Kč.

Nejvyšší soud ponejprv poznamenává, že (byť žádný ze soudů tento údaj /nesprávně/ výslovně nezmiňuje) v řízení není sporu ani o tom, že předmětné nemovitosti jsou (v návaznosti na výsledek řízení o vylučovací žalobě) sepsány v konkursní podstatě úpadce jako vlastnictví třetího žalovaného v režimu § 27 odst. 5 ZKV; z tohoto předpokladu zjevně vyšel odvolací soud, uzavřel-li v napadeném rozhodnutí, že „není pochyb o tom, že zastavené nemovitosti se staly součástí konkursní podstaty v souladu s ustanovením § 6 odst. 3 ZKV“.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) ZKV má prohlášení konkursu i ten účinek, že oprávnění nakládat s majetkem podstaty přechází na správce. Právní úkony úpadce, týkající se tohoto majetku, jsou vůči konkursním věřitelům neúčinné. Osoba, která uzavřela s úpadcem smlouvu, může od ní odstoupit, ledaže v době jejího uzavření věděla o prohlášení konkursu.

Dle ustanovení § 18 ZKV soupis podstaty (dále jen „soupis“) provede správce podle pokynů soudu za použití seznamu předloženého úpadcem a za součinnosti věřitelského výboru (odstavec 1). Soupis je listinou, která správce opravňuje ke zpeněžení sepsaného majetku. Do soupisu se zapisují i věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, které nenáleží úpadci (§ 6 odst. 3), ale mají být zpeněženy; jejich zapsání do soupisu je správce povinen oznámit jejich vlastníku nebo jiné osobě, která s nimi nakládá, a jde-li o nemovitosti, i příslušnému katastrálnímu úřadu. Na žádost osoby, která uplatňuje svá práva k věci, právo nebo jiné majetkové hodnotě, vydá správce osvědčení o tom, zda konkrétní věc, právo nebo jiná majetková hodnota byla nebo nebyla zapsána do soupisu podstaty (odstavec 2). Jakmile je věc, právo nebo jiná majetková hodnota zapsána do soupisu, může s ní nakládat pouze správce nebo osoba, již k tomu dal správce souhlas (odstavec 3).

Jak se dále podává z ustanovení § 27 odst. 5 ZKV, osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky (§ 28) vůči úpadci, správce vyzve, aby do třiceti dnů vyplatily ve prospěch konkursní podstaty zajištěné pohledávky nebo aby ve stejné lhůtě složily cenu věci, práva nebo pohledávky, jimiž je pohledávka zajištěna. Nevyplatí-li uvedené osoby zajištěnou pohledávku nebo nesloží-li cenu věci, práva nebo pohledávky, zapíše správce věc, právo nebo pohledávku do soupisu podstaty (§ 18). Věci, které zajišťují pohledávky oddělených věřitelů, lze zpeněžit ve veřejné dražbě. Ustanovení tohoto odstavce neplatí, jde-li o ručitele včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení (např. směnečné rukojemství, záruky poskytnuté věřitelem na zajištění celního dluhu).

V této podobě platila citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání v době prohlášení konkursu na majetek úpadce (k 30. 3. 2004, tj. naposledy ve znění nálezů Ústavního soudu uveřejněného pod č. 210/2003 Sb.) a později změn nedoznala. Zákon o konkursu a vyrovnání byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem); srov. § 433 bod 1. a § 434 insolvenčního zákona. S přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona použijí dosavadní právní předpisy.

Podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žalobou (návrhem na zahájení řízení) lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto zejména o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.

Obecná definice naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, jak z ní ve svých úvahách vyšel v napadeném rozhodnutí odvolací soud, odpovídá ustálené judikatuře (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 1997, pod číslem 21).

Totéž platí pro obecné vymezení (odlišení) aktivní věcné legitimace žalobce ve sporu o požadované určení (srov. k tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 679/2001, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročník 2002, pod číslem 77; toto rozhodnutí je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Přiléhavý však není způsob, jakým odvolací soud tyto závěry promítl do realíí dané věci.

Především je zjevné, že v mimokonkursních poměrech je k podání žaloby o určení neexistence práva odpovídajícího věcnému břemeni zatěžujícímu nemovitost věcně legitimován vlastník nemovitosti věcným břemenem zatížená, bez zřetele k tomu, že nejde o účastníka smlouvy, kterou bylo věcné břemeno zřízeno. Existence práva odpovídajícího věcnému břemeni totiž vždy zasahuje do právní sféry vlastníka nemovitosti věcným břemenem zatížená. Na řečeném pak nic nemění ani prohlášení konkursu na majetek vlastníka nemovitosti zatížená věcným břemenem.

Jinak řečeno, po prohlášení konkursu na majetek vlastníka nemovitosti zatížená věcným břemenem je k podání žaloby o určení neexistence práva odpovídajícího věcnému břemeni zatěžujícímu nemovitost věcně legitimován správce jeho konkursní podstaty, na kterého prohlášením konkursu přešlo právo nakládat s majetkem konkursní podstaty (§ 14 odst. 1 písm. a/ ZKV). Po prohlášení konkursu se věcná legitimace správce konkursní podstaty k podání takové žaloby odvíjí (stejně jako tomu bylo před prohlášením konkursu) od vlastnického práva úpadce k nemovitosti zatížená věcným břemenem.

Zbývá určit, zda závěr o věcné legitimaci správce konkursní podstaty k podání žaloby o určení neexistence práva odpovídajícího věcnému břemeni zatěžujícímu nemovitost sepsanou do konkursní podstaty úpadce ovlivňuje (může ovlivnit) skutečnost, že úpadce není (ani nikdy nebyl) vlastníkem nemovitosti sepsané do konkursní podstaty v režimu § 27 odst. 5 ZKV jako majetek, jímž třetí osoba zajišťuje pohledávku vůči úpadci. (V dané věci je onou třetí osobou /výlučným vlastníkem předmětných nemovitostí/ třetí žalovaný, který /jako zástavní dlužník/ takto z titulu zástavního práva zajišťuje pohledávku zástavního věřitele /Komerční banky, a. s./ vůči úpadci.)

V rozsudku ze dne 30. 5. 2002, sp. zn. 29 Cdo 2086/2000, uveřejněném pod číslem 27/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 27/2003“), v usnesení ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 707/2004, uveřejněném pod číslem 40/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i v dalších svých rozhodnutích Nejvyšší soud vysvětlil, že při realizaci uhrazovací funkce zástavního práva je zástava majetkem sloužícím ke krytí dlužníkovy osobního závazku bez zřetele k tomu, že osobní dlužník mezitím za podmínek, za nichž zástavní právo zůstává zachováno, vlastnictví zástavy pozbyl nebo že vlastníkem zástavy nikdy ani nebyl, a že v tomto smyslu se na zástavu i pro konkursní účely pohlíží jako na

majetek osobního dlužníka. To se projevuje i tím, že správce konkursní podstaty úpadce je i v průběhu sporu o vyloučení věci ze soupisu majetku konkursní podstaty oprávněn věc držet, užívat a požívat její plody a užitky (například ji pronajímat a inkasovat nájemné), bez zřetele k tomu, zda je úpadce vlastníkem věci; srov. opět R 27/2003, jakož i rozsudek ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1478/2005, uveřejněný pod číslem 43/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (k závěrům obsaženým v těchto rozhodnutích se Nejvyšší soud přihlásil také v rozsudku ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3233/2007, v usnesení ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 5432/2007, v usnesení ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1248/2008, v usnesení ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4287/2008, v usnesení ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3188/2009, nebo v rozsudku ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2393/2010).

Při nakládání s majetkem sepsaným do konkursní podstaty jako majetek třetí osoby postupem dle § 27 odst. 5 ZKV (srov. i odvolacím soudem zmíněný § 6 odst. 3 ZKV), jehož soupis již nemůže být zpochybněn vzhledem k pravomocně zamítnuté vylučovací žalobě, tedy správci konkursní podstaty svědčí práva vlastníka.

Lze tudíž shrnout, že správce konkursní podstaty úpadce je za trvání konkursu věcně legitimován k podání žaloby o určení neexistence práva odpovídajícího věcnému břemeni zatěžujícímu nemovitost sepsanou do konkursní podstaty úpadce bez zřetele k tomu, zda jde o nemovitost ve vlastnictví třetí osoby sepsanou do konkursní podstaty jako majetek, jímž třetí osoba zajišťuje pohledávku vůči úpadci (§ 18 odst. 2 a 3, 27 odst. 5 ZKV).

Již v rozsudku ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 2905/2006, pak Nejvyšší soud uzavřel (ve sporu, v němž se správce konkursní podstaty úpadce rovněž domáhal určení neexistence věcného břemene) se zdůrazněním významné role náležející v konkursním řízení správci konkursní podstaty, že je-li účelem konkursu uspokojení věřitelů z výtěžku získaného zpeněžením majetku, sepsaného do konkursní podstaty, má správce konkursní podstaty, který podle zákona o konkursu a vyrovnání navrhuje zpeněžení sepsaných nemovitostí nebo je sám hodlá prodat, naléhavý právní zájem na určení, že na nemovitostech (úpadce) sepsaných do konkursní podstaty nevázne věcné břemeno.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadený rozsudek zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Vzhledem k tomu, že napadené rozhodnutí neobstálo již v rovině právní, pokládal Nejvyšší soud za nadbytečné zabývat se i existencí dovolatelem tvrzených vad řízení. Tyto námitky dovolatele vezme v další fázi řízení v potaz odvolací soud.

Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (soud prvního stupně) závazný.

V další fázi řízení nepřehlédne odvolací soud ani závěry zformulované v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 296/2003, uveřejněném pod číslem 64/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Smlouvu o převodu bytové jednotky, uzavřenou mezi bytovým družstvem jakožto převodcem a oběma manžely jakožto nabyvateli, v níž manželé projeví vůli nabýt bytovou jednotku do svého společného jmění manželů, nelze považovat za neplatnou pro rozpor s ustanovením § 23 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb. ve znění pozdějších předpisů jen proto, že v době jejího uzavření byl členem bytového družstva jen jeden z manželů.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia
Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 31 Cdo 51/2010)

Rozhodnutím ze dne 12. 11. 2009 změnil **M ě s t s k ý s o u d** v Praze k odvolání žalobkyně a) rozsudek ze dne 16. 2. 2009, kterým **O b v o d n í s o u d** pro Prahu 10 zamítl žalobu o určení, že žalobce b) je výlučným vlastníkem ve výroku označené bytové jednotky včetně spoluvlastnického podílu na společných částech budovy (dále jen „sporná bytová jednotka“), tak, že určil, že výlučným vlastníkem sporné bytové jednotky je žalobce b).

Jde přitom o v pořadí druhé rozhodnutí odvolacího soudu, když usnesením ze dne 24. 10. 2008 zrušil k odvolání žalobkyně a) rozsudek ze dne 30. 4. 2008, jímž Obvodní soud pro Prahu 10 zamítl žalobu o určení vlastnického práva žalobce b) ke sporné bytové jednotce.

Odvolací soud vyšel přitom z toho, že:

1) Dne 17. 10. 2000 uzavřela žalobkyně a) jako nabyvatelka s manžely S. jako převodci smlouvu o převodu práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu (žalobci b/), vážících se ke sporné bytové jednotce.

2) Žalobce b) téhož dne vyslovil s převodem členských práv a povinností vážících se ke sporné bytové jednotce souhlas a uzavřel se žalobkyní a) nájemní smlouvu.

3) V období od 9. 6. 2001 do 5. 11. 2004 byli žalobkyně a) a žalovaný manžely.

4) Dne 9. 9. 2001 žalobkyně a) a žalovaný požádali družstvo (žalobce b/) o převezení sporné bytové jednotky do jejich vlastnictví.

5) Dne 16. 10. 2001 uzavřeli žalobce b) jako převodce se žalobkyní a) a žalovaným jako nabyvateli smlouvu o převezení sporné bytové jednotky do jejich vlastnictví (dále jen „smlouva o převodu bytové jednotky“).

6) Sporná bytová jednotka byla zapsána v katastru nemovitostí jako společné jmění manželů – žalobkyně a) a žalovaného.

Odvolací soud – cituje ustanovení § 23 zákona č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů) – zdůraznil, že „družstevní byt lze převést jen do vlastnictví člena družstva“. Je tomu tak proto, že „členský podíl, vážící se k bytu, má majetkovou hodnotu a ustanovení § 23 zákona

o vlastnictví bytů tak chrání přednostně majetková práva člena družstva“. Nájemní právo manžela člena družstva, který členský podíl získal před uzavřením manželství, je pak pouze odvozeno od nájemního práva tohoto člena a je vázáno na trvání manželství.

V projednávané věci byla členkou družstva (žalovaného b/) pouze žalobkyně a), a proto mohla být smlouva o převodu vlastnictví ke sporné bytové jednotce platně uzavřena toliko se žalobkyní a), jelikož žalovanému z popsanych důvodů nárok na její uzavření nesvědčilo.

Jelikož smlouva o převodu sporné bytové jednotky byla uzavřena v rozporu se zákonem, shledal jí odvolací soud – na rozdíl od soudu prvního stupně – absolutně neplatným právním úkonem (odkazuje na ustanovení § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku); na tomto závěru nemůže podle odvolacího soudu nic změnit ani soudem prvního stupně zdůrazňovaná skutečnost, že smlouva vyjadřuje svobodnou vůli jejích účastníků. Neplatnost pak stíhá smlouvu jako celek, neboť mělo-li podle ní vzniknout nedílné spoluvlastnictví kupujících jako manželů, nelze část týkající se žalobkyně a) oddělit.

Odvolací soud proto postupem podle ustanovení § 220 odst. 1. písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, napadený rozsudek soudu prvního stupně změnil a žalobě vyhověl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Namítá, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje tak dovolací důvod vymezený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. a/ a b/ o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Dovolatel především brojí proti výkladu ustanovení § 23 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů, přijatému odvolacím soudem, a zdůrazňuje, že „zásahy státní moci do autonomie smluvních stran v podobě neplatnosti uzavřených smluv by měly být omezeny výhradně na případy, v nichž je dán vyšší obecný zájem takové intenzity, která odůvodňuje omezení smluvních stran v jejich svobodné vůli uzavřít jistou smlouvu o jistém obsahu“. Má za to, že označené zákonné ustanovení chrání člena družstva „před případnou zlovůlí družstva, chtělo-li by jej zcela pominout a byt převést třetí osobě“, avšak nemůže bránit členu družstva, aby s jeho souhlasem byla bytová jednotka převedena nikoliv pouze do jeho výlučného vlastnictví, ale do společného jmění s jeho manželem.

V rovině dovolacího důvodu vymezeného v ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. pak dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že jednal i se žalobcem b), ačkoliv ten nepodal odvolání a ačkoliv na straně žalobců jde o samostatné procesní společenství. Má za to, že odvolací soud pochybil, jednal-li i se žalobcem b), a zatížil tak řízení vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Žalobkyně a) ve vyjádření k dovolání argumentuje ve prospěch správnosti napadeného rozhodnutí a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání žalovaného zamítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Tříčlenný senát číslo 29, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při výkladu ustanovení § 23 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů a posouzení otázky platnosti smlouvy o převodu bytové jednotky k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2001, sp. zn. 30 Cdo 1865/2000 (jenž je – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu přijatá po 1. 1. 2001 a níže citovaná – veřejnosti přístupný na webových stránkách Nejvyššího soudu). Proto rozhodl o postoupení věci (dle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolání projednal a rozhodl o něm (od 1. 7. 2009) se podává z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné.

Nejvyšší soud se nejprve – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právního předpisu, jenž na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní předpis, sice správně určený, nesprávně vyložil, případně jej na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 23 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů byt v budově ve vlastnictví, popřípadě spoluvlastnictví bytového družstva (dále jen „družstvo“), jehož nájemcem je fyzická osoba – člen družstva, lze převést jen tomuto členu družstva. Uvedená podmínka platí i pro byty ve vlastnictví, popřípadě spoluvlastnictví družstva v domech.

V této podobě platilo citované ustanovení ke dni uzavření smlouvy o převodu bytové jednotky a dosud nedoznalo změny.

Účelem citovaného ustanovení je poskytnout zvýšenou ochranu členu družstva, který byt na základě svého členství a uzavřené nájemní smlouvy užívá a jehož členská práva a povinnosti, vztahující se k tomuto bytu, představují majetkovou hodnotu, na jejíž cenu má převod bytové jednotky výrazný vliv (srov. důvodovou zprávu

k návrhu zákona o vlastnictví bytů, projednávaného v Poslanecké Sněmovně Parlamentu České republiky v jejím prvním volebním období 1992 – 1996 jako sněmovní tisk číslo 599, důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 619/2006, uveřejněného pod číslem 8/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i rozsudek velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 31 Cdo 2428/2000).

Je-li členem bytového družstva jen jeden z manželů, připadají v případě zániku manželství členská práva a povinnosti ze zákona tomuto manželu. Jak Nejvyšší soud vysvětlil již v rozsudku ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1668/2003, uveřejněném pod číslem 50/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 50/2005“), z uvedeného vyplývá, že zákon v těchto případech chrání majetková práva toho, kdo získal právo na uzavření zmíněné dohody před uzavřením manželství; členský podíl, pokud má majetkovou hodnotu, lze považovat za jeho majetek. Nevzniklo-li společné členství manželů v bytovém družstvu, pak byt (jednotka ve smyslu § 2 písm. h/ zákona o vlastnictví bytů), který nabyl do vlastnictví podle § 23 odst. 1, věty první, zákona o vlastnictví bytů a § 24 zákona č. 42/1992 Sb., ten z manželů, který se stal členem družstva, není ve společném jmění manželů.

V projednávané věci sice nedošlo ke vzniku společného členství manželů (žalobkyně a/ a žalovaného) v družstvu (žalobci b/), neboť žalobkyně a) nabyla členská práva a povinnosti před vznikem manželství, nicméně – oproti skutkovému stavu v R 50/2005 – smlouvu o převodu bytové jednotky uzavřeli jako nabyvatelé oba manželé (žalobkyně a/ a žalovaný), projevující tak vůli nabýt spornou bytovou jednotku do svého společného jmění manželů.

Odvolací soud shledal z tohoto důvodu smlouvu o převodu bytové jednotky neplatnou pro rozpor s ustanovením § 23 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů, opíraje se přitom o závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku sp. zn. 30 Cdo 1865/2000.

V rozsudku sp. zn. 30 Cdo 1865/2000 přezkoumával Nejvyšší soud závěry odvolacího soudu, jenž uzavřel, že smlouva o převodu bytové jednotky je absolutně neplatná, jestliže ji jako další nabyvatelka bytové jednotky uzavřela (s tím, že bytová jednotka se takto nabývá do společného jmění manželů) i manželka člena bytového družstva, který byl před uzavřením manželství výlučným členem družstva a nájemcem bytu. Nejvyšší soud shledal úvahy odvolacího soudu správnými, uváděje, že:

„V předmětné věci odvolací soud správně vycházel z již citovaného ustanovení § 704 obč. zák., z ustanovení § 143 a násl. obč. zák. o společném jmění manželů a z ustanovení § 41 obč. zák. o částečné neplatnosti právního úkonu, a na základě těchto ustanovení dospěl k výše uvedenému, zcela správnému závěru, že neplatnost smlouvy v té části, která se týká dovolatelky, je obsahově neoddělitelná od části týkající se dovolatele, a proto je smlouva absolutně neplatná v celém rozsahu. Společné jmění manželů je speciální institut občanského práva, zcela odlišný od institutu podílového spoluvlastnictví, jedná se o společný majetek a závazky manželů, které od sebe

nelze oddělit. Podle ustanovení § 41 obč. zák. je možné, aby se neplatnost právního úkonu vztahovala pouze na jeho část, ovšem pouze v případě, že tuto část lze oddělit od ostatního obsahu. Dovolatelé se ve svém dovolání nesprávně odvolávali na ustanovení § 703 obč. zák., podle něhož podmínkou pro vznik společného nájmu bytu a společného členství manželů k družstvu je vznik práva na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu jednomu z manželů za trvání manželství, což se v daném případě prokazatelně nestalo. V předmětné věci není rozhodné, co obsahují stanovy družstva, neboť ustanovení § 703 a 704 obč. zák. jsou ustanoveními kogentními, od nichž se nelze odchýlit, odlišná úprava ve stanovách družstva by proto byla neplatná.“

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu je však – oproti závěrům přijatým v rozsudku sp. zn. 30 Cdo 1865/2000 – přesvědčen, že smlouvu o převodu bytové jednotky, uzavřenou za výše popsaného skutkového stavu mezi bytovým družstvem jakožto převodcem a oběma manžely jakožto nabyvateli, v níž manželé projeví vůli nabýt bytovou jednotku do svého společného jmění manželů, nelze považovat za neplatnou pro rozpor s ustanovením § 23 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů jen proto, že v době jejího uzavření byl členem bytového družstva jen jeden z manželů.

Jak Nejvyšší soud vysvětlil již v rozsudku ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1658/98, uveřejněném pod číslem 49/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, věc, která byla pořízena za trvání bezpodílového spoluvlastnictví manželů z prostředků patřících výlučně jednomu z manželů, se nestává předmětem bezpodílového spoluvlastnictví, ale je ve výlučném vlastnictví toho, kdo ji takto pořídil. Tak je tomu v běžných případech koupě věci jedním z manželů z jeho výlučných zdrojů, resp. prostředků, kdy ji od prodávajícího kupuje sám (svým jménem) pro sebe a kdy se druhý z manželů na takové koupi nijak nepodílí. Odlišné důsledky však nastávají v případě, kdy je sice kupní cena zcela zaplacená z výlučných prostředků jednoho z manželů, avšak kupujícími jsou oba manželé a oba jasně projeví vůli nabýt koupenou věc do bezpodílového spoluvlastnictví. V tomto případě výlučně „investující“ manžel nekupuje věc pro sebe, ale projevuje vůli k pořízení věci do bezpodílového spoluvlastnictví, a druhý manžel toto akceptuje. Tato vůle obou manželů je pak rozhodující z hlediska určení, zda věc patří či nepatří do bezpodílového spoluvlastnictví.

Uvedený závěr, učiněný pro právní úpravu bezpodílového spoluvlastnictví manželů (účinnou do 31. 7. 1998), k němuž se Nejvyšší soud opakovaně přihlásil např. v rozsudcích ze 17. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1659/2000, ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 785/2001, ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. 22 Cdo 680/2009, či v usnesení ze dne 5. 12. 2006, sp. zn. 22 Cdo 1461/2006, se plně prosadí i v poměrech právní úpravy společného jmění manželů (srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 9. 2009, sp. zn. 22 Cdo 410/2008).

Současně je nutno mít na zřeteli, že převod bytové jednotky do vlastnictví nájemce a člena družstva ve svém důsledku představuje – z pohledu člena družstva

– „transformaci“ jedné majetkové hodnoty (členských práv a povinností člena bytového družstva) do vlastnictví převáděné bytové jednotky. Byť totiž členovi družstva i po převodu bytové jednotky obvykle zůstane zachováno členství v bytovém družstvu (a s tím spojená práva a povinnosti), cena této majetkové hodnoty v důsledku převodu bytové jednotky (kdy již s členskými právy a povinnostmi nebude spojeno právo nájmu bytu) výrazně poklesne; místo toho získává člen družstva hodnotu jinou – vlastnické právo k převáděné bytové jednotce.

Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že uzavřou-li (jinak bezvadnou) smlouvu o převodu bytové jednotky oba manželé a projeví-li tak vůli nabýt bytovou jednotku do svého společného jmění manželů, namísto toho, aby ji do svého vlastnictví nabyli toliko ten z manželů, který je členem družstva, jenž je výlučným majitelem tímto převodem transformované majetkové hodnoty (členských práv a povinností), nabudou bytovou jednotku oba manželé do svého společného jmění manželů. Takto uzavřenou smlouvu nelze považovat za neplatnou pro porušení ustanovení § 23 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů, neboť – jak dovolatel přiléhavě namítá – není v rozporu s jeho účelem.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není.

I druhá námitka, jejímž prostřednictvím dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že řízení zatížil vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, je důvodná.

Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 18. 12. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1520/98, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2001, pod číslem 54, vysvětlil, že ve sporu o určení, že žalobce je vlastníkem nemovitosti, mají žalovaní postavení samostatných společníků v rozepři, v důsledku čeho každý z nich jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1 o. s. ř.). K těmto závěrům se posléze opětovně přihlásil např. v rozsudcích ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1648/2007, ze dne 24. 3. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4420/2007.

V projednávané věci, kdy žalobu podali žalobkyně a) (jež je společně se žalovaným zapsána v katastru nemovitostí jako vlastníka sporné bytové jednotky) a bytové družstvo (jehož vlastnické právo ke sporné bytové jednotce mělo být určeno), mají žalobci postavení samostatných společníků v rozepři. Jestliže družstvo nepodalo odvolání již proti prvnímu rozsudku soudu prvního stupně ze dne 30. 4. 2008, jímž byla žaloba o určení jeho vlastnického práva zamítnuta, nabyli tento rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu mezi žalobcem b) a žalovaným právní moci a žalobce b) se nestal účastníkem ani prvního, ani druhého odvolacího řízení. Jednal-li odvolací soud s žalobcem b) jako s účastníkem odvolacího řízení (srov. protokol o jednání před odvolacím soudem) a posléze (druhý) rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že i vůči žalobci b) určil, že je vlastníkem sporné bytové jednotky, zatížil odvolací řízení vadou, jež mohla mít (a měla) za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11., sp. zn. 29 Odo 1094/2004, uveřejněného pod číslem 89/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí v plném rozsahu (tedy včetně závislého výroku o nákladech odvolacího řízení) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

K vymáhání pohledávky ze smlouvy, kterou za trvání manželství uzavřel s třetí osobou pouze jeden z manželů, je oprávněn pouze tento manžel, a to bez zřetele na to, zda tato pohledávka patří do společného jmění manželů.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 23 Cdo 218/2010)

O k r e s n í s o u d ve Strakonících rozsudkem ze dne 1. 10. 2008 uložil žalované zaplatit žalobci a) částku 166 117 Kč s úrokem z prodlení (výrok pod bodem I) a zamítl žalobu žalobce a) na zaplacení částky 110 744 Kč s úrokem z prodlení (výrok pod bodem II) a na zaplacení úroku z prodlení ve výši 3 % z částky 7413 Kč od 1. 4. 1999 do zaplacení (výrok pod bodem III). V plném rozsahu zamítl žalobu žalobkyně b) na zaplacení částky 276 861 Kč s úrokem z prodlení (výrok pod bodem IV) a rozhodl o nákladech řízení (výrok pod bodem V).

K odvoláním obou žalobců a žalované K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 9. 6. 2009 odvolací řízení o odvolání žalované proti výroku pod bodem I rozsudku soudu prvního stupně zastavil (výrok pod bodem I), rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích pod body II a IV potvrdil (výrok pod bodem II), změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení (výrok pod bodem III) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok pod bodem IV).

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, že mezi žalobcem a) jako nájemcem a žalovanou jako pronajímatelem byla dne 1. 4. 1994 uzavřena smlouva o nájmu provozovny stanice technické kontroly v B. (dále jen „STK“). Dne 17. 7. 1998 pak byla mezi týmiž účastníky uzavřena dohoda o dostavbě STK, v níž žalovaná vyjádřila souhlas s provedením přístavby STK žalobcem a) jako nájemcem této provozovny s tím, že investiční náklady do výše 550 000 Kč budou kompenzovány neplacením nájemného v příslušné výši. Na přestavbě se ve skutečnosti podíleli jak žalovaná, tak žalobce a), jenž v zásadě provedl práce jím tvrzené, v obvyklé ceně 377 925 Kč, spolu s DPH 461 069 Kč. Žalobcovy faktury, fakturu vystavenou dne 28. 12. 1998 na částku 529 012,18 Kč splatnou dne 31. 12. 1998 a fakturu vystavenou dne 12. 4. 1999 na částku 24 721 Kč splatnou dne 24. 4. 1999, žalovaná neakceptovala s odůvodněním, že fakturované práce a materiál nejsou doloženy. Rozsudkem Okresního soudu ve Strakonících ze dne 17. 2. 1999, potvrzeným rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 5. 1999, bylo určeno, že nájemní smlouva ze dne 1. 4. 1994 je neplatná podle ustanovení § 3 odst. 4 zákona č. 116/1990 Sb.

Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dovodil, že dohoda o dostavbě STK není smlouvou o dílo, nýbrž smlouvou nepojmenovanou podle ustanovení § 269 odst. 2, 3 obchodního zákoníku, jež byla uzavřena v souvislosti s nájemní smlouvou a již žalovaná vyslovila souhlas s provedením přístavby STK s tím, že

náklady budou v určité výši kompenzovány nájemným; k vymezení rozsahu provedených prací a úhrady za ně nedošlo. Obsah této dohody se v průběhu její realizace měnil – některé práce provedl žalobce a), některé žalovaná, přičemž žalobce a) nevystupoval jako zhotovitel a žalovaná jako objednatel. Odvolací soud se ztotožnil též se závěrem soudu prvního stupně, že uplatněný nárok je v části převyšující původně uplatněnou částku ve výši 332 233 Kč promlčen, neboť čtyřletá promlčecí doba podle ustanovení § 397 obch. zák. běžící od prvního dne následujícího po splatnosti vystavených faktur uplynula 31. 12. 2002 a 24. 4. 2003, tj. před rozšířením žaloby o zbývající dvě pětiny fakturovaných částek, k němuž došlo při jednání dne 23. 7. 2008, a bylo by tomu tak i v případě, že by k rozšíření žaloby došlo již podáním ze dne 20. 12. 2006 doručeným soudem v lednu 2007. Správným odvolací soud shledal též závěr soudu prvního stupně, že po přistoupení žalobkyně b) do řízení se každý z žalobců domáhá zaplacení poloviny celkové uplatněné částky, žalobci a) lze tedy přiznat částku 166 117 Kč jako polovinu nepromlčeného nároku. Se soudem prvního stupně se ztotožnil též v posouzení, že žalobkyni b) částku 276 861 Kč s příslušenstvím jako polovinu celkově uplatněné částky přiznat nelze z důvodu nedostatku aktivní věcné legitimace, neboť tato žalobkyně nebyla účastníkem nájemní smlouvy ani dohody o dostavbě STK a nemůže pouze z titulu existujícího a nevypořádaného společného jmění, do něhož by pohledávka z podnikání žalobce a) spadala, vystupovat jako žalobce v rámci obchodních závazkových vztahů mezi žalobcem a) a žalovanou. Kromě toho v lednu 2004, kdy vstoupila do řízení, byl její nárok promlčen.

Rozhodnutí odvolacího soudu ve výrocích pod body II, III a IV napadli žalobci společným dovoláním, jež co do přípustnosti opřeli o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a jež odůvodnili tím, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení (§ 241a odst. 2 písm. a/ a písm. b/ o. s. ř.).

Dovolatelé především uplatnili námitky vad řízení před soudem prvního stupně zcela identické s těmi, které byly obsaženy již v jejich odvolání proti rozsudku tohoto soudu, počínaje námitkami ne hospodárnosti a průtahů v řízení a nedostatku nestrannosti soudu, přes nesprávné označení jejich bydliště v rozsudku, absenci rozhodnutí soudu podle ustanovení § 107 o. s. ř. při změně právní formy žalovaného výrobního družstva na akciovou společnost, upření práva na přednes žaloby a ustanovení § 112 odst. 2 o. s. ř. odporující vyloučení věci k samostatnému projednání a průtahy při oznámení o uplatnění námitky promlčení, až po nedostatky v odůvodnění rozsudku, včetně absence posouzení souladu námitky promlčení se zásadami poctivého obchodního styku a dobrými mravy

Vadu řízení dovolatelé spatřovali též v tom, že soud nepřihlédl ke všem jimi tvrzeným skutečnostem a k některým důkazům, mimo jiné opomenul smlouvu mezi žalobcem a) a žalovanou ze dne 28. 5. 1997 týkající se společného postupu při přestavbě a přestavbě STK, třebaže jí provedl důkaz, a „zcela ignoroval, že smlouva o dostavbě STK ze dne 17. 7. 1998 je dohodou jak o dostavění přístavby STK, tak

o přestavbě její stávající části“. Zpochybnili způsob, jakým soud vyhodnotil znalecký posudek, a namítli, že znalec stanovil „tržní“ cenu toliko přístavby, nikoliv též přestavby. Namítli též, že ve věci rozhodovaly věcně nepřislušné soudy.

Nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem dovolatelé spatřovali především v hodnocení povahy smlouvy o dostavbě STK; podle jejich přesvědčení se jedná o smlouvu o dílo podle ustanovení § 536 a násl. obch. zák., uzavřenou „konkludentně ústní formou“, a cena díla byla dohodnuta tak, že žalobce a) vyúčtuje skutečně provedený rozsah prací a dodaný materiál v souladu s rozpočtem, přičemž účtovaná částka nepřekročí 550 000 Kč. Dovolatelé argumentovali, že soud měl proto rozhodnout o ceně na základě rozpisu skutečně provedených prací a dodaného materiálu v příloze faktury č. 98901562. V rozporu se zákonem shledali též závěr o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobkyně b) odůvodněný tím, že nebyla účastníkem smluvního vztahu, z něhož vznikla pohledávka jejího manžela – žalobce a). Dovolatelé především namítli, že rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Odo 677/2005, jímž soudy nižších stupňů argumentují, se týká pasivní věcné legitimace, řeší tudíž zcela jinou situaci. Poukázali též na to, že v době rozhodování soudu prvního stupně byl v právní moci rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 8. 2007, sp. zn. 15 Co 229/2007, jímž byla v rámci vypořádání společného jmění manželů předmětná pohledávka přikázána každému z nich jednou polovinou, že tato skutečnost byla soudu známa a že soudy v tomto řízení jsou uvedeným rozhodnutím vázány. Za otázku zásadního právního významu zakládající přípustnost dovolání označili otázku, zda se druhý z manželů stává také věřitelem dlužníka v případě, že soud při vypořádání zaniklého společného jmění pohledávku přikáže do „stejnodílného spoluvlastnictví“, a otázku, zda druhý z manželů jakožto věřitel dlužníka („stejnodílný spoluvlastník“ vymáhané pohledávky) může vymáhat část své pohledávky v soudním řízení, do kterého přistoupí v průběhu řízení „v situaci, kdy o přistoupení již soud pravomocně rozhodl a souhlasil s jeho vstupem do řízení po prokázání jeho aktivní věcné legitimace“.

Dovolatelé též – bez bližší specifikace – argumentovali, že námitka promlčení je nedůvodná a je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a dobrými mravy. Namítli rovněž, že podal-li žalobce a) v rámci obvyklé správy majetku náležejícího do společného jmění manželů žalobu na zaplacení celé částky 553 772 Kč, nemohlo dojít k promlčení poloviny této pohledávky žalobkyně b) bez zřetele na to, kdy přistoupila do řízení. Závěrem dovolatelé zpochybnili správnost rozhodnutí o nákladech řízení.

Dovolatelé navrhli, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, resp. přikázal věc k projednání v prvním stupni krajskému soudu.

Žalovaná navrhla dovolání jako nepřipustná odmítnout, neboť předložené otázky lze podle jejího přesvědčení řešit pomocí stávajících právních předpisů a dosavadní judikatury Nejvyššího soudu.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadený rozsudek odvolacího soudu byl vyhlášen před 1. 7. 2009, kdy nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 Sb., Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) proto vzhledem k bodu 12 přechodných ustanovení v článku II uvedeného zákona dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009.

Po zjištění, že dovolání byla podána ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnými osobami (účastníky řízení), při splnění podmínek povinného zastoupení předepsaných ustanovením § 241 o. s. ř., se Nejvyšší soud zabýval nejprve otázkou přípustnosti dovolání, neboť pouze z podnětu přípustného dovolání lze přezkoumat správnost napadeného rozhodnutí z hlediska uplatněných dovolacích důvodů.

V první řadě bylo třeba zkoumat tzv. subjektivní přípustnost dovolání. Z povahy dovolání jakožto opravného prostředku plyne, že oprávnění je podat svědčí pouze tomu účastníku, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší (srov. závěry Nejvyššího soudu vyjádřené např. v usnesení ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 3, ročník 1998, pod číslem 28, a v usnesení ze dne 1. 2. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2357/2000, uveřejněném v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C.H. Beck /dále též jen „Soubor“, pod číslem 154, svazek 2). Domáhá-li se v souzené věci každý z žalobců po žalované zaplacení jedné poloviny tvrzené pohledávky, pak tu nejde o taková společná práva nebo povinnosti, že se ve smyslu ustanovení § 91 odst. 2 o. s. ř. rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, a kdy platí úkony jednoho z nich i pro ostatní; žalobci nejsou v postavení nerozlučných společníků, nýbrž jsou společníky samostatnými, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1 o. s. ř.). I dovolání je proto samostatný společník oprávněn podat jen za svou osobu. Z toho pak plyne, že žalobce a) není oprávněn napadnout dovoláním rozsudek odvolacího soudu v části výroku pod bodem II potvrzující rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem IV, jímž byla zamítnuta žaloba žalobkyně b), neboť nelze dovodit, že mu zamítnutím žaloby žalobkyně b) byla z procesního hlediska způsobena újma.

Stejně tak žalobkyně b) není oprávněna podat dovolání proti rozsudku odvolacího soudu v té části výroku pod bodem II, jíž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem II o částečném zamítnutí žaloby žalobce a).

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání obou žalobců v uvedeném rozsahu odmítl podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, ve spojení s § 218 písm. b) o. s. ř.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení zákon nepřipouští (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), Nejvyšší soud proto dovolání obou žalobců v rozsahu směřujícím proti výrokům pod body III a IV napadeného rozhodnutí podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, ve spojení s § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Protože rozhodnutí soudu prvního stupně nepředcházelo rozhodnutí zrušené odvolacím soudem, kterým by tento soud rozhodl ve věci samé jinak, mohou být dovolání žalobce a) a žalobkyně b) proti odpovídajícím (příslušného žalobce se týkajícím) částem výroku pod bodem II rozsudku odvolacího soudu přípustná pouze za předpokladu, že dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (srov. § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.).

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Podle ustanovení § 242 odst. 3, věty první, o. s. ř. je dovolací soud při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil, proto též při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil, případně jejichž řešení zpochybnil.

Zásadní význam rozhodnutí po právní stránce může přitom založit jen taková právní otázka, na níž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, tj. která je pro toto rozhodnutí určující (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. 29 Odo 1020/2003, in www.nsoud.cz).

Rozhodnutí, jímž odvolací soud potvrdil výrok pod bodem II rozsudku soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby v části, v níž se žalobce a) domáhal po žalované zaplacení částky 110 744 Kč s úrokem z prodlení, spočívá toliko na závěru, že v této části je nárok žalobce a) promlčen. Odvolací soud sice (v souladu se soudem prvního stupně) dospěl k zjištění, že obvyklá cena prací, které žalobce a) provedl, je nižší než částky, které jím byly žalované vyfakturovány a jsou uplatněny v tomto řízení, avšak při úvaze o tom, jakou částku lze jako nepromlčenou žalobci a) přiznat, vycházel nikoliv z ceny obvyklé, nýbrž za základ výpočtu vzal celou žalobou původně uplatněnou (a tudíž nepromlčenou) částku 332 233 Kč, z níž žalobci a) přiznal na něho připadající polovinu ve výši 166 117 Kč (zatímco žalobkyni b/ jí požadovanou druhou polovinu celkem uplatněného nároku ve výši 276 861 Kč nepřiznal toliko z důvodu nedostatku její aktivní věcné legitimace). Je tedy zřejmé, že napadené rozhodnutí – přes úvahy o výši ceny obvyklé – vychází z té výše celkové pohledávky vůči žalované, jež byla žalobci, každým v jedné polovině, v řízení uplatněna.

Za těchto okolností by mohla zásadní právní význam napadeného rozhodnutí v příslušném jeho výroku založit jen taková právní otázka, kterou odvolací soud řešil

v rámci posouzení námitky promlčení. Žalobce a) v dovolání argumentuje především tím, že námitka promlčení je nedůvodná, žádnou otázku právního významu však v tomto ohledu neformuluje a nepředkládá ani konkrétní výhrady vůči správnosti právního posouzení odvolacího soudu. Již z tohoto důvodu nejsou jeho námitky způsobilé přivodit závěr o zásadním právním významu napadeného rozhodnutí v té části, již nebylo jeho žalobě vyhověno. Pro úplnost lze ostatně poznamenat, že právní posouzení odvolacího soudu odpovídá v tomto bodě zjištěnému skutkovému stavu věci (jímž je Nejvyšší soud v dovolacím řízení, v němž může být dovolání přípustné toliko podle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., vázán) a je v souladu s ustanoveními § 387 odst. 1, § 388 odst. 1, § 392 odst. 1, věty první, a § 397 obch. zák.

Totéž platí o argumentu, že námitka promlčení je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a s dobrými mravy. Skutečnosti, z nichž dovozuje nepoctivost či nemravnost takového procesní obrany žalované, žalobce a) neoznačil a ve skutkovém stavu věci zjištěném soudy nižších stupňů nelze ostatně nalézt nic, co by mohlo opodstatnit tak výjimečný postup, jakým je odepření soudní ochrany výkonu práva, v tomto případě práva namítnout promlčení.

Protože, jak bylo již vyloženo, zamítavé rozhodnutí soudů nižších stupňů ve vztahu k žalobci a) nespočívá na závěru, že v řízení uplatněná pohledávka vůči žalované nevznikla, popřípadě že nevznikla v uplatněné výši, jsou ostatní žalobcem a) zpochybněné otázky právního posouzení odvolacího soudu pro výsledek řízení ve vztahu k tomuto žalobci irelevantní a zásadní právní význam napadeného rozhodnutí tedy přivodit nemohou. To platí mimo jiné též pro otázky, zda smlouva, z níž vznikla uplatněná pohledávka, byla smlouvou nepojmenovanou či smlouvou o dílo, zda byla či nikoliv sjednána cena díla, zda šlo jen o dokončení přístavby či též o přestavbu stávající budovy STK a jaký význam měla dohoda uzavřená dne 28. 5. 1997. Je též třeba zdůraznit, že konkrétní právní důvod uplatněného práva na plnění závazku (povaha smlouvy o dostavbě STK) je bez významu též pro závěr o počátku běhu a délce promlčecí doby. Zcela bez významu pro posouzení nároku uplatněného žalobcem a) pak byly otázky vztahující se výlučně k aktivní věcné legitimaci žalobkyně b).

Závěr o zásadním významu napadeného rozhodnutí po právní stránce nemohou založit ani namítané vady řízení, což ostatně žalobci v dovolání výslovně reflektují. O situaci, kdy námitka procesní vady zahrnuje právní otázku, neboť je odrazem střetu o výklad normy procesního práva a je jí tudíž uplatněn dovolací důvod nesprávného právního posouzení podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., se tu nejedná (což platí též pro níže posuzovanou přípustnost dovolání žalobkyně b/).

V situaci, kdy Nejvyšší soud z hlediska uplatněných dovolacích námitok neshledal ani jiné okolnosti, které by činily rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé v dovoláním napadené části týkající se žalobce a) zásadně významným po právní stránce, nelze než uzavřít, že dovolání žalobce a) v této části směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný. Nejvyšší

soud proto dovolání v této části odmítl podle ustanovení § 243b odst. 5 ve spojení s § 218 písm. c) o. s. ř.

Pro tu část výroku rozsudku odvolacího soudu pod bodem II, již byl potvrzen výrok rozsudku soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby žalobkyně b), byla dovoláním předložena otázka aktivní věcné legitimace manžela v řízení, jehož předmětem je pohledávka, jež byla nabyta za trvání manželství toliko druhým z manželů, neboť vznikla ze smlouvy, jejímiž stranami byli pouze tento manžel a třetí osoba, otázkou určující. Zásadní význam rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce však tato otázka nezakládá, neboť byla již v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, a to tím způsobem, kterým ji řešil odvolací soud.

Nestalo se tak přímo v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, uveřejněném pod číslem 24/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, neboť v něm je řešena otázka sice těsně související, nicméně jiná, totiž otázka pasivní věcné legitimace jednoho z manželů ve vztahu k závazkům vzniklým ze smluvních vztahů uzavřených (jen) druhým z manželů: tuto skutečnost odvolací soud reflektuje, když na tento rozsudek jako na rozhodnutí řešící obdobnou situaci navazuje vlastním právním závěrem. V rozsudku ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 5138/2007, uveřejněném v Souboru pod čísly C 7745 a C 8238, svazek CD-11, však Nejvyšší soud (s odkazem na citované R 24/2008) formuloval a odůvodnil závěr, že vznikne-li závazkový právní vztah, může se dotýkat právní sféry jen těch, kdo jsou jeho účastníky, a v podobě vyplývající ze smlouvy (nebo jiné právní skutečnosti), kterou byl založen, a na tomto závěru nic nemůže změnit ani ustanovení § 145 odst. 4 obč. zák. Představa, že by ze smlouvy mohl být oprávněn někdo, kdo nebyl jejím účastníkem (jen proto, že je manželem věřitele), nebo že by smlouva měla dostat (zčásti) jiný obsah (jen proto, že věřitel má manžela), by nutně vnášela nejistotu do závazkových právních vztahů vzniklých na základě smluv, a to nejen na straně věřitele, ale i dlužníka, a představovala by nepřipustné popření zásady, že ze závazkového právního vztahu vzniklého ze smlouvy jsou oprávněny a povinny jen strany smlouvy (a jejich právní nástupci), že obsah závazkového právního vztahu je určen zásadně smluvními stranami a že plnění ze závazkového právního vztahu může požadovat jen účastník smlouvy (na straně věřitele). Právní úprava uvedená v ustanovení § 145 odst. 4 obč. zák. nemůže „modifikovat“ okruh účastníků, obsah závazkových právních vztahů nebo jejich plnění a nutně dopadá jen na vzájemné vztahy manželů, zejména při jejich vypořádání ohledně majetku a závazků, které tvoří jejich společné jmění. Pohledávku z půjčky (o níž konkrétně šlo v tam souzené věci) je oprávněn požadovat po dlužníku jen ten z manželů, který je podle smlouvy o půjčce věřitelem, bez ohledu na to, zda pohledávka patří do společného jmění manželů.

Od názoru, že k vymáhání pohledávky ze smlouvy, kterou za trvání manželství uzavřel s třetí osobou pouze jeden z manželů, je oprávněn pouze tento manžel, a to bez zřetele na to, zda tato pohledávka patří do společného jmění manželů, se Nejvyšší soud v souzené věci nehodlá odchýlit.

Za otázku zásadního právního významu nelze považovat ani otázku, zda se druhý z manželů stává rovněž věřitelem dlužníka v případě, že soud při vypořádání zaniklého společného jmění pohledávku přikáže oběma manželům rovným dílem. Je tomu tak především proto, že tato otázka nebyla pro rozhodnutí odvolacího soudu určující; odvolací soud s poukazem na princip neúplné apelace vyplývající z ustanovení § 205a o. s. ř. ke skutečnosti, že bylo vypořádáno společné jmění manželů a jakým způsobem, nepřihlédl. Z citovaného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 5138/2007 ostatně vyplývá odpověď též na tuto otázku, a to odpověď negativní: vypořádání společného jmění manželů nemůže „modifikovat“ okruh účastníků závazkových vztahů, jichž jsou účastny třetí osoby, jejich obsah nebo jejich plnění a dopadá jen na vzájemné vztahy manželů. Argumentace vázaností soudu v řízení o uspokojení pohledávky rozsudkem, jímž bylo vypořádáno společné jmění věřitele a jeho manžela, je chybná. Podle ustanovení § 159a odst. 1 o. s. ř. nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení, rozhodnutí o vypořádání společného jmění manželů tedy nemůže být závazné pro dlužníka, jenž účastníkem řízení o vypořádání společného jmění nebyl.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí nemůže založit ani námitka vycházející z mylného názoru, že soud při rozhodování o přistoupení dalšího účastníka do řízení podle ustanovení § 92 odst. 1 o. s. ř. řeší otázku jeho věcné legitimace. K tomuto problému se Nejvyšší soud vyjádřil již např. v usnesení ze dne 20. října 2009, sp. zn. 26 Cdo 4587/2008, uveřejněném v Souboru pod číslem C 7863, svazek CD-11.

Stejně je tomu s námitkou zpochybňující závěr odvolacího soudu o tom, že právo žalobkyně b) by ostatně bylo promlčeno. Tento závěr byl učiněn nadbytečně, neboť není-li žalobce aktivně věcně legitimován, nelze jeho žalobě vyhovět již z tohoto důvodu. Na toliko podpůrně učiněném závěru o promlčení tudíž rozhodnutí odvolacího soudu nespochívá (tento závěr není pro ně určující) a jeho řešení tedy nemůže přivodit zásadní právní význam tohoto rozhodnutí.

Nejvyšší soud proto též dovolání žalobkyně b) ve shora uvedené části shledal nepřipustným a podle ustanovení § 243b odst. 5 ve spojení s § 218 písm. c) o. s. ř. je odmítl.

Shromáždění společenství vlastníků bytových jednotek nemůže svým rozhodnutím změnit prohlášení vlastníka budovy v části vymezení budovy na bytové jednotky a společné části (§ 4 odst. 2 písm. b/ a c/ zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 406/2010)

Rozsudkem ze dne 20. 10. 2009 potvrdil V r c h n í s o u d v Praze k odvolání žalovaného rozsudek ze dne 29. 1. 2009 ve výrocích I. a III., jimiž K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci zrušil usnesení, přijaté shromážděním Společenství vlastníků H., konaným dne 21. 6. 2007, pod bodem 10 zápisu, jímž shromáždění rozhodlo o změně prohlášení vlastníka budovy v části vymezujiící bytové jednotky a společné části budovy tak, že se v části B (vymezujiící bytové jednotky) vypouští slova „okna a parapety“ a v části C (určující společné části budovy) doplňuje text „okna a parapety přístupná z bytových jednotek“ (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok III).

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání.

N e j v y š š í s o u d dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud podle ustanovení § 243b odst. 5, § 218 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, odmítl dovolání jako nepřipustné.

Dovolání proti potvrzujícímu výroku rozhodnutí ve věci samé může být přípustné pouze podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (o situaci předvídanou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř. nejde), tedy tak, že dovolací soud – jsa přitom vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně jejich obsahového vymezení (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) – dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam.

Odvolací soud založil své rozhodnutí na (dovoláním zpochybněném) závěru, podle něhož do působnosti shromáždění společenství vlastníků bytových jednotek nespádá rozhodování o změně prohlášení vlastníka budovy v částech obsahujících rozdělení budovy na jednotky a společné části domu (§ 4 odst. 2 písm. b/ a c/ zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů).

Jak Nejvyšší soud již opakovaně vysvětlil, rozhodnutí odvolacího soudu nečiní zásadně právně významným otázka, jejíž řešení je zcela zjevné a jež nečiní v soudní praxi výkladové těžkosti (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1603/99, a ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 462/2005, ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 29 Cdo 48/2007, či ze dne 9. 12. 2009, 29 Cdo 5295/2008). Tak je tomu přitom i v projednávané věci.

Nejvyšší soud totiž považuje za zcela zjevné, že shromáždění společenství vlastníků bytových jednotek nemůže svým rozhodnutím změnit prohlášení vlastníka budovy v části vymezení budovy na bytové jednotky a společné části (§ 4 odst. 2 písm. b/ a c/ zákona o vlastnictví bytů) a že takové oprávnění nelze dovozovat ani z ustanovení § 11 odst. 4 zákona o vlastnictví bytů. Je tomu tak již proto, že způsobilost společenství vlastníků bytových jednotek mít práva a povinnosti, jakož i způsobilost k právním úkonům je omezena na věci správy domu a další činnosti vymezené v ustanovení § 9 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů. Do pravomoci shromáždění jakožto orgánu právnické osoby s takto omezenou způsobilostí přitom nemohou spadat úkony, k nimž společenství není způsobilé (a jimiž navíc bez výslovné zákonné úpravy zasahuje do již nabytých vlastnických práv vlastníků jednotek).

Uvedený závěr považuje Nejvyšší soud za natolik jednoznačný, že neshledává důvodu k jeho potvrzení připustit v projednávané věci dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Za škodu způsobenou při výkonu funkce finančního arbitra odpovídá stát.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4744/2010)

Žalobce se domáhal na žalovaném zaplacení 399 000 Kč s příslušenstvím s odůvodněním, že žalovaný jako finanční arbitr vydal dne 12. 1. 2007 nález, jímž zamítl žalobcův návrh, aby mu banka, jejímž je klientem, zaplatila uvedenou částku, a zamítl i žalobcem podané námitky, přičemž postupoval v rozporu se zákonem č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, a způsobil tak žalobci škodu v uvedené výši.

O b v o d n í s o u d pro Prahu I rozsudkem ze dne 9. 6. 2008 žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud dospěl k závěru, že zákon č. 229/2002 Sb. neupravuje odpovědnost finančního arbitra za škodu vůči osobám, v jejichž sporu rozhodoval.

K odvolání žalobce M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 21. 5. 2009 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Přisvědčil soudu prvního stupně, že žalovaný není ve sporu pasivně věcně legitimován, neboť finanční arbitr dle § 5 zákona č. 229/2002 Sb. odpovídá za výkon své funkce pouze Poslanecké sněmovně, proto je jeho odpovědnost ve vztahu ke sporným stranám uvedeným v § 3 odst. 2 tohoto zákona vyloučena.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a uplatňuje jím dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. (nesprávné právní posouzení). Nesprávnost právního posouzení věci spatřuje v závěru, že finanční arbitr je odpovědný pouze Poslanecké sněmovně. Dovolatel tvrdí, že soud prvního stupně pominul důkazy prokazující, že žalovaný nepostupoval v souladu se zákonem č. 229/2002 Sb., neboť neprovedl potřebné důkazy, nepostupoval dostatečně nezávisle a nestranně, a jeho rozhodnutí tak bylo opřeno pouze o nehodnověrné důkazy tehdejší žalované banky. Dovolatel odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1263/2008, týkající se odpovědnosti znalce, a uvedl, že žalovaný při vydání nálezu porušil své povinnosti a nevynaložil veškeré úsilí, aby zabránil vzniku škody na straně žalobce. Dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a rozsudek soudu prvního stupně a tomuto soudu vrátil věc k dalšímu řízení.

N e j v ý š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) posoudil dovolání – v souladu s čl. II. bodem 12 zákona č. 7/2009 Sb. – podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009 a shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákoně podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241a odst. 1 a 4 o. s. ř.).

Dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu je potvrzujícím rozhodnutím ve věci samé, jemuž nepředcházelo kasační rozhodnutí, dovolání tedy není přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a), b) o. s. ř., a přichází tak v úvahu pouze přípustnost podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., jež je dána, jde-li o řešení dovoláním předestřených právních otázek zásadního významu.

Předmětem dovolacího přezkumu v posuzované věci může být tudíž toliko pro-
věření správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem v otázce věcné legiti-
mace žalovaného finančního arbitra. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je
ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro řešení této otázky přípustné, neboť nebyla
dosud v judikatuře Nejvyššího soudu řešena.

Nesprávné právní posouzení věci, které jako dovolací důvod uplatňuje dovolatel
(§ 241 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), může spočívat v tom, že odvolací soud posoudil věc
podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý předpis nesprávně
vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Pasivní věcná legitimace vyjadřuje odpověď na otázku, zda ten, proti němuž je
podána žaloba, je podle hmotného práva nositelem tvrzené povinnosti ve vztahu
k nároku uplatněného žalobcem. Nedostatek pasivní věcné legitimace vede k zamít-
nutí žaloby.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění učin-
ném do 31. 10. 2009 (dále jen „zákon č. 229/2002 Sb.“ nebo „zákon“), pokud je
jinak k rozhodnutí sporu dle tohoto zákona dána příslušnost českého soudu, je
k rozhodování v tomto ustanovení vymezených sporů příslušný také finanční arbitr,
jenž je smířcím orgánem rozhodujícím spory podle tohoto zákona. Arbitr je dle § 4
odst. 1 volen Poslaneckou sněmovnou, jíž je také dle § 5 odst. 2 odpovědný a která
jej dle § 7 odst. 1 odvolá, jestliže přestal být způsobilý vykonávat svou funkci, resp.
dle odst. 2 může odvolat, jestliže při výkonu své funkce závažným způsobem poru-
šil povinnosti vyplývající při výkonu jeho funkce z tohoto zákona a ze zvláštních
předpisů. Arbitr rozhoduje nálezem, proti němuž lze podat námitky, o nichž rovněž
rozhoduje arbitr (§ 15 a § 16). Doručený nález, který již nelze napadnout námitkami,
je v právní moci (§ 17 odst. 1). Nález je „soudně vykonatelný podle občanského
soudního řádu“, jakmile uplyne lhůta k plnění, popřípadě jakmile nabyl právní moci
(§ 17 odst. 2 a 3). Nález má povahu správního rozhodnutí a je přezkoumatelný sou-
dem v řízení podle páté části občanského soudního řádu, neboť se jedná o rozhodnutí
orgánu veřejné moci v oblasti soukromého práva (srov. Scholz, P. Zákon o finančním
arbitrovi. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 42).

Finanční arbitr je tedy orgánem veřejné moci s pravomocí správního orgánu rozhodovat
v individuálních případech o subjektivních soukromých právech účastníků řízení před ním
(srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. 2 Afs 176/2006,
uveřejněný pod č. 1258/2007 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu).

Jelikož zákon č. 229/2002 Sb. neobsahuje zvláštní úpravu odpovědnosti finanč-
ního arbitra za škodu a občanský zákoník lze na vztahy vzniklé na základě škody

způsobené výkonem veřejné moci užít jen subsidiárně, tedy pouze pokud zvláštní zákon č. 82/1998 Sb. nestanoví něco jiného, je nutno nárok na náhradu škody způsobené výkonem činnosti finančního arbitra posoudit dle zákona č. 82/1998 Sb.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 82/1998 Sb.“), za škodu způsobenou při výkonu státní moci odpovídá za podmínek stanovených tímto zákonem stát. Podle § 3 stát odpovídá za škodu, kterou způsobily a) státní orgány, b) právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona, c) orgány územních samosprávných celků, pokud ke škodě došlo při výkonu státní správy, který na ně byl přenesen zákonem nebo na základě zákona. Podle § 5 odpovídá stát za podmínek stanovených tímto zákonem za škodu, která byla způsobena a) rozhodnutím vydaným v občanském soudním řízení, ve správním řízení, v řízení podle soudního řádu správního nebo v řízení trestním, b) nesprávným úředním postupem. Podle § 8 odst. 1 nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Podle § 26 pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.

Z citovaných ustanovení zákona č. 82/1998 Sb. pak vyplývá, že za škodu způsobenou při výkonu státní moci neodpovídají poškozenému osoby, jichž stát k plnění svých úkonů použil, nýbrž (za splnění zákonných podmínek) pouze stát a ten je také ve vztahu k poškozenému výlučně nositelem povinnosti k náhradě škody. To platí též o finančním arbitrovi.

Pasivní legitimaci žalovaného nelze dovodit ani z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 21 Cdo 1263/2008, na nějž odkazuje dovolatel, neboť ve věci řešené citovaným rozhodnutím byl vysloven závěr o možné odpovědnosti znalce za vadný znalecký posudek, takže jde o věc skutkově i právně zcela odlišnou, v níž se vůbec nevyskytuje prvek výkonu státní moci, jenž je v projednávané věci rozhodující.

Lze tedy uzavřít, že žalovaný není v dané věci pasivně věcně legitimován, a právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž správné.

Dovolací soud v rámci přezkumu dle § 242 odst. 3 o. s. ř. neshledal, že by v řízení došlo k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., ani že by řízení před odvolacím soudem bylo zatíženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci. Proto dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Za vedení nezřízeného života ve smyslu ustanovení § 469a odst. 1 písm. d) obč. zák. lze označit takové chování, které evidentně vybočuje z rámce obecné představy o chování v souladu s dobrými mravy. O trvalé vedení nezřízeného života pak půjde v takových případech, kdy chování vyděděného bude vykazovat známky kontinuálnosti (tedy nikoliv jen nahodilosti či ojedinělosti) a dlouhodobosti, kdy již zpravidla nebude možné očekávat návrat k běžnému způsobu života tak, jak je vnímán většinovou společností.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 190/2010)

Žalobou podanou u Okresního soudu v Ostravě dne 11. 10. 2007 se žalobce domáhal určení, že „je dědicem po zůstaviteli A. Ch., zemřelém dne 11. 4. 2007“. Uvedl, že „zůstavitel (jeho otec) ho listinou o vydědění ze dne 14. 8. 2003 sepsanou ve formě notářského zápisu notářkou JUDr. R. B. vydědil“, když veškerý svůj majetek odkázal žalované 1) a náhradním dědicem ustanovil žalovanou 2); že „důvody vydědění uvedené v listině o vydědění se nezakládají na pravdě“, že se „s otcem vždy pravidelně stýkal“, že „se podílel na stavbě domu, který rodiče zakoupili“ a „jezdíval jim pomáhat téměř denně“, že „v období sepsání závěti se vídali zejména na různých rodinných oslavách“, že „otec věděl, kde bydlí“, že „byli pravidelně v telefonickém kontaktu“, že „otec s matkou se v roce 1999 účastnili pohřbu dcery jeho tehdejší družky“, že „měli s otcem pěkný a poměrně blízký vztah“, že „není pravdou, že nepracoval“, že „v roce 2003 byl zaměstnán jako horník na dolu Lazy“ a „v letech 1995 – 2000 byl zaměstnán jako horník na dolu František“, že „řádně chodil do zaměstnání, žil spořádaným životem se svou družkou a pomáhal starat se o její dvě děti“ a že „vydědění jeho osoby je neplatné“, neboť „důvody dle § 469a obč. zák. nejsou dány“.

O k r e s n í s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 3. 4. 2008 žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení. Uvedl, že „žalobce byl trestním příkazem Okresního soudu v Ostravě ze dne 16. 6. 2003 uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy, neboť v době od měsíce února 1996 do 2. 5. 2003 v O. ani jinde, vyjma částky 100 Kč zaplacené v měsíci prosinci 2002, ničím nepřispěl na výživu svého syna T. Ch., narozeného dne 12. 12. 1989, přestože mu tato „povinnost vyplývá ze zákona o rodině a rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 26. 6. 1991 byl zavázán přispívat na jeho výživu částkou 450 Kč měsíčně k rukám matky L. Ch.“; že „žalobce byl rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 4. 11. 2004, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 5. 2005, uznán vinným trestným činem loupeže, kterého se dopustil dne 16. 7. 2003“, a dospěl k závěru, že „nejméně od roku 2000 se žalobce se svým otcem nestýkal“, že „pokud došlo k ojedinělému styku, nebylo to z důvodu zájmu žalobce o svého otce, ale proto, že mu jeho otec

domlouval za jeho nevhodné chování“; že „další ojedinělý styk v roce 2001 byl pouze proto, že si žalobce od otce půjčil peníze na zaplacení dlužného výživného, přičemž ani tyto půjčené peníze nepoužil k úhradě dluhu na výživném na svého syna“; že „poté byl pro neplacení výživného odsouzen“; že „již v této samotné skutečnosti lze spatřovat oprávněný důvod k vydědění žalobce jeho otcem“; že „žalobce dlouhodobě požíval alkoholické nápoje a choval se agresivně ke svým životním partnerkám“; že „o nezřízeném životě žalobce svědčí i skutečnost, že byl pravomocně odsouzen pro trestný čin loupeže, které se měl dopustit 16. 7. 2003, tedy v době bezprostředně předcházející listině o vydědění (14. 8. 2003)“; že „tvrzení žalobce, že byl stále zaměstnán, se prokázalo lživým“ a že „důvody vydědění žalobce jsou dány“.

K odvolání žalobce **K r a j s k ý s o u d** v Ostravě rozsudkem ze dne 26. 9. 2008 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Vycházel ze závěru, že „žalobce o zůstavitele trvale neprojevoval opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl“; že „se tak dělo nejméně od roku 2000“ a že „jestliže listina o vydědění byla pořízena dne 14. 8. 2003, pak je již možno hodnotit tento nezájem jako trvalý“; že žalobcem navrhovaný důkaz výsledkem svědka R. K. je v rozporu se systémem neúplné apelace, neboť se „nejedná o důkaz, který by nastal nebo vznikl až po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně“; že „skutečnost, že svědek byl nedosažitelný, nebo že žalobce neznal jeho adresu, nesplňuje podmínku, pro kterou by mohl být tento svědek v odvolacím řízení vyslechnut podle ustanovení § 205a odst. 1 písm. f) o. s. ř.“; že „sám žalobce netvrdil, že by zůstavitel na stycích se žalobcem neměl zájem, naopak tvrdil, že měli se zůstavitelem pěkný vztah“; dále že „nezřízeným životem je nepochybně požívání alkoholu, hraní automatů a celkově nedodržení pravidel slušného chování“; že „rozhodující je určitá míra intenzity takového jednání a trvalost“; že „žalobce požíval trvale alkoholické nápoje“; že „fyzicky napadal svou bývalou družku I. K.“ a „po celou dobu jejich vztahu hrál automaty“; že „přestože si půjčil od zůstavitele peníze na zaplacení výživného pro nezletilého syna, tyto peníze k tomuto účelu nepoužil“; že chování žalobce „je v rozporu s pravidly slušného chování a lze je podřadit pod trvalé vedení nezřízeného života“; že „žalobce se ještě před sepisem listiny o vydědění dopustil trestného činu loupeže, za což byl dne 1. 1. 2005 pravomocně odsouzen“, přičemž „je rozhodující, že k tomuto skutku došlo ještě před sepsáním listiny o vydědění“, a že proto oba důvody vydědění byly naplněny.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že „soudy věc nesprávně právně posoudily“; že „soudy zhodnotily pouze důkazy, které hovoří v jeho neprospěch, a nepřihlédly k jím tvrzeným skutečnostem“; že „důvody vydědění obsažené v závěti se nezakládají na pravdě“; že „zůstavitel měl jednoznačně přehled, kde žalobce žije, kde se zdržuje a s kým“; že „se zůstavitelem vztahy udržoval, navštěvovali se o narozeninách“ a „účastnil se pohřbu zůstavitele“; že „dobu tří let nelze považovat za trvalou ve smyslu výkladu ustanovení § 469a odst. 1 písm. d)

(správně b/) obč. zák.“ a že „v judikatuře dosud tento pojem závazně vyřešen nebyl“; že sice „byl odsouzen pro neplacení výživného“, že však „pokud by zůstavitel posuzoval toto jednání žalobce tak závažným způsobem, měl možnost zvolit v závěti důvod vydědění dle § 469a odst. 1 písm. c) obč. zák., což však neučinil“; dále že „v roce 2002 se společně s I K. účastníci narozenin zůstavitele“; že „nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že rozhodující je, že ke skutku, který byl později kvalifikován jako loupež, došlo ještě před sepsáním závěti“; že v době sepsání závěti „zůstavitel nemohl mít o jednání žalobce jakékoliv povědomí“; že „v té době ještě neměl ani sděleno obvinění pro uvedený trestný čin“ a že „v souladu se zásadou presumpce nevinny je do pravomocného rozhodnutí o vině nutno na pachatele hledět jako na nevinného“; dále, že soudy nevážily věrohodnost výpovědi svědkyně I. K.; že „šlo o dohodu žalované 2) se svědkyní I. K.“, když „žalovaná 2) se mu chtěla pomstít za napadení závěti“; že u svědkyně „bylo zjištěno dlouhodobé užívání alkoholu s rozvojem závislosti a nadměrné hraní automatů, nejde o osobu věrohodnou, jde o osobu lehce ovlivnitelnou“; že „výslech svědka Ing. R. K. navrhl až v rámci odvolacího řízení“, protože „s ním do té doby neměl žádný kontakt, nevěděl, kde žije a zda se vůbec zdržuje v České republice“ a že „nebyl důvod pro zamítnutí provedení tohoto důkazu“. Navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu a rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30. 6. 2009, neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán před 1. 7. 2009 (srov. čl. II bod 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), nebo jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Žalobce dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci samé nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Dovolání může být podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. – jak uvedeno již výše – přípustné, jen jestliže napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé zásadní význam po právní stránce. Dovolání v tomto případě (má-li rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam) lze podat jen z důvodu, že řízení je postiženo vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), nebo z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (srov. § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Z důvodu, že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování, lze rozhodnutí odvolacího soudu napadnout, jen je-li dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) a b) o. s. ř., popřípadě podle obdobného užití těchto ustanovení ve smyslu ustanovení § 238 a § 238a o. s. ř. (srov. § 241a odst. 3 o. s. ř.). Z výše uvedeného současně vyplývá, že na závěr, zda má napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé zásadní význam po právní stránce, lze usuzovat jen z okolností, uplatněných dovolacím důvodem podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., a že k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) nebo ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. nemůže být při posouzení, zda je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., přihlédnuto (srov. též právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2004

sp. zn. 21 Cdo 541/2004, které bylo uveřejněno pod č. 132 v časopise Soudní judikatura, ročník 2004).

V projednávané věci odvolací soud řešil právní otázku výkladu pojmu „trvalé vedení nezřízeného života“ ve smyslu ustanovení § 469a odst. 1 písm. d) obč. zák. Protože tato otázka dosud nebyla dovolacím soudem řešena a protože posouzení této otázky bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1., věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Z obsahu spisu vyplývá, že A. Ch., zemřelý dne 11. 4. 2007 (dále též jen „zůstavitel“), byl ženatý a měl syna a dceru. V dědickém řízení po zůstaviteli byla předložena závěť ve formě notářského zápisu sepsaná dne 14. 8. 2003 notářkou JUDr. R. B., podle které zůstavitel veškerý svůj majetek odkázal své manželce V. Ch. (žalované 1/), pro případ, že by se jeho smrti nedožila, ustanovil náhradním dědicem svoji dceru P. K. (žalovanou 2/); současně vydědil svého syna T. Ch. (žalobce), když uvedl, že „o něj trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl“, „není s ním v písemném ani jiném kontaktu“ a „trvale vede nezřízený život, což spočívá v tom, že nepracuje, neplatí výživné na své dítě, nedodrжуje základní pravidla slušného chování“. Okresní soud v Ostravě v řízení o dědictví po zůstaviteli usnesením ze dne 16. 8. 2007 odkázal T. Ch., aby do jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení podal žalobu na určení, že je dědicem po zůstaviteli.

V posuzovaném případě odvolací soud dospěl k závěru, že žalobce není dědicem zůstavitele, neboť závěť a listina o vydědění ze dne 14. 8. 2003 je platná, když byly naplněny oba v listině uvedené důvody vydědění, tedy jak ustanovení § 469a odst. 1 písm. b) obč. zák., tak § 469a odst. 1 písm. d) obč. zák.

Dovolací soud se nejprve zabýval otázkou, zda v daném případě byl naplněn důvod vydědění podle § 469a odst. 1 písm. d) obč. zák.

Zůstavitel může vydědit potomka, jestliže v rozporu s dobrými mravy neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech (§ 469a odst. 1 písm. a/ obč. zák.); jestliže o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl (§ 469a odst. 1 písm. b/ obč. zák.); jestliže byl odsouzen pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku (§ 469a odst. 1 písm. c/ obč. zák.) nebo jestliže trvale vede nezřízený život (§ 469a odst. 1 písm. d/ obč. zák.).

Vydědění ve smyslu ustanovení § 469a obč. zák. je projevem zůstavitelovy vůle, kterým odnímá dědici dědické právo, jež by mu jinak podle zákona náleželo. Nezbytnou obsahovou náležitostí tohoto projevu zůstavitelovy vůle je výslovné uvedení důvodu vydědění (§ 469a odst. 3, část věty za středníkem, obč. zák.). Vých

důvodů způsobilých k vydědění je ustanovením § 469a odst. 1 obč. zák. vymezen taxativně (srov. např. zprávu Nejvyššího soudu SSR ze dne 22. 5. 1985, sp. zn. Cpj 13/1985, uveřejněnou ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 50, ročník 1985, str. 271, 272).

Zůstavitel v závěti uvedl, že syn (žalobce) „trvale vede nezřízený život, což spočívá v tom, že nepracuje, neplatí výživné na své dítě, nedodržuje základní pravidla slušného chování“.

V posuzovaném případě bylo tedy třeba zodpovědět otázku, zda takto popsané jednání žalobce naplňuje podmínky pro závěr, že žalobce vedl v době před sepsáním listiny o vydědění, tj. před 14. 8. 2003 (dále také jen „v rozhodné době“), nezřízený život a zda toto jednání lze z časového hlediska označit za trvalé.

Za vedení nezřízeného života lze označit takové chování, které evidentně vybočuje z rámce obecné představy o chování v souladu s dobrými mravy. O trvalé vedení nezřízeného života pak půjde v takových případech, kdy chování vyděděného bude vykazovat známky kontinuitnosti (tedy nikoliv jen nahodilosti či ojedinělosti) a dlouhodobosti, kdy již zpravidla nebude možné očekávat návrat k běžnému způsobu života tak, jak je vnímán většinou společností.

Vedením nezřízeného života je proto na místě rozumět – v souladu s právní teorií – zejména závislost na alkoholu, drogách nebo hazardních hrách, zanedbání povinné výživy, zadlužování bez zjevné možnosti dluhy splácet, opatrování prostředků k životu nekalým způsobem, trvalé vyhýbání se práci či promrhávání rodinného majetku apod. (srov. např. Občanský zákoník II., Komentář, 2. vydání, Praha C.H. Beck 2009, str. 1263; Komentář k československému Obecnému zákoníku občanskému, Praha Linhart 1936, díl III., str. 435).

V posuzovaném případě bylo mimo jiné v řízení prokázáno, že žalobce dlouhodobě (po dobu nejméně sedmi let před sepsáním listiny o vydědění) neplatil výživné na svého nezletilého syna (přičemž své otcovství nepopíral) a že byl trestním příkazem Okresního soudu v Ostravě ze dne 16. 6. 2003 uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák., neboť v době od února 1996 do 2. 5. 2003 nepřispíval na výživu svého syna T. Ch., přestože mu tato povinnost byla uložena pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 26. 6. 1991, kdy dluh na výživném za tuto dobu činil 39 500 Kč, přičemž k zabezpečení základních životních potřeb nezletilého musely být matce poskytovány dávky sociální péče do výše životního minima a příspěvky na výživu nezletilého za povinného otce a také dávky státní sociální podpory.

Neplacení výživného na nezletilé dítě je chování, které se přičií zájmu společnosti na řádné výchově a výživě a které ohrožuje tělesný a duševní vývoj dítěte. Obecně je vnímáno jako chování v rozporu s dobrými mravy. V souzené věci bylo prokázáno, že nezletilý syn žalobce byl neplněním zákonné vyživovací povinnosti jeho otcem vystaven nebezpečí nouze (k zabezpečení jeho základních životních potřeb musely být jeho matce poskytovány dávky sociální péče a dávky státní sociální podpory).

Žalobce byl navíc za zanedbání povinné výživy odsouzen. V řízení bylo prokázáno, že sám zůstavitel vnímal toto chování žalobce jako nesprávné, nebylo mu lhostejné a snažil se o jeho nápravu (žalobci jeho chování domlouval a půjčil mu peníze k úhradě dlužného výživného). Nesouhlas zůstavitele s chováním žalobce (který půjčené peníze k úhradě výživného nepoužil) nakonec vedl až k tomu, že zůstavitel žalobce vydědil a neplacení výživného na vnuka označil jako jeden z důvodů vydědění.

V souzené věci bylo tedy prokázáno, že žalobce dlouhodobě a nepřetržitě (nejméně po dobu sedmi let v rozhodné době) neplnil vyživovací povinnost vůči svému nezletilému synovi (nešlo tedy o ojedinělé selhání), zůstavitel tuto skutečnost výslovně uvedl jako důvod vydědění v listině o vydědění a s přihlédnutím k dalším v řízení najevo vyšlým skutečnostem dokreslujícím způsob života žalobce (v řízení bylo zjištěno, že zaměstnavatel OKD, a. s., Důl Lazy, odštěpný závod, kde byl žalobce zaměstnán od 22. 2. 1995 nejméně do října 2002, hodnotil pracovní morálku žalobce jako „podprůměrnou“, když uvedl, že „k pracovním výsledkům je lhostejný, pracuje jen pod dozorem, je naprosto nespolehlivý, pracuje povrchně a nedbale, je povrchní, hrubý a zbrklý“; že žalobce v rozhodné době pil alkohol a choval se hrubě ke svým partnerkám; že žalobce „hrál automaty“ po celou dobu vztahu s I. K., který „trval s přestávkami asi 15 let“ a „někdy pracoval, někdy ne“ (k tomu výslech L. Ch. a výslech I. K.); dále že, žalobce byl uznán rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 4. 11. 2004 vinným trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zák., kterého se dopustil dne 16. 7. 2003 (tedy také v rozhodné době), lze tedy uzavřít, že žalobce skutečně v rozhodné době (tj. před 14. 8. 2003) trvale vedl nezřízený život. V posuzované věci proto byl dán důvod vydědění podle § 469a odst. 1 písm. d) obč. zák.

Protože listina o vydědění ze dne 14. 8. 2003 obsahuje platný důvod vydědění podle § 469a odst. 1 písm. d) obč. zák., nebylo již třeba zabývat se posouzením důvodu vydědění podle § 469a odst. 1 písm. b) obč. zák. I kdyby totiž druhý uvedený důvod vydědění nebyl prokázán, nemohlo by to mít vliv na celkový závěr odvolacího soudu ohledně platnosti vydědění žalobce.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska žalobcem uplatněných dovolacích důvodů správný, a protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Byla-li ve smlouvě o převodu majetku podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. sjednána tržní (v daném místě a čase obvyklá) cena, popř. cena pro společnost výhodnější, není tato smlouva neplatná jen proto, že cena nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia
Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009)

Rozsudkem ze dne 10. 6. 2009 změnil V r c h n í s o u d v Praze rozsudek ze dne 29. 1. 2009, jímž M ě s t s k ý s o u d v Praze vyloučil ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce DD, spol. s r. o., ve výroku označené nemovitosti (dále jen „sporné nemovitosti“), tak, že žalobu o vyloučení sporných nemovitostí zamítl.

Vyšel přitom z toho, že:

1) Dne 6. 3. 2006 podal pozdější úpadce u Městského soudu v Praze návrh na jmenování Ing. I. Ch. soudní znalkyní pro ocenění sporných nemovitostí pro účely jejich převodu na žalobce.

2) Ing. I. Ch. provedla dne 21. 3. 2006 prohlídku sporných nemovitostí. Jejich zjištěnou cenu (62 500 000 Kč) poté ústně sdělila úpadci.

3) Dne 27. 3. 2006 schválily mimořádná valná hromada i dozorčí rada žalobce koupi sporných nemovitostí.

4) Dne 28. 3. 2006 uzavřeli pozdější úpadce (jako prodávající) a žalobce (jako kupující) kupní smlouvu o prodeji sporných nemovitostí za kupní cenu ve výši 62 500 000 Kč (dále jen „kupní smlouva“).

5) Vlastnické právo žalobce ke sporným nemovitostem bylo vloženo do katastru nemovitostí k 3. 4. 2006.

6) Předsedou představenstva žalobce a jednatelem a společníkem pozdějšího úpadce byl v uvedené době Ing. J. V. Členem představenstva žalobce a společníkem pozdějšího úpadce byl Ing. M. J.

7) Městský soud v Praze usnesením ze dne 31. 3. 2006, jež nabylo právní moci dne 28. 4. 2006, jmenoval Ing. I. Ch. soudní znalkyní pro ocenění sporných nemovitostí pro účely jejich převodu na žalobce.

8) Znalkyně dne 30. 4. 2006 opětovně prohlédla nemovitosti a téhož dne vypracovala znalecký posudek, podle kterého činila obvyklá hodnota sporných nemovitostí 62 500 000 Kč.

9) Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 10. 3. 2008 byl na majetek úpadce prohlášen konkurs a správcem konkursní podstaty byl ustanoven žalovaný.

10) Žalovaný sepsal sporné nemovitosti do soupisu majetku konkursní podstaty, vycházejí z toho, že kupní smlouva je pro rozpor s ustanovením § 196a odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, neplatná a jejich vlastníkem je tudíž stále úpadce.

11) Žalobce podal vylučovací žalobu ve lhůtě určené ustanovením § 19 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“).

Na takto ustaveném základě odvolací soud, cituje ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. a poukazuje na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2011/2000, ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 29 Odo 159/2002, ze dne 13. 12. 2002 sp. zn. 29 Odo 696/2002, ze dne 30. 8. 2005, sp. zn. 29 Odo 996/2004, a ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2005, zdůraznil, že byla-li při uzavření smlouvy podléhající režimu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. porušena povinnost stanovit cenu majetku na základě posudku znalce, je tato smlouva absolutně neplatným právním úkonem podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, pro rozpor se zákonem.

Kupní smlouva byla uzavřena, aniž jí předcházelo ocenění převáděných nemovitostí na základě posudku zpracovaného soudem jmenovaným znalcem. A jelikož neplatnost právního úkonu nemůže být dodatečně zhojena, uzavřel odvolací soud, že „dodatečně vyhotovený znalecký posudek nemůže na neplatnosti právního úkonu, jímž byla realizována majetková dispozice předvídaná hypotézou ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., ničeho změnit (bez ohledu na to, že ve znaleckém posudku stanovená hodnota převáděného majetku je shodná s dohodnutou kupní cenou)“.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje tak dovolací důvod vymezený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a navrhuje, aby je dovolací soud zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel poukazuje na judikaturu Nejvyššího soudu k ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., jakož i na výklad podaný Ústavním soudem k metodám interpretace právních předpisů v nálezech ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96 (uveřejněném pod číslem 13/1997 Sb.), a ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 (uveřejněném pod číslem 30/1998 Sb.), a zdůrazňuje, že „účelem ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. je jen a pouze to, aby výše ceny převáděného majetku byla stanovena bez závislosti na vůli smluvních stran, způsobem, který v dostatečné míře zaručuje, že výše ceny bude odpovídat reálné hodnotě převáděného majetku“. Přitom „pro naplnění uvedeného účelu není rozhodující formální stránka postupu při stanovení ceny převáděného majetku znalcem, nýbrž to, zda takový postup s přihlédnutím ke všem skutkovým okolnostem konkrétního případu v dostatečné míře zaručuje, že výše ceny převáděného majetku odpovídá jeho reálné hodnotě“.

Odvolací soud v projednávané věci nezohlednil skutková zjištění soudu prvního stupně, podle kterých znalce prohlédla sporné nemovitosti a sdělila (byť toliko ústně) jejich cenu žalobci ještě před uzavřením kupní smlouvy. Takový způsob stanovení kupní ceny přitom mohl v projednávané věci zaručit, že cena uvedená ve smlouvě bude stanovena nezávisle na vůli stran a bude odpovídat reálné hodnotě převáděných nemovitostí.

Konečně dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že „neaplikoval ustanovení § 457 obč. zák.“ a nezkoumal, zda je žalovaný správce konkursní podstaty „připraven vrátit žalobci to, co na základě smlouvy, jež byla shledána neplatnou, úpadce obdržel od žalobce“.

Žalovaný ve vyjádření k dovolání argumentuje ve prospěch napadeného rozhodnutí a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání žalobce zamítl.

N e j v y š š í s o u d rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Tříčlenný senát číslo 29, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při výkladu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. k právnímu názoru částečně odlišnému od toho, který byl vyjádřen v usneseních Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3300/2008, a ze dne 23. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4836/2009 (která jsou – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu přijatá po 1. 6. 2000 – veřejnosti přístupná na webových stránkách Nejvyššího soudu). Proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolání projednal a rozhodl o něm (do 31. 12. 2007), se podává z ustanovení § 432 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), jež určuje, že pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) se použijí dosavadní právní předpisy, tedy vedle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád v témže znění (srov. k tomu shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněný pod číslem 41/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Významem teprve následně zpracovaného znaleckého posudku, resp. skutečnosti, že sjednaná cena odpovídá obecné ceně určené v takto dodatečně vypracovaném znaleckém posudku, pro posouzení platnosti smlouvy, podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., se Nejvyšší soud zabýval v usnesení ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3300/2008. V něm dovodil, že dodatečně vyhotovený znalecký posudek nemůže na neplatnosti právního úkonu, kterým byla realizována majetková dispozice předvídaná hypotézou ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., ničeho změnit,

a to bez ohledu na to, nakolik se ve znaleckém posudku stanovená hodnota převáděného majetku přiblíží kupní ceně. K tomuto závěru se posléze Nejvyšší soud přihlásil i v usnesení ze dne 23. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4836/2009.

Podle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba nabývá majetek od zakladatele, akcionáře nebo od osoby jednající s ním ve shodě anebo jiné osoby uvedené v odstavci 1 nebo od osoby jí ovládané anebo od osoby, se kterou tvoří koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Pro jmenování a odměňování znalce platí ustanovení § 59 odst. 3. Jestliže k nabytí dochází do tří let od vzniku společnosti, musí je schválit valná hromada.

Citované ustanovení implementuje článek 11 odst. 1 Druhé směrnice Rady ze dne 13. 12. 1976, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření (77/91/EHS) (Úřední věstník Evropské unie L 26, 31. 1. 1977, s. 1 – 13, zvláštní vydání v českém jazyce kapitola 17, svazek 01, s. 8 – 20, dále též jen „směrnice“). Účelem směrnice (a tudíž i ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák.) je – jak plyne z jejích úvodních ustanovení – „zajištění minimální míry rovnocennosti ochrany akcionářů a věřitelů akciových společností“, a to, mimo jiné, přijetím předpisů „na udržení základního kapitálu, který představuje záruku pro věitele, zejména zákazem neoprávněného rozdělování akcionářům a omezením možnosti společnosti nabývat vlastní akcie“.

Jelikož směrnice umožňuje vztáhnout pravidla uvedená v ustanovení článku 11 odst. 1 i na jiné osoby než zakladatele, rozšířil český zákonodárce při její implementaci okruh osob, na něž uvedená úprava dopadá, a tím rozšířil i rozsah a účel ustanovení, jímž byl článek 11 směrnice implementován (§ 196a odst. 3 obch. zák.).

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. tak mimo jiné slouží i k ochraně společnosti před zneužitím postavení jejích orgánů, společníků a dalších osob oprávněných společnost zavazovat či vykonávajících ve společnosti určitý vliv. Navazujícím účelem pak je i zajištění ochrany třetích osob, zejména věřitelů společnosti. V případech, kdy společnost úplatně nabývá majetek v rozsahu dle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. od osob v tomto ustanovení uvedených nebo na tyto osoby takový majetek převádí, k dosažení tohoto účelu slouží zejména požadavek, podle něhož lze zmíněné majetkové dispozice provádět pouze za cenu určenou posudkem znalce. Zákon tím sleduje, aby cena převáděného majetku nebyla závislá jen na „vůli smluvních stran“ (jež může být deformována právě postavením osoby, se kterou společnost příslušnou smlouvu uzavírá), nýbrž aby byla stanovena způsobem, jenž v dostatečné míře zaručuje, že bude odpovídat jeho reálné hodnotě (srov. např. roz-

sudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4315/2008, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 11, ročník 2009, pod číslem 170, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 780/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 7, ročník 2007, pod číslem 102, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1807/2007).

Jelikož ustanovením § 196a odst. 3 obch. zák. byl do českého právní řádu implementován článek 11 odst. 1 směrnice, Nejvyšší soud nejprve posuzoval, zda mu nevznikla ve smyslu článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie povinnost obrátit se s předběžnou otázkou týkající se výkladu článku 11 odst. 1 směrnice na Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr“).

Jak plyne z ustálené judikatury Soudního dvora k výkladu článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dříve článku 234 Smlouvy o založení Evropského společenství), národní soud tuto povinnost nemá mimo jiné tehdy, jde-li o tzv. *acte éclairé*, tj. vyřešil-li již Soudní dvůr spornou otázku výkladu unijního právního předpisu ve své dřívější judikatuře (srov. zejména rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci *CILFIT a Lanificio di tabardo SpA v. Ministerstvo zdravotnictví*, 283/81, Sbírka rozhodnutí 1984, s. 3415).

Soudní dvůr přitom otázku právních důsledků porušení pravidel upravených směrnicí již vyřešil v rozsudku ze dne 23. 3. 2000 ve věci *Dionysios Diamantis proti Elliniko Dimosio a Organismos Oikonomikis Anasygkrotisis Epicheiriseon AE (OAE)*, C-373/97, Sbírka rozhodnutí 2000 s. I-01705, v němž uzavřel, že směrnice neupravuje sankce pro případ porušení některého z jejích ustanovení, ani po členských státech nepožaduje, aby takové sankce zavedly v pravidlech, která mají implementovat („the Second Directive does not provide for any penalty in the event of breach of any of its provisions. Furthermore, it does not require the Member States to introduce such penalties in the rules which they are to implement”) (odstavec 5). Proto se uplatní obvyklé sankce podle soukromého práva („normal penalties under private law could be applicable”) (odstavec 41).

Je tedy na členském státu, aby upravit právní následky porušení povinností kladených článkem 11 odst. 1 směrnice na transakce v něm vypočtené, a to při respektování jeho (výše vyloženého) účelu (srov. článek 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii /dříve článek 10 Smlouvy o založení Evropského společenství/ a článek 288 Smlouvy o fungování Evropské unie /dříve článek 249 Smlouvy o založení Evropského společenství/).

Jak bylo již vyloženo, požadavkem na stanovení hodnoty převáděného majetku na základě posudku znalce – v situaci, kdy osoba jednající (oprávněná jednat) jménem společnosti může být ovlivněna svým vztahem k druhé straně transakce – klade zákonodárce na smluvní strany povinnost, jejíž dodržení má za cíl zabezpečit, že převod majetku bude uskutečněn za obvyklou (tržní) cenu, jíž by bylo dosaženo v daném místě a čase při obchodu uzavřeném mezi nespřízněnými osobami. Jinými slovy, ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. upravuje pro vypočtené situace mecha-

nismus, jehož účelem je eliminovat negativní důsledky případného konfliktu mezi zájmy společnosti a zájmy osoby, jednající jejím jménem, a zabezpečit, aby převod majetku nevedl k poškození společnosti (potažmo jejích společníků a věřitelů).

Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že důsledkem porušení povinnosti stanovit hodnotu převáděného majetku na základě posudku znalce jmenovaného soudem, kladené ustanovením § 196a odst. 3 obch. zák. na smlouvy v něm vypočtené, je neplatnost smlouvy o převodu majetku (srov. rozsudky citované odvolacím soudem či z novější judikatury rozsudky ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 5189/2008, sp. zn. 29 Cdo 3896/2009, sp. zn. 29 Cdo 4536/2009 a sp. zn. 29 Cdo 4596/2009, ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2761/2010, a ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1955/2010, sp. zn. 29 Cdo 2015/2011 a sp. zn. 29 Cdo 2018/2011).

Uvedený závěr se (z důvodů vyložených v označených rozsudcích) beze sporu prosadí vždy, kdy převodem majetku v rozporu s požadavkem ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. na způsob stanovení ceny byla společnost poškozena. Nicméně byla-li ve smlouvě podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. sjednána cena tržní (tj. cena v daném místě a čase obvyklá), ačkoliv cena, za níž byl majetek převeden, nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem, bylo účelu sledovaného uvedeným zákonným příkazem dosaženo, byť nikoliv postupem předpokládaným v ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. (potažmo článku 11 směrnice). V takovém případě však není žádného důvodu dovozovat absolutní neplatnost uzavřené smlouvy jen proto, že nebyl dodržen mechanismus zabezpečující, aby cena za převod majetku nebyla sjednána na úkor společnosti. Opačný závěr (podle něhož to, že cena nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem vede bez dalšího k závěru o neplatnosti smlouvy podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. i tehdy, byla-li sjednána cena tržní) by v krajním případě mohl vést i k poškození společnosti, na jejíž ochranu je ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. konstruováno (např. bude-li ve smlouvě sjednána cena pro společnost výhodnější než cena tržní).

Jinými slovy předpokladem pro závěr o neplatnosti smlouvy o převodu majetku podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. není pouze nedodržení požadavku, aby hodnota převáděného majetku byla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem, ale (současně) i zjištění, že cena sjednaná ve smlouvě je pro společnost méně výhodná než cena v daném místě a čase obvyklá.

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu se proto odchyluje od závěrů formulovaných v usneseních ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3300/2008, a ze dne 23. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4836/2009, a uzavírá, že byla-li ve smlouvě o převodu majetku podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. sjednána tržní (v daném místě a čase obvyklá) cena, popř. cena pro společnost výhodnější, není tato smlouva neplatná jen proto, že tato cena nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem.

Z uvedeného důvodu Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a aniž se pro nadbytečnost zabýval dalšími výtkami dovolatele

o nutnosti aplikace ustanovení § 457 obč. zák., rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 2, věty za středníkem, zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Odlišné stanovisko JUDr. Ivy Brožové

Odlišné stanovisko uplatňuji toliko k té části odůvodnění, která se vypořádává (v rovině hledisek rozhodnutí Soudního dvora ES ze dne 5. 3. 1983 ve věci C-283/81 CILFIT, /1982/ ECR, s. 3415) s otázkou, zda je v souzené věci Nejvyšší soud povinen předložit předběžnou otázku Soudnímu dvoru.

Doktrína CILFIT stanovuje soudům rozhodujícím v posledním stupni povinnost předložit v případě pochybností o aplikaci evropského práva předběžnou otázku Soudnímu dvoru EU, vyjma případů, kdy:

1) otázka komunitárního práva není významná (relevantní) pro řešení daného případu,

2) existuje ustálená judikatura Soudního dvora k dané otázce nebo rozsudek Soudního dvora týkající se v zásadě identické otázky (tzv. *acte éclairé*),

3) jediné správné použití práva Společenství je tak zřejmé, že nezůstává prostor pro jakoukoliv rozumnou pochybnost (tzv. *acte clair*). Přitom k tomu, aby soud členského státu mohl konstatovat, že výklad komunitárního práva je zjevný, musí a) porovnat jednotlivé jazykové verze textu, b) používat terminologie a právních pojmů komunitárního práva, c) vzít zřetel na odlišnosti interpretace komunitárního práva, d) být přesvědčen, že jeho výklad je stejně zjevný soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru EU. (Viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2334/2010, ze dne 20. 7. 2011, proti němuž byla ústavní stížnost odmítnuta pod sp. zn. IV. ÚS 3427/11 dne 6. 12. 2011.)

Rozsudek velkého senátu volí cestu 2. podmínky *acte éclairé* s odkazem na rozhodnutí Soudního dvora ze dne 23. 3. 2000 ve věci C-373/97 *Diamantis*, (2000) ECR, s. I-01705. Toto rozhodnutí reaguje na situaci, kdy ustanovení Druhé směrnice Rady č. 77/91/EHS (dále jen Druhá směrnice) nebylo řádně implementováno do národního právního řádu a získalo tak nepřímý účinek. O takovou situaci se nejedná v souzené věci, neboť ustanovení čl. 11 odst. 1 Druhé směrnice bylo řádně implementováno. Navíc ačkoliv, v souladu s rozhodnutím *Diamantis*, Druhá směrnice skutečně neobsahuje sankce za porušení svých ustanovení a sama nebrání aplikaci národních sankčních ustanovení, toto konstatování se týká sankcí za „zneužití práva“ vyplývajícího z práva Evropské unie – tedy situace, kdy jednotlivec usiluje aplikací komunitárního práva (práva EU) o získání nepřiměřené výhody v rozporu se smyslem a účelem ustanovení Druhé směrnice, zjednodušeně řečeno, situace, kdy by se jednotlivec domáhal výkonu práv v rozporu s dobrými mravy (§3 odst. 1 obč. zák.). Podle rozhodnutí *Diamantis* komunitární právo nebrání národním soudům aplikovat takové ustanovení národního práva, které jím umožní rozhodnout, zda dochází k zneužití práva (nároku) vyplývajícího z komunitárního práva. Soudní dvůr rovněž

dále upřesňuje, že je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury se procesní subjekty nemohou podvodně nebo zneužívajícím způsobem dovolávat norem Společenství (...) Použití právní úpravy Společenství totiž nemůže jít tak daleko, aby zahrnovalo zneužívající praktiky hospodářských subjektů, tedy plnění, jež nejsou uskutečněna v rámci obvyklých obchodních podmínek, nýbrž pouze s cílem získat zneužívajícím způsobem výhody upravené právem Společenství (...). Pro obdobnou argumentaci viz např. i rozhodnutí ze dne 21. 2. 2006 ve věci C-255/02 Halifax plc, (2006), ECR, s. I-01609. Také z tohoto důvodu, resp. proto, že v souzené věci nejde o případ zneužití práva Evropské unie, či uplatnění námitky rozporu s dobrými mravy, je argument rozhodnutím Diamantis nepřipadný. Ostatně i kdybych připustila extenzivní výklad závěru rozhodnutí Diamantis a přistoupila na jeho použití v souzené věci, šlo by o výklad, který již nespadá do pravomocí národního soudu, nýbrž Soudního dvora EU (článek 267 Smlouvy o Evropské unii).

Konečně i když v rozhodnutí Diamantis Soudní dvůr připustil derogaci zásad přednosti a přímého účinku normy evropského práva ve prospěch práva národního, učinil tak pouze za splnění následujících podmínek:

1. národní úprava omezující zneužití práv nesmí snížit plný účinek a jednotnou, uniformní aplikaci práva EU v členských státech (nesmí tedy ohrozit harmonizaci právní úpravy, kterou směrnice sleduje – k tomu viz i rozhodnutí ze dne 12. 5. 1998 C-367/96 Kefalas /1998/, ECR, s. I-02843, kde Soudní dvůr konstatoval, že způsob, jakým /národní soud/ právo ES aplikuje, nesmí ohrozit plný účinek a uniformní aplikaci komunitárního práva v členských státech.);

2. národní úprava nesmí pozměnit rozsah a záběr zkoumaných ustanovení práva EU;

3. aplikace národního pravidla musí sloužit cíli, k jehož dosažení směřuje i daná úprava EU (směrnice).

V posledně uvedeném směru však není ani jasné, zda rozsudek velkého senátu splňuje hned první podmínku derogace evropského práva ad 1. – tj. podmínku harmonizace a uniformní aplikace práva EU. V této souvislosti uvádím, že článek 11 odst. 1 (nabytí jakýchkoli aktiv, která náleží osobě nebo společnosti uvedeným v čl. 3 písm. i/, jako protihodnoty alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu společností musí být ověřeno a zveřejněno obdobně podle čl. 10 odst. 1, 2 a 3 a podléhá schválení valné hromady) ve spojení s článkem 10 Druhé směrnice (nepeněžité vklady jsou uvedeny ve zprávě vypracované před založením společnosti nebo získáním povolení k zahájení činnosti jedním nebo více odborníky nezávislými na společností, jmenovanými nebo schválenými správním orgánem nebo soudem) jednoznačně stanovuje povinnost vyhotovení znaleckého posudku.

Výklad § 196a odst. 3 obch. zák. zaujatý v rozsudku velkého senátu tak vyžaduje podrobnější a přesnější zkoumání existence další judikatury Soudního dvora, jež by umožnila uplatnění podmínky *acte éclairé* k článku 11 Druhé směrnice, a v případě, že rozšiřující judikatura ještě neexistuje, bude třeba zkoumat možnosti eurokonformního výkladu podle podmínky *acte clair*.

Skutečnost, že soud (nesprávně) vydal směnečný platební rozkaz, ačkoliv směnka na řad nebyla na žalobce rubopisována, nebrání tomu, aby žalobce i v průběhu řízení o námitkách, v nichž byla tato výhrada žalovaným uplatněna, nedostatek své aktivní věcné legitimace odstranil.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009)

V r c h n í s o u d v Praze k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 6. 10. 2008 potvrdil rozsudek ze dne 15. 4. 2008, jímž M ě s t s k ý s o u d v Praze ponechal v platnosti směnečný platební rozkaz ze dne 2. 3. 2005, kterým žalovanému uložil zaplatit žalobci částku 400 000 Kč s 6% úrokem od 4. 10. 2002 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 1133,50 Kč a náklady řízení (první výrok), a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok). Šlo přitom v pořadí již o druhé rozhodnutí soudu prvního stupně, když jeho předchozí rozsudek ze dne 25. 4. 2006 (jímž původně ponechal směnečný platební rozkaz v platnosti) odvolací soud usnesením ze dne 22. 11. 2006 zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odvolací soud, vycházející ze skutkových zjištění učiněných na základě provedení dokazování soudem prvního stupně, přitakal soudu prvního stupně v závěru, že žalovaný se vznesenými námitkami povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem neubráníl.

K námitce nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce, odůvodněné tvrzením, že na žalobce měla být směnka, o jejíž zaplacení v dané věci jde, převedena při jejím zpeněžení v exekučním řízení (vedeném na majetek původního směnečného věřitele J. V.) soudním exekutorem Mgr. J. V., přičemž v době vydání směnečného platebního rozkazu na směnce nebyl – v rozporu s požadavkem vyplývajícím z ustanovení čl. I. § 11 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb. (dále jen „směnečný zákon“) – umístěn rubopis, odvolací soud (s odkazem na názor formulovaný již v jeho kasačním rozhodnutí ze dne 22. 11. 2006) uzavřel, že došlo-li k indosaci směnky (jako v posuzovaném případě) alespoň v průběhu řízení o námitkách (dříve, než soud prvního stupně rozsudkem o námitkách rozhodl), byl tím nedostatek aktivní legitimace žalobce „napraven“ a je pak již bezpředmětné, kdy k převodu směnky došlo.

Za opodstatněnou neměl ani kauzální námitku žalovaného, podle níž směnkou zajištěná pohledávka ve výši 400 000 Kč (vzniklá ze smlouvy o půjčce uzavřené mezi prvním majitelem směnky J. V. jako věřitelem a žalovaným jako dlužníkem) zanikla, když žalovaný vyhověl poukázce, jíž ve smyslu ustanovení § 535 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, J. V. jako poukazatel zmocnil svého věřitele B. P. jako poukazníka, aby (na úhradu své pohledávky z titulu půjčky poskytnuté J. V.) přijal plnění od žalovaného jako poukázaného. Přitom zdůraznil, že k tomu, aby nastaly účinky poukázky, je podle ustanovení § 535 obč. zák. (mimo jiné)

nezbytná dohoda mezi poukazatelem a poukázaným (tj. v poměrech projednávání věci dohoda mezi původním majitelem směnky a žalovaným), jejíž existence však v řízení prokázána nebyla. Plněním poskytnutým B. P. se tedy žalovaný nemohl svého závazku vůči J. V. (odpovídajícího směnkou zajištěné pohledávce) zprostit.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tj. uplatňuje dovolací důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř.

Vadou řízení ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. je řízení podle dovolatele postiženo proto, že soud prvního stupně rozhodl o zaplacení žalobcem předložené směnky směnečným platebním rozkazem, aniž by ovšem pro jeho vydání byly splněny podmínky stanovené ustanovením § 175 o. s. ř. Žalobce nebyl v okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu ve věci aktivně legitimován (předložil směnku, z níž mu nesvědčila směnečná práva), přičemž tento nedostatek odstranil až v průběhu řízení o námitkách, kdy na něj soudní exekutor směnku rubopisoval.

Dále dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, podle kterého žalovaný neprokázal, že se s původním majitelem směnky dohodl na splnění dluhu ze smlouvy o půjčce prostřednictvím poukázky. Takový závěr podle dovolatele neodpovídá „skutkovému ději tak, jak byl v řízení prokázán“. Soudy nižších stupňů neměly posuzovat „danou situaci pouze podle ustanovení občanského zákoníku upravujícího poukázku“, ale měly se zabývat také „tím, zda žalovaný plnil v souladu s vůlí svého věřitele třetí osobě a zda tím tedy došlo k zániku zajišťovaného závazku a v důsledku toho i práva domáhat se uspokojení ze směnky“. „Pokud se totiž vše stalo tak, jak bylo účastníky vypovězeno, a všichni s tím souhlasili, došlo minimálně ke konkludentně uzavřené dohodě o způsobu splnění závazku.“

Proto dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé může být v této věci přípustné jen podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (o situaci předvídanou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř. nejde).

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř., rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. se podává, že dovolací přezkum je zde předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročez způsobilým dovolacím

důvodem je ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Jen z pohledu tohoto důvodu, jehož obsahovým vymezením je dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.), je pak možné – z povahy věci – posuzovat, zda dovoláním napadené rozhodnutí je zásadně významné. Naopak zde nelze účinně uplatnit námitky proti skutkovým zjištěním způsobem, který předjímá dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř., stejně jako důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., jestliže tvrzené vady procesu získání skutkových zjištění (zejména provádění a hodnocení důkazů) nezahrnují podmínku existence právní otázky zásadního významu (srov. shodně usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 10/06, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2006, pod číslem 130).

Výše uvedené omezení je ve vztahu k dovolacímu důvodu obsaženému v § 241a odst. 3 o. s. ř. dáno tím, že zákon jeho užití výslovně spojuje toliko s dovoláním přípustným podle § 237 odst. 1 písm. a) a b) o. s. ř., popřípadě podle obdobného užití těchto ustanovení (§ 238 a § 238a o. s. ř.).

Jakkoliv dovolatel v dovolání avizuje (mimo jiné) uplatnění dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. – posuzováno podle obsahu – ve skutečnosti kritikou závěru odvolacího soudu o tom, že žalovaný v řízení neprokázal, že se s původním majitelem směnky dohodl na jiném způsobu splnění dluhu ze smlouvy o půjčce než k rukám věřitele, zpochybňuje hodnocení důkazů provedené odvolacím soudem, přičemž současně konstruuje vlastní skutkový závěr (podle kterého z provedených důkazů existence takové dohody vyplývá), na jehož základě následně polemizuje i s právním posouzením věci soudy nižších stupňů. Uplatňuje tak – nepřipustně – dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř., jehož prostřednictvím přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. založit nelze.

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud naopak shledává – a potud má dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. za přípustné – ve výkladu ustanovení § 175 o. s. ř. a v řešení otázek v této souvislosti dovolatelem předestřených.

Podle ustanovení § 175 o. s. ř. předloží-li žalobce v prvopisu směnku nebo šek, o jejichž pravosti není důvodu pochybovat, a další listiny nutné k uplatnění práva, vydá na jeho návrh soud směnečný (šekový) platební rozkaz, v němž žalovanému uloží, aby do tří dnů zaplatil požadovanou částku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Směnečný (šekový) platební rozkaz musí být doručen do vlastních rukou žalovaného. Nelze-li návrhu na vydání platebního rozkazu vyhovět, nařídí soud jednání (odstavec 1). Nepodá-li žalovaný včas námitky nebo vezme-li je zpět, má směnečný (šekový) platební rozkaz účinky pravomocného rozsudku. Pozdě podané námitky nebo námitky, které neobsahují odůvodnění, soud odmítne. Podané námitky soud odmítne též tehdy, podal-li je ten, kdo k podání námitek není oprávněn (odstavec 3). Podá-li žalovaný včas námitky, nařídí soud k jejich projednání jednání; k námitkám

později vzneseným však již nelze přihlížet. V rozsudku soud vysloví, zda směnečný (šekový) platební rozkaz ponechává v platnosti nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu (odstavec 4).

Jak je nepochybné z výše citovaného ustanovení, předložení prvopisu směnky je jedním z předpokladů pro to, aby soud mohl k návrhu žalobce rozhodnout ve věci směnečným platebním rozkazem. Při zkoumání podmínek pro vydání směnečného platebního rozkazu pak musí soud předběžně posoudit předloženou listinu a (mimo jiné) vyhodnotit, zda z formálního hlediska lze na ni nahlížet jako na směnku, tj. jinak řečeno, zda splňuje náležitosti vyžadované pro směnku směnečným zákonem (srov. ve vztahu ke směnce cizí ustanovení čl. I. § 1 a ve vztahu ke směnce vlastní čl. I. § 75 směnečného zákona) a zda žalobci podle obsahu předložené listiny svědčí aktivní věcná legitimace k výkonu práv ze směnky. Nedoloží-li žalobce prvopis směnky, a to ani přes případnou výzvu soudu prvního stupně, nebo dospěje-li soud k (byť z pohledu konečného výsledku sporu pouze předběžnému) závěru, že žalobcem předložená listina není (platnou) smenkou, popřípadě že žalobce podle obsahu směnky není věcně legitimován, nemůže návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu vyhovět a ve věci nařídí jednání (srov. § 175 odst. 1, věta poslední, o. s. ř.).

Nepostupuje-li soud prvního stupně výše uvedeným způsobem (tj. rozhodne-li ve věci směnečným platebním rozkazem, aniž by byly splněny formální předpoklady pro jeho vydání), jde sice z pohledu ustanovení § 175 o. s. ř. o postup nesprávný, nicméně takto vydaný směnečný platební rozkaz lze, jak plyne z ustanovení § 175 o. s. ř., odklídít jen k (včasným) námitkám žalovaného, ve kterých je výhrada nesplnění formálních předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu obsažena (srov. v této souvislosti ve vztahu k námitce nepředložení prvopisu směnky důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 328/2009, jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu a který byl dne 12. 10. 2011 občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu schválen k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolateli lze – vycházejí z výše řečeného – přisvědčit potud, že v poměrech projednávané věci není pochyb o tom, že soud prvního stupně rozhodl ve věci směnečným platebním rozkazem, ač formální předpoklady pro jeho vydání splněny nebyly. Ze spisu je totiž zřejmé, že obsah předložené směnky neumožňoval (v okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu) přijmout závěr, že žalobce je k výkonu práv ze směnky aktivně legitimován, když směnka byla vystavena na řad osoby od žalobce odlišné (J. V.) a nenacházel se na ní rubopis, kterým by byla práva ze směnky převedena na žalobce – srov. v této souvislosti ustanovení čl. I. § 11 a násl. směnečného zákona a ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech), ani nebyly tvrzeny (a osvědčeny) jiné skutečnosti, ze kterých by bylo možno usuzovat na převod směnky na žalobce (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2002, sp. zn. 29 Odo 314/2001, uveřejněný pod číslem 62/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Oproti mínění dovolatele však z výše uvedeného závěr o nutnosti takto vydaný směnečný platební rozkaz zrušit bez dalšího neplyne. Zabývat se (z pohledu naplnění předpokladů, za nichž lze ve věci rozhodnout směnečným platebním rozkazem) tím, zda žalobce před vydáním směnečného platebního rozkazu osvědčil svou aktivní věcnou legitimaci, má totiž (z hlediska posouzení, zda by měl být směnečný platební rozkaz k námitkám žalovaného zrušen či ponechán v platnosti) význam jen tehdy, není-li aktivní věcná legitimace žalobce doložena (prokázána) ani v průběhu řízení o včas uplatněných námitkách. V situaci, kdy podle výsledků řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu není pochyb o tom, že žalobci aktivní věcná legitimace k vymáhání práv ze směnky svědčí, nemůže (předchozí) nesprávný procesní postup soudu prvního stupně při vydání směnečného platebního rozkazu (co do úsudku, že žalobce je podle obsahu předložené směnky věcně legitimován) představovat vadu řízení, jež by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Ostatně opačný výklad předestíraný dovolatelem, podle kterého soud směnečný platební rozkaz vydaný v rozporu s ustanovením § 175 o. s. ř. (bez splnění formálních předpokladů pro jeho vydání) musí bez dalšího zrušit, by ve svém důsledku vedl k tomu, že ve skutečnosti jediným důvodem procesního neúspěchu žalobce v takovém řízení by bylo právě pochybení soudu při zkoumání podmínek, za nichž může ve věci rozhodnout směnečným platebním rozkazem (vedoucí následně ke zrušení směnečného platebního rozkazu a tím i ke skončení daného řízení). Takový závěr by přitom byl zjevně v rozporu s požadavky, jež na postup soudu při projednávání konkrétního sporu klade občanský soudní řád (srov. ustanovení § 2 o. s. ř., podle kterého v občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob).

Jinak řečeno, k námitce, že nebyly splněny předpoklady stanovené ustanovením § 175 o. s. ř. pro vydání směnečného platebního rozkazu, neboť žalobce neosvědčil svou aktivní věcnou legitimaci, lze zrušit směnečný platební rozkaz jen tehdy, nedoloží-li žalobce věcnou legitimaci ani v průběhu řízení o námitkách.

Odvolací soud tedy v posuzované věci nijak nepochybil, jestliže v situaci, kdy soudní exekutor Mgr. J. V. jako osoba k tomu oprávněná (oprávnění soudního exekutora převést směnku vystavenou ve prospěch J. V. rubopisem na žalobce nebylo dovoláním zpochybněno) v průběhu řízení o námitkách indosoval směnku na žalobce, neshledal důvody pro zrušení vydaného směnečného platebního rozkazu.

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, přičemž Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Nárokem odděleného věřitele, který ve smyslu ustanovení § 60 odst. 1 písm. a) zákona č. 328/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2007 nemůže být dotčen vyrovnáním, je ve shodě s ustanovením § 28 odst. 1 uvedeného zákona „právo odděleného věřitele, aby jeho pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna“.

Zástavní věřitel, který je i osobním věřitelem dlužníka (jenž je současně dlužníkem zástavním) ve vyrovnacím řízení vedeném podle zákona č. 328/1991 Sb., má po skončení vyrovnání splněného dlužníkem jen právo na uspokojení osobní pohledávky ze zástavy, nikoliv již z jiného dlužníkovy majetku. Osobní závazek dlužníka vůči tomuto věřiteli zanikl v rozsahu, v němž dlužník nebyl k jeho plnění povinen podle obsahu vyrovnání (stejně jako ostatní dlužníkovy osobní závazky), splněním potvrzeného vyrovnání.

Je-li osobní pohledávka zástavního věřitele vůči osobnímu dlužníku, jenž je současně zástavním dlužníkem, podle stavu ke dni, kdy nabylo právní moci usnesení o povolení vyrovnání takovému dlužníku, nižší než hodnota zástavy, která ji zajišťuje, nelze částku, o kterou výtěžek zpeněžení zástavy převyší takto určenou pohledávku, použít na úhradu úroků a úroku z prodlení, které měly přirůst k zajištěné pohledávce v době od právní moci usnesení o povolení vyrovnání; právo na toto příslušenství zaniklo všem věřitelům vůči dlužníku dnem právní moci usnesení o potvrzení vyrovnání (které bylo následně i splněno).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 Cdo 5026/2009)

Žalobou ze dne 26. 4. 2006 se žalobce V., a. s., domáhal po žalované ČKA zaplacení částek 369 809 605,93 Kč a 909 743,96 EUR, vždy s úrokem z prodlení z dlužné částky ve výši 8,75 % od 27. 4. 2006 a dále v aktuální výši odpovídající ročně výši repo sazby stanovené ČNB a navýšené o 7 procentních bodů, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí, v němž trvá prodlení žalované, do zaplacení. Žalobu odůvodnil tím, že:

1) Usnesením ze dne 15. 9. 2000, které nabylo právní moci dne 11. 11. 2000, povolil Krajský obchodní soud v Ostravě žalobci (jako dlužníku) vyrovnání.

2) Usnesením ze dne 3. 8. 2001, které nabylo právní moci dne 14. 12. 2001, Krajský obchodní (správně jen Krajský) soud v Ostravě potvrdil vyrovnání.

3) Usnesením ze dne 9. 5. 2002, které nabylo právní moci téhož dne, prohlásil Krajský obchodní (správně jen Krajský) soud v Ostravě vyrovnání za skončené.

4) Žalovaná přihlásila do vyrovnání (podáním ze dne 11. 10. 2000, ve znění podání z 23. a 25. 10. 2010 a 11. 6. 2001) pohledávku ze smlouvy o restrukturalizaci úvěru ze dne 11. 6. 1996 v celkové výši 1 907 346 930,98 Kč, tvořenou jistinou ve výši 1 532 090 098,88 Kč a příslušenstvím (úroky, úroky z prodlení a poplatky) ve

výši 375 266 272,10 Kč (dále jen „pohledávka č. 1“), podle stavu do dne 11. 11. 2000, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o povolení vyrovnání. Co do částky 503 900 000 Kč (bez rozlišení na jistinu a příslušenství) přihlásila žalovaná pohledávku č. 1 jako přednostní pohledávku ve smyslu ustanovení § 54 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), tedy jako pohledávku zajištěnou zástavním právem k nemovitostem v katastrálním území Z.-H. podle smlouvy ze dne 3. 3. 1997.

5) Žalovaná přihlásila do vyrovnání (podáním ze dne 12. 10. 2000, ve znění podání z 24. 5. 2001) pohledávku ze smlouvy o úvěru ze dne 13. 7. 1998 v celkové výši 1 418 006 583,49 Kč, tvořenou jistinou ve výši 1 200 000 000 Kč a příslušenstvím (úroky, úroky z prodlení a poplatky) ve výši 218 006 583,49 Kč (dále jen „pohledávka č. 2“), podle stavu do dne 11. 11. 2000, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o povolení vyrovnání. Co do částky 1 367 324 772,14 Kč (bez rozlišení na jistinu a příslušenství) přihlásila žalovaná pohledávku č. 2 jako přednostní pohledávku ve smyslu ustanovení § 54 ZKV, tedy jako pohledávku zajištěnou zástavním právem k nemovitostem v katastrálním území Z.-H. podle zástavních smluv ze dne 10. 5. 1999 a 1. 10. 1999 a dále zástavním právem k nemovitostem v katastrálním území M. O., Z. n/O., Z.-VŽ, V., H. a K. n/O. podle zástavní smlouvy ze dne 13. 7. 1998 a k nemovitostem v katastrálním území M. O. podle zástavní smlouvy ze dne 21. 8. 1998.

6) Žalovaná přihlásila do vyrovnání (podáním ze dne 12. 10. 2000, ve znění podání z 24. 5. 2001) pohledávku ze smlouvy o úvěru ze dne 4. 9. 1998 (kde část úvěru byla poskytnuta v DEM) v celkové výši 453 802 011,50 Kč, tvořenou jistinou ve výši 395 890 400 Kč a příslušenstvím (úroky, úroky z prodlení a poplatky) ve výši 57 911 611,50 Kč (dále jen „pohledávka č. 3“), podle stavu do dne 11. 11. 2000, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o povolení vyrovnání. Co do částky 446 050 567,50 Kč (bez rozlišení na jistinu a příslušenství) přihlásila žalovaná pohledávku č. 3 jako přednostní pohledávku ve smyslu ustanovení § 54 ZKV, tedy jako pohledávku zajištěnou zástavním právem k nemovitostem v katastrálním území Z.-H. podle zástavních smluv ze dne 10. 5. 1999 a 1. 10. 1999 a dále zástavním právem k nemovitostem v katastrálním území M. O., Z. n/O., Z.-VŽ, V., H. a K. n/O. podle zástavní smlouvy ze dne 4. 9. 1998.

7) Nezajištěná část pohledávek byla vypořádána v souladu s usnesením o potvrzení vyrovnání. Zajištěné části pohledávek se toto usnesení netýkalo. Žalovaná zajištěnou část pohledávek dále (podle žalobce nesprávně) určila jak běžným, tak sankčním, úrokem a žalobce je splácel.

8) Žalovaná jako postupitel uzavřela se společností L. O., a. s., nyní V. H., a. s. (dále jen „společnost VH“), jako postupníkem dne 19. 8. 2003 smlouvu o postoupení pohledávky (dále jen „postupní smlouva“), jejímž předmětem byly mimo jiné i pohledávky č. 1 až 3, v účetní hodnotě k 30. 6. 2003, jejichž výše činila u pohledávky č. 1 částku 522 535 797,04 Kč, u pohledávky č. 2 částku 1 764 782 949,53 Kč a u pohledávky č. 3 částku 455 912 996,99 Kč.

9) Po postoupení pohledávek bylo zjištěno, že (v celé postoupené výši) neexistují, neboť k 14. 12. 2001 částečně zanikly ze zákona. Nebyly totiž v rozsahu, ve kterém byly přihlášeny do vyrovnání jako přednostní, zajištěny v plné výši. V části, kterou nekrylo zajištění, proto zanikly dle § 63 odst. 1, poslední věty, ZKV, jehož použitelnost dovodil i Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 32 Odo 1171/2004 (jde o rozsudek ze dne 16. 10. 2006, který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže a vydaná v době od 1. 1. 2001 – veřejnosti dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu).

10) Podle znaleckých posudků, které si žalobce nechal vypracovat, činí hodnota zajištění u pohledávky č. 1 částku 3 200 000 Kč, u pohledávky č. 2 částku 319 600 000 Kč a u pohledávky č. 3 částku 0 Kč (jelikož zástavní právo bylo zřízeno jako druhé nebo pozdější v pořadí u nemovitostí, jejichž hodnota zajištění byla zohledněna již u pohledávky č. 2). Nad tyto částky proto pohledávky zanikly (jako řádně nepřihlášené do vyrovnání) dnem 14. 12. 2001. Uvedené potvrzují i závěry zformulované v rozhodčím nálezů Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. Rsp 99/04, vydaném ve sporu o určení částečného zániku pohledávek (mimo jiné i postoupené části pohledávek č. 1 až 3) mezi společnostmi VH (jako žalobcem) a žalobcem v této věci (jako žalovaným), pod bodem 49. Po 14. 12. 2001 proto pohledávka č. 1 existovala jen ve výši 3 200 000 Kč, pohledávka č. 2 jen ve výši 319 600 000 Kč a pohledávka č. 3 již neexistovala vůbec. Po uvedení dne se tyto pohledávky také již nemohly zvyšovat o úroky, úroky z prodlení nebo o další příslušenství. Je pravdou, že zákon nestanoví povinnost věřitele ocenit zajištění znaleckým posudkem, ale pokud tak neučiní, musí nést nepříznivé důsledky svého dispozitivního subjektivního chování; potud žalobce poukazuje na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 435/99 (jde o usnesení ze dne 11. 11. 1999, uveřejněné pod číslem 71/1999 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu) a analogicky na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 176/2004 (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, uveřejněný pod číslem 72/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 72/2005“).

11) Na výše uvedeném základě žalobce dovozuje, že mu vznikl nárok na vydání bezdůvodného obohacení představující platby na zaniklou část pohledávek, když obecně platí, že je-li plněno na základě právního titulu, který odpadl, nebo bez právního důvodu, má osoba, které bylo plněno, povinnost takové plnění vydat.

12) Do doby, než došlo k postoupení pohledávek, plnil žalobce na tyto pohledávky přihlášené jako přednostní tak, že uhradil postupem dle § 330 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku:

- na pohledávku č 1 celkem částku 176 100 000 Kč, z toho 82 061 474,28 Kč na jistinu a 94 038 525,72 Kč na její příslušenství;
- na pohledávku č 2 celkem částku 182 121 025,87 Kč, a to celou na její příslušenství;
- na pohledávku č 3 celkem částku 63 911 100,06 Kč a 909 743,96 EUR.

13) Vzhledem k tomu, že v rozsahu zajištění nebyly přihlášené pohledávky rozděleny na jistinu a příslušenství, provedl žalobce toto rozdělení pro účely určení výše bezdůvodného obohacení podle poměru, v jakém bylo příslušenství pohledávek k jistině u původně přihlášených pohledávek.

Podle tohoto poměru tak:

- u pohledávky č. 1 z celkem přihlášených 1 907 346 930,98 Kč (100 %) jistině ve výši 1 532 090 098,88 Kč odpovídalo 80,33 % a příslušenství ve výši 375 266 272,10 Kč 19,67 %; podle tohoto poměru pak existující výši pohledávky (3 200 000 Kč) po částečném zániku pohledávky odpovídalo 2 570 560 Kč na jistině (80,33 %) a 629 440 Kč na příslušenství (19,67 %);

- u pohledávky č. 2 z celkem přihlášených 1 418 006 583,49 Kč (100 %) jistině ve výši 1 200 000 000 Kč odpovídalo 84,63 % a příslušenství ve výši 218 006 583,49 Kč 15,37 %; podle tohoto poměru pak existující výši pohledávky (319 600 000 Kč) po částečném zániku pohledávky odpovídalo 270 477 480 Kč na jistině (84,63 %) a 49 122 520 Kč na příslušenství (15,37 %);

- u pohledávky č. 3 není třeba žádné rozlišení činit, jelikož její výše je nulová.

13) Bezdůvodné obohacení se pak rovná rozdílu mezi skutečně zaplacenou částkou na jistinu každé pohledávky a na příslušenství každé pohledávky a existující nezaniklou jistinou a příslušenstvím každé pohledávky. Takto zjištěný rozdíl (přepatek) činí:

- u pohledávky č. 1 celkem 172 900 000 Kč (z toho na jistině 79 490 914,28 Kč a na příslušenství 93 409 085,72 Kč);

- u pohledávky č. 2 celkem 132 998 505,87 Kč (vše na příslušenství);

- u pohledávky č. 3 celkem 63 911 100 Kč a 909 743,96 EUR.

Žalovaná se v řízení bránila poukazem na to, že:

1) Žalovaná přihlásila pohledávky do vyrovnání v souladu s právními předpisy, přičemž žalobce nezpochybnil ani výši pohledávek, ani způsob jejich přihlášení. Věřitelé nejsou povinni ocenit při přihlášení předmět zajištění a podle výsledku ocenění rozlišovat v přihlášce zajištěné a nezajištěné části pohledávek. Takový postup by odporoval pravidlu vyjádřenému v § 60 odst. 1 písm. a) ZKV. Povinnost oceňovat předmět zástavy se nepodává ani z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 21 Cdo 297/99 (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 16/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 16/2001“), ve kterém Nejvyšší soud zdůraznil, že i oddělení věřitelé jsou povinni přihlásit své pohledávky do vyrovnání, čímž mimo jiné vyvrátil mylný názor, že oddělení věřitelé jsou povinni odlišit jakousi „zajištěnou“ a „nezajištěnou“ část pohledávky.

2) Žalovaná pro potřeby ustanovení § 58 odst. 2 písm. d) ZKV označila, do jaké maximální výše očekává uhrazení pohledávek z práva na oddělené uspokojení. Přitom je zřejmé, že v době přihlášení pohledávky do vyrovnání nelze přesně určit, kdy a do jaké míry bude pohledávka uspokojena z práva na oddělené uspokojení, a to tím spíše, že během vyrovnání ani po jeho skončení nemusí vůbec dojít k rea-

lizaci zástavního práva. Lze proto dovodit, že je na úvaze odděleného věřitele, jak odhadne maximální výši části pohledávky, která nebude uspokojena z práva na oddělené uspokojení a za kterou pak hlasuje ve vyrovnání (čemuž odpovídá i argumentace v usnesení o potvrzení vyrovnání).

3) Ustanovení § 63 odst. 1, poslední věty, ZKV, ve znění účinném od 25. 10. 2000, o zániku pohledávek není použitelné na vyrovnání povolené žalobci 15. 9. 2000, takže k zániku části pohledávek způsobem popsáním v žalobě nedošlo ani dojít nemohlo. Ostatně, označené ustanovení neupravuje následky v něm uvedené pro případy, kdy je veden spor o pravost, výši nebo způsob přihlášení pohledávky; sankcionuje pouze ty věřitele, kteří svou pohledávku nepřihlásili včas. Přitom odkazuje i na rozhodnutí (jde o rozsudek) Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. 8. 1999, sp. zn. 25 Co 406/99, uveřejněné v časopise Soudní rozhledy číslo 1, ročník 2000, podle kterého: „Pravomocné skončení vyrovnacího řízení má jiné právní následky pro pohledávky, které byly předmětem vyrovnacího řízení, a jiné pro ty, které jeho předmětem nebyly. Pohledávky, které byly předmětem vyrovnacího řízení, se uspokojují jen částkou, stanovenou ve vyrovnání, a povinnost dlužníka zaplatit neuhrazený zbytek zaniká (§ 63 odst. 1 cit. zák. /rozuměj ZKV/). Pohledávky, které předmětem vyrovnacího řízení nebyly, však nadále trvají. To vyplývá z ustanovení § 63 cit. zák. (rozuměj ZKV), které nestanoví pro tyto pohledávky žádný zvláštní režim. Z toho tedy pak vysvítá, že po skončení vyrovnání je jejich osud stejný jako před jeho zahájením.“

4) Rozhodčí nález ze dne 20. 10. 2004 je důsledkem sporu mezi mateřskou a dceřinou společností, účelově vyrobeného se záměrem oslabit procesní postavení žalované a není pro žalovanou závazný. Rozhodčím nálezem ze dne 8. 12. 2004, sp. zn. Rsp 160/04, naopak Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky zamítl žalobu společnosti VH vůči žalované.

Rozsudkem ze dne 28. 1. 2009 zamítl **O b v o d n í s o u d** pro Prahu 7 (jehož věcná příslušnost k projednání sporu byla založena usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 12. 2006) podanou žalobu v plném rozsahu (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žaloba není po právu, když ani výkladem ustanovení § 63 odst. 1 ZKV ani z judikatury Nejvyššího soudu nelze dovodit, že by došlo „k zániku části pohledávek nezajištěných, jak tvrdí žalobce, a ve zbytku uhrazením v rámci vyrovnacího řízení“. Podle soudu „jde o vytrhávání z kontextu u těchto smluv určitých pasáží, kde se jen obecně stanoví případy nezajištění pohledávek a dalšího postupu ohledně nich, stejně jako ze smluv o postoupení pohledávek o nezajištění části ze všech tří výše citovaných pohledávek. Naopak jsou prohlášení těchto společností žalobce o tom, že nejsou si vědomy toho, že by měly vady. Byl dán z jejich strany slib plnit za žalobce na tyto pohledávky příslušná plnění. Ostatně, Krajský soud v Ostravě shledal rovněž pohledávky za žalobcem po právu a nebyla tato záležitost žalobcem tehdy zpochybněna, takže je otázkou, zda a kdy

došlo u žalobce k opačným závěrům o vzniku bezdůvodného obohacení na jeho úkor plněním v rámci řízení o vyrovnání. Smyslem zákona o vyrovnání je právní jistota v jeho třech probíhajících fázích, na které nemůže vydělat ani dlužník ani věřitel.“

K odvolání žalobce **M ě s t s k ý s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 24. 6. 2009 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud vyšel z ustanovení § 57 odst. 1 a § 59 ZKV, maje s odvoláním na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1756/2006 (jde o rozhodnutí uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročníku 2007, pod číslem 94), za určující podobu těchto ustanovení ve znění účinném k 15. 9. 2000.

Následně uzavřel, že podle výsledků provedeného dokazování žalobce jako dlužník ve vyrovnacím řízení neuplatnil žádný nesouhlas či námitky proti pohledávkám, které právní předchůdkyně žalované přihlásila do vyrovnání jako plně zajištěné s právem na oddělené uspokojení. Nedostatek žalobcovy obrany ve vyrovnacím řízení měl za následek jejich uznání dlužníkem (rozuměj opět žalobcem) ve smyslu § 57 odst. 1 ZKV v tom smyslu, že v rozsahu přihlášeném do vyrovnacího řízení existovaly v kvalitě i kvantitě odpovídající přihlášce. Vydal-li proto Krajský soud v Ostravě následně rozhodnutí o potvrzení vyrovnání ze dne 3. 8. 2001, týkající se nepřednostních pohledávek, je podle odvolacího soudu zřejmé, že toto rozhodnutí vycházelo ze zjištění soudu o tom, které pohledávky jsou přednostní a byly již zaplacený a které je třeba jako nepřednostní vypořádat v rozsahu 30 % uspokojení. Z uvedeného podle odvolacího soudu vyplývá, že v daném případě se žalobce nepřipustně domáhá reparace výsledků vyrovnacího řízení plynoucích z výše označeného usnesení Krajského soudu v Ostravě, byť je jím jako účastník ve vztahu k žalované vázán (§ 159a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu). Stejně tak je pravomocným rozhodnutím konkursního soudu vázán i soud v tomto řízení, ve kterém se žalobce domáhá jiného právního posouzení věřitelem přihlášených pohledávek, k čemuž však tento soud není oprávněn (§ 159a odst. 4 o. s. ř.). Žalobce by proto mohl jako bezdůvodné obohacení ve smyslu ustanovení § 63 ZKV požadovat po žalovaném pouze tu část pohledávek, kterou by žalované nebo některému z jejich právních předchůdců zaplatil mimo rámec proběhnuvšího vyrovnacího řízení, což ale nebylo součástí žalobních tvrzení. Žalobce se však nemůže domáhat vrácení těch pohledávek, které věřitel úspěšně uplatnil ve vyrovnacím řízení, v jehož rámci byly vypořádány, uzavřel odvolací soud.

Žalobce podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatel řešení otázky:

- 1) zda se uznání dluhu týká i jeho zajištění,
- 2) zda je třeba odlišit okamžik uznání a následný zánik pohledávky,
- 3) zda zákonná fikce uznání dluhu zakládá vyvratitelnou či nevyratitelnou domněnku existence pohledávky,
- 4) zda je dlužník povinen namítat v rámci vyrovnání veškeré okolnosti týkající se pohledávek, včetně jejich zajištění, byť by to bylo v dlužníkův neprospěch,
- 5) významu závaznosti rozhodnutí ve vyrovnacím řízení,
- 6) zda je zapotřebí vypořádat se v odůvodnění s jinými pravomocnými rozhodnutími, jež dospěla k opačnému závěru, a
- 7) zda je zapotřebí poskytnout účastníkům pro případ odlišného právního posouzení poučení a vypořádat se se všemi argumenty, z nichž žalobce odvozuje svůj nárok.

V rovině právního posouzení věci dovolatel namítá, že:

1) Odvolací soud založil své úvahy nesprávně na fikci uznání nároku ve vyrovnání ve smyslu § 57 odst. 1 ZKV. Dovolatel však mohl popírat jen pravost nebo výši pohledávek, k čemuž neměl důvod. Z důvodu, se kterým spojuje zánik pohledávek (že nebyly řádně přihlášeny v nezajištěné části), je však ani nemohl popřít. Fikce uznání přitom nastala ke dni právní moci (usnesení o) povolení vyrovnání, kdežto tvrzený zánik pohledávek nastal později, ke dni právní moci (usnesení o) potvrzení vyrovnání, což odvolací soud nezohlednil. Fikce uznání plynoucí ze zákona pak již vůbec nemůže mít vliv na zánik nároku na příslušenství pohledávky dle ustanovení § 53 odst. 2 ZKV (s kteroužto námitkou žalobce se odvolací soud nevypořádal).

2) Odvolací soud podle dovolatele dále opomněl, že uznání zakládá ve smyslu ustanovení § 133 o. s. ř. pouze vyvratitelnou domněnku existence pohledávky a postup žalobce v řízení směřoval právě k vyvrácení této domněnky. K úvaze odvolacího soudu, že pohledávky byly uznány a žalobcovy námitky jsou nepřipustnou reparací vyrovnacího řízení, dovolatel poukazuje na to, že rozhodnutí vydaná ve vyrovnacím řízení se nezabývají počtem, výší, důvodem a druhem přednostních pohledávek a nadto v pravém smyslu slova nejde o rozhodnutí ve věci samé.

3) Vedle účelu zákona o konkursu a vyrovnání a cíle vyrovnání, jak jsou definovány v § 1 odst. 1 a § 2 odst. 3 ZKV, je dalším cílem vyrovnání dlužníkovu oddlužení, aby mohl pokračovat v podnikání. Proto je zákonem upraven způsob zániku pohledávek přihlášených do vyrovnání v té části, k jejímuž splnění nebyl dlužník zavázán podle obsahu vyrovnání. V rozporu s cílem a účelem právní úpravy vyrovnání by bylo, kdyby nezanikaly pohledávky nepřihlášené do vyrovnání, neboť smysl vyrovnání by tím byl zcela popřen. Pro věřitele by totiž bylo výhodné nepřihlásit pohledávku do vyrovnání, což by zakotvovalo nerovnost mezi dlužníkovými věřiteli. Stejný význam pak podle dovolatele musí mít vadné přihlášení pohledávek (jako v této věci), na které se pak hledí, jako kdyby nebyly přihlášeny. Jelikož je nepochybné, že pohledávky nepřihlášené žalobcem do vyrovnání zanikly 14. 12.

2001, je nepochybné i to, že zanikly pohledávky přihlášené právními předchůdci žalované jako zajištěné, a to v části, kterou nekrylo zajištění (v níž byly přihlášeny vadně).

4) Oddělený věřitel hlasuje při vyrovnacím jednání jen za tu část pohledávky, která nebude uhrazena z práva na oddělené uspokojení (§ 58 odst. 2 písm. d/ ZKV), z čehož vyplývá, že věřitel je povinen označit, které pohledávky považuje za zajištěné a v jaké výši. Nepřihlásil-li věřitel včas část pohledávky jako nezajištěnou, tedy nepřednostní, je třeba na ni hledět, jako kdyby nebyla vůbec přihlášena, a vztahuje se tak na ni režim ustanovení § 63 odst. 1 ZKV. Opačný výklad by opět odporoval účelu a smyslu vyrovnání. Přitom ocenění zajištění, respektive určení výše pohledávek, která je zajištěna, musí být objektivně přijatelné a přezkoumatelné; jinak by libovůle odděleného věřitele znevýhodňovala věřitele ostatních, také nezajištěných, pohledávek.

5) Dovolatel (stejně jako v řízení před soudem prvního stupně) připouští, že zákon nestanoví povinnost věřitele ocenit zajištění znaleckým posudkem, ale pokud tak neučiní, musí nést nepříznivé důsledky svého dispozitivního subjektivního chování; potud opět poukazuje na usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 435/99 a (analogicky) na R 72/2005. Není podstatné, že Krajský soud v Ostravě ani žalobce (jako dlužník) nenamítali ve vyrovnacím řízení nedostatečnost zajištění, když oddělení věřitelé stojí mimo vyrovnací řízení (jejich pohledávky nejsou řešeny v rozhodnutích o vyrovnání). Zjistí-li oddělený věřitel, že zajištění nepokryje jeho pohledávku, je povinen přihlásit příslušnou část pohledávky jako nepřednostní; soud vychází z prohlášení odděleného věřitele, které není povinen přezkoumávat. Důsledky svého dispozitivního jednání nese sám věřitel. Vzhledem k následkům, které mají nečinnost nebo vadné úkony zajištěného věřitele ve vyrovnacím řízení, je logické, že dlužník nemá právo popírat pohledávky co do zajištění, ani důvod upozorňovat věřitele na jeho chyby.

6) I kdyby na takto přihlášenou pohledávku mohlo být nahlíženo jako na „včas a řádně přihlášenou“ (což dovolatel popírá), pak by šlo o pohledávku nepřednostní, nezajištěnou. V takovém případě lze aplikovat ustanovení § 63 odst. 1, věty první, ZKV, podle kterého zaniká ta část závazku, k jejímuž plnění nebyl dlužník povinen podle obsahu vyrovnání, a sporné pohledávky (jejich část) by zanikly i z tohoto důvodu.

7) Soudy obou stupňů dospěly k nesprávnému právnímu názoru také proto, že se nezabývaly celou žalobcovou argumentací, konkrétně tou její částí, která brojí proti úrokům hrazeným (přes ustanovení § 53 odst. 2 ZKV) za dobu po právní moci (usnesení o) povolení vyrovnání.

V rovině tvrzených vad řízení dovolatel namítá, že:

1) Odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně na základě zcela odlišné a překvapivé argumentace o uznání pohledávek, s níž účastníky neseznámil, přičemž argumenty soudu prvního stupně se nezabýval. Tím podle dovolatele poru-

šil zásadu dvouinstančnosti řízení, čímž ve svých důsledcích zasáhl do žalobcova práva na spravedlivý proces ve smyslu článků 36 odst. 1 a 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod; potud dovolatel odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 129/06 (jde o nález ze dne 22. 10. 2008).

2) Soudy obou stupňů se nezabývaly celou žalobcovou argumentací, konkrétně tou její částí, která brojí proti úrokům hrazeným (přes ustanovení § 53 odst. 2 ZKV) za dobu po právní moci (usnesení o) povolení vyrovnání.

3) Soudy obou stupňů se nedostatečně vypořádaly s tím, že existuje pravomocné rozhodnutí s účinky rozsudku, a to nález rozhodčího soudu ze dne 20. 10. 2004.

Žalovaná ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, opakujíc výhrady, jež vnesla v rámci svého vyjádření v řízení před soudem prvního stupně, tak jak jsou reprodukovány výše jako body 1) až 4) tohoto vyjádření.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 30. 6. 2009) se podává z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro zodpovězení otázky, jakým způsobem se uspokojuje oddělený věřitel, jenž přihlásil pohledávku do vyrovnání s právem na oddělené uspokojení, po skončení vyrovnání; v tomto ohledu jde o věc dovolacím soudem dosud neřešenou.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Nejvyšší soud se věcí zabýval nejprve v rovině právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Nejvyšší soud úvodem podotýká, že v důvodech rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 31 Cdo 1693/2008, uveřejněného pod číslem 34/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 34/2011“), ve věci, které se dovolatel účastnil jako žalovaný a jež se shodou okolností týkala přímo dovolatelova vyrovnání, se především přihlásil k závěrům, jež zformuloval ve výše označeném rozsudku sp. zn. 29 Odo 1756/2006; tam uzavřel, že pro posouzení, v jakém znění má být na vyrovnací řízení použito ustanovení § 63 odst. 1 ZKV (zda ve znění účinném před

25. 10. 2000 nebo od tohoto data), je určující, kdy bylo vydáno usnesení o povolení vyrovnání.

Z výše řečeného plyne, že pro další úvahy Nejvyššího soudu o účincích povolení, potvrzení a skončení dlužníkovy (dovolatelova) vyrovnání je rozhodný výklad zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 24. 10. 2000, tj. naposledy ve znění zákona č. 214/2000 Sb.

Podle ustanovení § 46 ZKV dlužník, u kterého jsou dány podmínky pro prohlášení konkursu, může podat u soudu příslušného ke konkursu (§ 3 odst. 1) návrh na vyrovnání. Soud projedná návrh, jen nebyl-li už prohlášen konkurs (odstavec 1). V návrhu uvede dlužník, jaké vyrovnání nabízí. Může přitom nabídnout vyrovnání formou nové emise akcií nebo jiných cenných papírů emitovaných dlužníkem nebo i nepeněžní formou, například vydáním části aktiv, jež bezprostředně nesouvisejí s vlastní podnikatelskou činností dlužníka. Osoby ochotné zavázat se za splnění vyrovnání jako spoludlužníci nebo ručitelé musí návrh spolupodepsat. Není-li vypořádáno společné jmění manželů, musí návrh podepsat i manžel dlužníka na důkaz, že souhlasí s použitím veškerého majetku z nevypořádaného společného jmění k účelu vyrovnání. Všechny podpisy musí být úředně ověřeny (odstavec 2).

Z ustanovení § 52 odst. 2 písm. f) ZKV plyne, že povolení vyrovnání má mimo jiné i ten účinek, že u pohledávek zahrnutých do vyrovnání nastávají účinky uznání závazku dlužníkem.

Dle ustanovení § 53 odst. 2 ZKV z vyrovnání jsou vyloučeny úroky včetně úroků z prodlení ode dne, kdy povolení vyrovnání nabylo právní moci, a právo na ně zaniká dnem, kdy právní moci nabylo usnesení o potvrzení vyrovnání.

Ustanovení § 57 odst. 1 ZKV dále určuje, že správce zapíše přihlášky do seznamu v tom pořadí, v jakém došly soudu, a to odděleně přihlášky přednostních pohledávek od ostatních. Přihlášené pohledávky přezkoumá podle obchodních knih a jiných písemností. Soud si vyžádá vyjádření dlužníka, zda jednotlivé pohledávky uznává. Popírá-li dlužník pohledávku, musí pro to uvést důvody. Nevyjádří-li se dlužník ve lhůtě dané správcem, platí, že pohledávku uznává; uznání pohledávky platí i v případě, že bude do tří let prohlášen konkurs na dlužníkův majetek.

Z ustanovení § 58 odst. 2 ZKV se podává, že při vyrovnacím jednání (§ 50 odst. 3 písm. b/) soud zjistí, kteří věřitelé jsou ochotni přijmout návrh na vyrovnání. O právu hlasovat platí obdobně ustanovení § 38 s těmito odchylkami: (...) d) oddělení věřitelé (§ 28) hlasují jen za tu část pohledávky, která nebude uhrazena z práva na oddělené uspokojení (§ 28).

Podle ustanovení § 60 odst. 1 písm. a) ZKV soud usnesením vyrovnání potvrdí, jestliže je mimo jiné splněna i ta podmínka, že nároky osob oprávněných požadovat vyloučení věci, nároky oddělených věřitelů (§ 28) a nároky na poskytnutí výživy nejsou vyrovnáním dotčeny.

Dle ustanovení § 63 ZKV nabylo-li usnesení o potvrzení vyrovnání právní moci a dlužník úplně a včas své povinnosti podle něho splnil, zaniká jeho povinnost splnit

věřitelům část závazku, k jejímuž plnění nebyl povinen podle obsahu vyrovnání, a to i tehdy, jestliže hlasovali proti přijetí vyrovnání nebo se hlasování nezúčastnili (odstavec 1). Na základě pravomocného usnesení o potvrzení vyrovnání pro pohledávku zapsanou do seznamu přihlášek lze vést výkon rozhodnutí s výjimkou případů popření pohledávky dlužníkem nebo správcem. Výkonem rozhodnutí mohou být proti dlužníkovi vymáhány i náklady řízení, jež byly určeny ve vyrovnání, nebyly-li zaplacený nebo zajištěny ve lhůtě k tomu stanovené (§ 61 odst. 1 písm. c) (odstavec 4).

Prostřednictvím R 34/2011 (na něž v podrobnostech odkazuje) dále Nejvyšší soud sjednotil rozhodovací praxi soudů v závěru, podle kterého splněním potvrzeného vyrovnání podle zákona o konkursu a vyrovnání zanikla dlužníku povinnost plnit neuspokojený závazek i ohledně pohledávky, kterou věřitel do vyrovnání nepřihlásil; k tomu výslovně dodal, že to platí i pro vyrovnání povolená v době do 24. 10. 2000.

V R 34/2011 Nejvyšší soud též vysvětlil (odkazuje v literatuře na dílo Zoulík, F.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 3. vydání, Praha, C.H. Beck 1998 /dále jen „Zoulík, 3. vydání“, str. 210 – 211), že k základním rysům vyrovnání, odlišujícím je od konkursu a vzniklého (historicky) jako způsob řešení dlužníkovy úpadku vylučující nebo alespoň omezující negativa řešení dlužníkovy úpadku konkursem, patří (má patřit) rychlost řízení (ve srovnání s konkursem), určitost uspokojení věřitelů (jak z hlediska míry uspokojení, tak z hlediska termínů a z hlediska zajištění plnění) a zánik neuspokojených zbytků pohledávek, který umožňuje, aby dlužník opětovně působil v hospodářském životě nezatížen břemenem vymahatelných závazků.

A konečně, R 34/2011 se přihlašuje též k závěrům zformulovaným v R 16/2001, podle kterých na výzvu soudu podle ustanovení § 50 odst. 3 písm. c) ZKV jsou povinni přihlásit k vyrovnání ve lhůtě v ní uvedené své pohledávky všichni věřitelé dlužníka, tedy i oddělení věřitelé a věřitelé přednostních pohledávek.

V takto ustaveném právním a judikatorním rámci Nejvyšší soud k jednotlivým právním otázkám rozhodným pro dovolací přezkum uvádí následující:

1) K uznání závazku

Zjednodušeně řečeno je vyrovnání svou podstatou hromadnou dohodou dlužníka s věřiteli o způsobu vypořádání jeho závazků. Proto zákon o konkursu a vyrovnání konstruuje účinky uznání závazku dlužníkem (ve smyslu ustanovení § 558 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, nebo § 323 obch. zák.) nikoliv až ve spojení s přezkoumáním přihlášek pohledávek zařazených na seznam (§ 57 odst. 1 ZKV), jak dovozuje odvolací soud, nýbrž již ve vztahu k těm pohledávkám, které dlužník zahrnul do návrhu na vyrovnání (§ 46 ZKV), a to jakmile soud vyrovnání povolí (jakmile nastanou účinky usnesení o povolení vyrovnání); srov. ustanovení § 52 odst. 2 písm. f) ZKV. Srov. k tomu v literatuře např.

Zoulík, 3. vydání, str. 228 nebo Steiner, V.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 2. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 1996 (dále jen „Steiner, 2. vydání“), str. 264. Vzhledem k tomu, že rozsah pohledávek zahrnutých do vyrovnání dlužníkem při podání návrhu na vyrovnání může být užší, než rozsah pohledávek následně přihlášených do vyrovnání věřiteli, konstruuje zákon o konkursu a vyrovnání (v § 57 odst. 1) účinky uznání pohledávky dlužníkem také z výslovného projevu dlužníka, že pohledávku uznává (§ 57 odst. 1, věta třetí, ZKV) nebo z dlužníkovy nečinnosti (z toho, že se dlužník ve smyslu § 57 odst. 1, věty páté, ZKV nevyjádří k přihlášené pohledávce ve lhůtě dané správcem). V literatuře se takovému uznání přisuzují účinky nevratitelné domněnky (srov. opět Steiner, 2. vydání, str. 281); v dalším průběhu vyrovnacího řízení totiž dlužník nemůže takový účinek zvrátit a pravomocné usnesení o potvrzení vyrovnání pro takto uznanou pohledávku zapsanou do seznamu přihlášek je ve spojení s tímto seznamem exekučním titulem (srov. § 63 odst. 4 ZKV). Takový exekuční titul se ovšem může prosadit nad rámec kvóty přiřčené věřitelům podle potvrzeného vyrovnání, jen nebylo-li soudem potvrzené vyrovnání splněno (srov. § 63 odst. 3 a § 64 ZKV) nebo stalo-li se neúčinným či neplatným (srov. § 65 ZKV). Při splnění vyrovnání totiž nastávají účinky předjímané ustanovením § 63 odst. 1 ZKV (povinnost dlužníka splnit věřitelům část závazku, k jejímuž splnění nebyl povinen podle obsahu vyrovnání, tím zanikla).

Jinak řečeno, jestliže věřitelé včas a řádně obdrží na úhradu svých osobních pohledávek vůči osobnímu dlužníku ve vyrovnání určenou kvótu, zaniká povinnost dlužníka plnit na osobní pohledávku ve zbývajícím rozsahu.

Takový účinek ovšem nevypovídá ničeho o vlivu potvrzeného a splněného vyrovnání na práva oddělených věřitelů, o nichž je zřejmé, že mohou (mají) být uplatňována i po skončení vyrovnání (srov. § 60 odst. 1 písm. a/ ZKV). Výše uvedené závěry sice předznamenávají osud práv oddělených věřitelů, usnesení o povolení, potvrzení a skončení vyrovnání však tato práva neřeší; proto je již na tomto základě zjevně nesprávný závěr odvolacího soudu o tom, že žalobce se nepřipustně domáhá reparace výsledků vyrovnacího řízení plynoucích z rozhodnutí o potvrzení vyrovnání. Kdyby mělo platit (jak argumentuje dovolatel), že pohledávka žalované v nezajištěném rozsahu zanikla splněním potvrzeného vyrovnání ve smyslu § 63 odst. 1 ZKV, pak by žalobou uplatněný nárok nebyl „nepřipustnou reparací výsledků vyrovnacího řízení“, nýbrž logickým krokem plynoucím z naplnění účinků splněného vyrovnání. Argument, podle kterého je výrok pravomocného usnesení o potvrzení vyrovnání závazný pro dlužníka (ve smyslu ustanovení § 159a odst. 1 o. s. ř., na usnesení přiměřeně aplikovatelného dle § 167 odst. 2 o. s. ř.), k závěru, že žaloba není důvodná, nevede, není-li ozřejmeno, v čem se taková závaznost má projevit při posouzení, zda oddělený věřitel po skončení vyrovnání prosazoval právo na uspokojení své pohledávky v souladu se zákonem o konkursu a vyrovnání.

2) K právu na oddělené uspokojení ve vyrovnání

Podle ustanovení § 28 odst. 1 ZKV věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva dle § 553 občanského zákoníku nebo postoupením pohledávky dle § 554 obč. zák. (dále jen „oddělení věřitelé“), mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna.

Ve smyslu ustanovení § 60 odst. 1 písm. a) ZKV je jednou z podmínek potvrzení vyrovnání také to, že nároky oddělených věřitelů ve smyslu § 28 ZKV nejsou vyrovnáním dotčeny. Ve spojení s textem § 28 odst. 1 ZKV z uvedeného plyne, že tím nárokem odděleného věřitele, který nemůže být dotčen vyrovnáním, je „právo odděleného věřitele, aby jeho pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna“. Mezi oddělené věřitele přitom patří i věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem (mezi takové věřitele patřili ve vyrovnání právní předchůdci žalované). Právem zástavního věřitele coby věřitele odděleného, které nemůže být dotčeno vyrovnáním, je ve světle řečeného „právo zástavního věřitele, aby jeho pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení zástavy“ (v konkrétním případě tvořené nemovitostmi).

Rozsah práv zástavního věřitele ve vyrovnání, jak byla popsána v předchozím odstavci, je zjevný tam, kde zástavní věřitel není osobním (nýbrž pouze zástavním) věřitelem dlužníka ve vyrovnání (tedy, je-li dlužník pouze zástavním dlužníkem a nikoli osobním dlužníkem tohoto věřitele). I v takovém případě má zástavní věřitel vůči (jen) zástavnímu dlužníku (jenž „ručí“ pouze zástavou) peněžitou pohledávku, kterou zástavní věřitel vymáhá (může vymáhat) po zástavním dlužníku s omezením daným právě tím, že uspokojení peněžitého nároku zástavního věřitele lze vynutit jen zpeněžením majetku sloužícího jako zástava. V literatuře srov. k tomu např. Bureš, J., Drápal, L.: Zástavní právo v soudní praxi, 2. vydání, Praha, C.H. Beck 1997, str. 16 a 17, a v rozhodovací praxi soudů např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 396/2003, uveřejněný pod číslem 31/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1612/96, uveřejněné pod číslem 30/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 1997, sp. zn. 2 Cdon 967/97, uveřejněné pod číslem 46/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Podstata věci se ovšem nemění (což v argumentační rovině uniklo účastníkům sporu i oběma soudům) ani tehdy, je-li zástavní věřitel současně osobním věřitelem dlužníka ve vyrovnání (tedy, je-li dlužník jak osobním dlužníkem, tak zástavním dlužníkem /majitelem zástavy/ tohoto věřitele).

Zástavní věřitel, který je i osobním věřitelem dlužníka (jenž je současně dlužníkem zástavním) ve vyrovnacím řízení vedeném podle zákona č. 328/1991 Sb., má po skončení vyrovnání splněného dlužníkem jen právo na uspokojení osobní pohledávky ze zástavy, nikoli již z jiného dlužníkovy majetku. Osobní závazek dlužníka vůči tomuto věřiteli zanikl v rozsahu, v němž dlužník nebyl k jeho plnění povinen

podle obsahu vyrovnání (stejně jako ostatní dlužníkovy osobní závazky), splněním potvrzeného vyrovnání (§ 63 odst. 1 ZKV). Vyrovnáním „nedotčena“ zůstala pouze „zástavní pohledávka“.

Po splnění potvrzeného vyrovnání dlužníkem (žalobcem) tedy zástavní věřitel (žalovaná, respektive její právní předchůdci), jenž byl i osobním věřitelem dlužníka, mohl po dlužníku, jenž byl jeho osobním i zástavním dlužníkem, požadovat pouze uspokojení osobní pohledávky v rozsahu odpovídajícím maximálně hodnotě zástavy (až do výše výtěžku zpeněžení zástavy). Srov. k tomu v literatuře opět Steiner, 2. vydání, str. 288 až 290.

V tomto ohledu navazuje vyložená právní úprava i na historický vývoj úpravy konkursního práva na území České republiky.

Postavení odděleného věřitele ve vyrovnání řešilo obdobným způsobem již císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., kterým se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůřčí (dále též jen „císařské nařízení“), recipované Československou republikou a platné na jejím území až do 1. 4. 1931, kdy nabyl účinnosti zákon č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůřčí (dále též jen „konkursní řád“). Srov. v tomto ohledu v císařském nařízení § 11, § 46 a § 53 vyrovnacího řádu a v konkursním řádu pak § 13, § 47 odst. 1 a § 54 odst. 1 vyrovnacího řádu. Označená ustanovení císařského nařízení pak byla v intencích závěrů zformulovaných výše předmětem výkladu v rozhodnutích uveřejněných ve Sbírce rozhodnutí nejvyšších stolic soudních Čs. republiky, kterou uspořádal Dr. F. Vážný (dále jen „Vážný“), pod čísly 3420, 5584 a 6673. Právní úprava vyrovnání podle císařského nařízení i konkursního řádu se od právní úpravy vyrovnání obsažené v zákoně o konkursu a vyrovnání lišila jen v tom, že oddělení věřitelé nebyli povinni přihlašovat se do vyrovnání (srov. Vážný 3420) a že v rozsahu převyšujícím splněnou vyrovnací kvótu měla osobní pohledávka věřitele povahu naturální obligace (nezanikala, ale došlo jen k jejímu oslabení); srov. opět Vážný 3420 a 5584.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není.

3) K úročení pohledávek podrobených vyrovnání

Dovolání je opodstatněné i v tom, že soudy nižších stupňů se nezabývaly argumentací dovolatele ohledně úročení pohledávek žalovanou. Z ustanovení § 53 odst. 2 ZKV je přitom zjevné, že úroky, včetně úroků z prodlení, ode dne, kdy povolení vyrovnání nabylo právní moci, jsou z vyrovnání vyloučeny a že právo na ně zaniká dnem, kdy nabylo právní moci usnesení o potvrzení vyrovnání. Tento účinek samozřejmě postihuje všechny osobní pohledávky, včetně těch, k nimž věřitelé uplatnili i právo na oddělené uspokojení.

Jinak řečeno, je-li osobní pohledávka zástavního věřitele vůči osobnímu dlužníku, jenž je současně zástavním dlužníkem, podle stavu ke dni, kdy nabylo právní moci usnesení o povolení vyrovnání takovému dlužníku, nižší než hodnota zástavy, která ji zajišťuje, nelze částku, o kterou výtěžek zpeněžení zástavy převyší takto

určenou pohledávku, použít na úhradu úroků a úroku z prodlení, které měly přirůst k zajištěné pohledávce v době od právní moci usnesení o povolení vyrovnání; právo na toto příslušenství zaniklo všem věřitelům vůči dlužníku dnem právní moci usnesení o potvrzení vyrovnání (které bylo následně i splněno).

Právní posouzení věci odvolacím soudem (tak) neobstojí ani v tomto ohledu.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadený rozsudek a spolu s ním ze stejných důvodů i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí soudů obou stupňů neobstála již v rovině právní, pokládal Nejvyšší soud za nadbytečné zabývat se i existencí dovolatelem tvrzených vad řízení. Tyto námitky dovolatele vezme v další fázi řízení v potaz soud prvního stupně. Ten bude také věnovat náležitou pozornost požadavkům kladeným na obsah písemného vyhotovení rozsudku v ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř.

Dlužník, ohledně jehož majetku je vedeno insolvenční řízení a který dal zástavnímu věřiteli do zástavy svou pohledávku, není „třetí osobou“ ve smyslu ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona. Zastavená pohledávka je stále majetkem dlužníka.

Poté, co ve smyslu ustanovení § 109 odst. 1 insolvenčního zákona nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek osobního dlužníka, který dal zástavnímu věřiteli do zástavy svou pohledávku, již zástavní věřitel není oprávněn domáhat se žalobou podanou vůči poddlužníku zaplacení zastavené pohledávky bez zřetele k tomu, že zajištěná pohledávka nebyla řádně a včas uspokojena a že zástavní právo k zastavené pohledávce je vůči poddlužníku účinné. Řízení o takové žalobě soud zastaví po právní moci rozhodnutí o úpadku bez zřetele k tomu, zda již byl prohlášen konkurs na majetek dlužníka (§ 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona ve spojení s § 104 odst. 1 o. s. ř.). Od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, přechází právo domáhat se zaplacení zastavené pohledávky zpět na dlužníka a prohlášením konkursu na majetek dlužníka pak na insolvenčního správce dlužníka (§ 246 odst. 1 insolvenčního zákona).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3963/2011)

Rozsudkem ze dne 5. 11. 2010 zamítl O k r e s n í s o u d v Sokolově žalobu (podanou 8. srpna 2008), kterou se žalobce ČOB, a. s., domáhal po žalovaném TL, s. r. o., zaplacení částek 165 985 Kč a 8484,70 EUR s příslušenstvím tvořeným úrokem z prodlení (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Okresní soud dospěl po provedeném dokazování k závěru, že v dané věci jde o právo na uspokojení ze zajištění, a to právo, které ve smyslu ustanovení § 206 odst. 1 písm. b) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), náleží do majetkové podstaty dlužníka DIS, spol. s r. o., neboť jde o dlužníkovy peněžité pohledávky, které lze uplatnit za podmínek stanovených v § 167 insolvenčního zákona již od zahájení insolvenčního řízení. Přitom poukázal na ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, s tím, že stanoví-li insolvenční zákon, že právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka, je nutné uplatňovat za podmínek stanovených insolvenčním zákonem, „jde o nemožnost uplatňovat právo v běžném soudním řízení“. Jde-li o pohledávky v majetku této společnosti (rozuměj dlužníka), „a zřejmě měly či mohly být součástí majetkové podstaty,“ může insolvenční správce tyto pohledávky tzv. sepsat a z výtěžku jejich prodeje uspokojit žalobce jako zajištěného věřitele, uvedl okresní soud.

Žalobce je věřitelem dlužníka a žalovaný má postavení poddlužníka (je dlužníkovým dlužníkem). Jelikož mezi žalobcem a dlužníkem byla uzavřena smlouva

o zřízení zástavního práva k pohledávkám dlužníka proti žalovanému, je poddlužník (v intencích § 167 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku) po oznámení vzniku zástavního práva povinen splnit svůj dluh po splatnosti zastavené pohledávky zástavnímu věřiteli. Pokud tak poddlužník neučiní, může zástavní věřitel navrhnout prodej pohledávky ve veřejné dražbě nebo se může domáhat jejího soudního prodeje; zástavní věřitel se však nemůže stát majitelem předmětu zástavy a samostatně s ním nakládat.

Odtud okresní soud uzavřel, že v dané věci nelze podat žalobu na plnění.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Plzni rozsudkem ze dne 15. 6. 2011 změnil rozsudek okresního soudu tak, že uložil žalovanému zaplatit žalobci do tří dnů od právní moci rozsudku částky 165 985 Kč a 8484,70 EUR s příslušenstvím tvořeným úrokem z prodlení ve výši 10,5 % za dobu od 29. 5. 2008 do 30. 6. 2008, ve výši 10,75 % za dobu od 1. 7. 2008 a dále od 1. 1. 2009 do zaplacení ve výši, která odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí, v němž trvá prodlení žalovaného, zvýšené o 7 procentních bodů (první výrok). Dále rozhodl o nákladech řízení (druhý výrok).

Odvolací soud vyšel v mezích odvolacího přezkumu ve skutkové rovině zejména z toho, že:

1) Žalobce (jako věřitel) uzavřel s dlužníkem dne 22. června 2006 smlouvu o úvěru (dále též jen „úvěrová smlouva“), na základě které poskytl dlužníku úvěr.

2) K zajištění pohledávky žalobce z úvěrové smlouvy uzavřel žalobce (jako zástavní věřitel) s dlužníkem (jako zástavcem) dne 22. 6. 2006 smlouvu o zřízení zástavního práva k pohledávkám dlužníka za třetími subjekty – poddlužníky (dále též jen „zástavní smlouva“); seznam zastavených pohledávek tvoří přílohu č. 1 zástavní smlouvy.

3) Dlužník od března 2008 závazky z úvěrové smlouvy řádně neplnil, proto žalobce (jako zástavní věřitel) vyzval k plnění dlužníkovy poddlužníky; žalovanému byla taková výzva (datovaná 1. 4. 2008) doručena 4. 4. 2008 a ten na ni reagoval dopisem ze 17. 4. 2008.

4) Žalovaný má závazky ze zastavených pohledávek vůči dlužníku v žalované výši a od 29. 5. 2008 je v prodlení s jejich úhradou.

5) Insolvenční řízení týkající se majetku dlužníka bylo zahájeno dne 17. 7. 2008, před podáním žaloby v této věci; usnesením ze dne 19. 3. 2009 prohlásil insolvenční soud (Krajský soud v Plzni) konkurs na majetek dlužníka.

6) Žalobce přihlásil do insolvenčního řízení vedeného u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSPL 20 INS 2785/2008 vůči dlužníku (jako zajištěný věřitel) pohledávku (z úvěrové smlouvy), jejíž výše přesahuje předmět žaloby v této věci

Na tomto základě pak odvolací soud s poukazem na ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) a § 183 odst. 1 insolvenčního zákona především uzavřel, že ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona samo o sobě neznamená, že by věřitel zajištěné pohledávky nemohl uplatňovat právo na uspokojení ze zajištění, které se

týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty. Vyplyvá z něj, že to možné je, avšak za podmínek stanovených insolvenčním zákonem. Insolvenční zákon pak na rozdíl od dřívější úpravy v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), umožňuje věřitelům uspokojení ze zajištění dle ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona.

Žalobce má postavení zajištěného věřitele pohledávky, kterou přihlásil „do konkursu“, přičemž i z reakce žalovaného (dopisem ze 17. 4. 2008) na výzvu žalobce (z 1. 4. 2008) lze dovodit, že žalovanému byla prokázána existence zástavního práva. Po 4. 4. 2008 byl proto žalovaný povinen (dle § 167 odst. 1 obč. zák.) plnit dluh po splatnosti zastavených pohledávek zástavnímu věřiteli, tedy žalobci. Jestliže tak neučinil, vzniklo žalobci právo požadovat (místo zástavního dlužníka) plnění ze zastavené pohledávky přímo po poddlužníku (a to i žalobou u soudu). Jde-li o peněžitou pohledávku, může (žalobce) po „dlužníku tímto způsobem žádat, aby mu až do výše zajištěné pohledávky zaplatil po její splatnosti zastavenou pohledávku, kterou má vůči dlužníku“.

K obraně žalovaného, že pohledávky dlužníka zanikly započtením proti pohledávkám žalovaného (jak žalovaný sdělil žalobci dopisem ze 17. 4. 2008) a započtením ze dne 29. 5. 2008 (k němuž žalovaný použil pohledávky, které mu postoupila společnost LCS, a. s.), poukázal odvolací soud na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1891/2005 (jde o rozsudek ze dne 3. 5. 2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 10, ročníku 2006, pod číslem 143, který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu). Uvedl, že z odůvodnění označeného rozhodnutí vyplývá, že projev vůle směřující k započtení se nemůže týkat právní sféry zástavního věřitele již z toho důvodu, že mu ani nebyl určen (nebyl jeho adresátem), takže s ním ani nemůže být spojen následek v podobě zániku práva zástavního věřitele na uspokojení ze zástavy (zastavené pohledávky). I kdyby tedy poddlužník splnil svůj dluh věřiteli (zástavnímu dlužníku) nebo kdyby vůči němu učinil jiný právní úkon směřující k zániku závazku ze zastavené pohledávky, nemohl by se tím zprostit povinnosti uložené mu ustanovením § 151i obč. zák., tedy splnit závazek zástavnímu věřiteli, neboť právo zástavního věřitele na uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy nemůže být těmito právními úkony poddlužníka jakkoliv dotčeno.

Učinil-li tedy žalovaný (jako poddlužník) vůči dlužníku projev vůle směřující k započtení pohledávek, jež byly předmětem zástavního práva, jde o úkon neúčinný vůči žalobci; ten se může domáhat toho, aby mu poddlužník plnil (zaplatil).

I po zahájení insolvenčního řízení (a následném prohlášení konkursu) se (tedy) může zajištěný věřitel domáhat plnění ze zajištění, neboť mu to umožňuje ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona; jde o uspokojení ze zajištění, které je tou z podmínek, již předpokládá ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, uzavřel odvolací soud.

Odvolací soud proto dospěl k závěru, že žalobcův návrh je důvodný, když jím uplatněné částky odpovídají částkám „faktur“ uvedených v příloze zástavní smlouvy.

Žalovaný podal proti rozsudku odvolacího soudu (a to výslovně proti oběma jeho výrokům) dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel nesouhlasí s výkladem ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona podaným v napadeném rozhodnutí. Míní, že závěr odvolacího soudu, že ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona umožňuje věřiteli uplatňovat své právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku dlužníka, je v přímém rozporu s jazykovým výkladem tohoto ustanovení, které výslovně určuje, že přihláškou pohledávky není dotčeno právo věřitele domáhat se uspokojení ze zajištění, ovšem pouze ze zajištění věcmi, právy, pohledávkami nebo jinými majetkovými hodnotami „třetích osob“. Nikoli ze zajištění věcmi, právy, pohledávkami nebo jinými majetkovými hodnotami ve vlastnictví dlužníka. Výkladem a contrario lze podle dovolatele dospět k závěru, že hovoří-li ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona o tom, že právo na uspokojení ze zajištění věcmi, právy, pohledávkami nebo jinými majetkovými hodnotami třetích osob není dotčeno podáním přihlášky, pak právo na uspokojení ze zajištění věcmi, právy, pohledávkami nebo jinými majetkovými hodnotami ve vlastnictví dlužníka podáním přihlášky dotčeno je. Takovému závěru dle dovolatele nasvědčuje i systematický a teleologický výklad. K tomu dovolatel cituje ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) a § 174 odst. 3 insolvenčního zákona, k čemuž uvádí, že je nepochybné, že právo na uspokojení ze zajištění majetkem dlužníka lze uplatnit přihláškou v insolvenčním řízení. Výjimku z pravidla obsaženého v ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona (tedy možnost uplatnit právo žalobou, přesto, že je lze uplatnit přihláškou) přiznává ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona pouze právu na uspokojení ze zajištění věcmi, právy, pohledávkami nebo jinými majetkovými hodnotami třetích osob.

Tato konstrukce zákonné úpravy má dle dovolatele také logický důvod, když věci, práva, pohledávky a jiné majetkové hodnoty třetích osob, které zajišťují pohledávku věřitele vůči dlužníku, který je v insolvenčním řízení, nejsou součástí majetkové podstaty dlužníka. Insolvenční správce proto nemá právo takový majetek zpeněžit a z výtěžku tohoto zpeněžení se věřitel logicky nemůže uspokojit v insolvenčním řízení. Proto insolvenční zákon ponechává věřiteli možnost vedle přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení uplatnit právo na zajištění věcmi, právy, pohledávkami nebo jinými majetkovými hodnotami třetích osob žalobou vůči těmto subjektům.

Zcela odlišná je však (dle dovolatele mínění) situace ohledně práva na zajištění (správně na uspokojení ze zajištění) věcmi, právy, pohledávkami nebo jinými majetkovými hodnotami ve vlastnictví dlužníka. Takový „majetek“ je součástí majetko-

vé podstaty, jeho zpeněžení náleží insolvenčnímu správci a věřitel se ze zajištění uspokojuje v rámci insolvenčního řízení (§ 298 insolvenčního zákona). Insolvenční správce zpeněžuje majetkovou podstatu, je-li způsobem řešení úpadku konkurs (jako v této věci) nebo oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužníka.

V této věci žalobce svou pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka a uplatnil právo na uspokojení ze zajištění z pohledávek dlužníka vůči žalovanému. Insolvenční správce také tyto pohledávky (dlužníka vůči žalovanému) zahrnul do majetkové podstaty dlužníka. Napadené rozhodnutí ve svém důsledku znamená, že po žalovaném vymáhá pohledávku insolvenční správce (v souladu s insolvenčním zákonem) i žalobce (jenž však uplatnil pohledávku přihláškou do insolvenčního řízení a uplatněním práva žalobou porušuje zákaz formulovaný v § 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona, jakož i zásady zpeněžování majetkové podstaty dlužníka).

Dovolatel dodává, že jeho názor podporuje též rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3509/2010 (jde o rozsudek ze dne 24. 11. 2010, uveřejněný pod číslem 63/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „R 63/2011“). Toto rozhodnutí se sice primárně týká výkladu ustanovení § 414 a § 183 odst. 2 insolvenčního zákona, Nejvyšší soud se však vyjadřuje i k ustanovení § 183 insolvenčního zákona. K tomu dovolatel cituje z R 63/2011 pasáž z důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu, podle které:

„Toto ustanovení rozšiřuje na další případy zajištění režim, který dosud (rozuměj podle úpravy obsažené v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání), platil jen pro ručení (§ 20 odst. 4 ZKV). V zájmu zvýšení ochrany věřitelů umožňuje osnova, aby věřitelé své pohledávky ze zajištění mohli uplatňovat mimo insolvenční řízení, jde-li o zajištění z majetku třetích osob. V důsledku toho osoby, od nichž lze toto plnění požadovat, mohou přihlásit podmíněně pohledávku, která jim proti dlužníku vznikne, jestliže budou plnit místo něho. Přihlásil-li pohledávku zajištěný věřitel, vstupují tyto osoby v rozsahu uspokojení pohledávky do řízení na jeho místo (za přiměřeného užití § 18). Povinnosti plnit ze zajištění se tedy tyto osoby podle nové úpravy zproští tím, že budou plnit i v průběhu insolvenčního řízení přímo zajištěnému věřiteli.

Správce již nebude mít možnost vymáhat toto plnění ve prospěch majetkové podstaty. S touto změnou souvisí i to, že osnova nepřebírá dnešní (všeobecně kritizovanou) úpravu, obsaženou v § 27 odst. 5 ZKV.“

Podle dovolatele je zřejmé, že i v R 63/2011 nastíněná možnost třetí osoby stát se věřitelem v insolvenčním řízení z důvodu plnění ze zajištění není možná u plnění ze zajištění věcmi, právy, pohledávkami nebo jinými majetkovými hodnotami ve vlastnictví dlužníka.

Dovolání výslovně směřuje i proti druhému výroku napadeného rozhodnutí o nákladech řízení před soudy obou stupňů. V tomto rozsahu je Nejvyšší soud bez dalšího odmítl jako objektivně nepřipustné podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c)

o. s. ř. (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 874/2001, uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé (proti prvnímu výroku napadeného rozhodnutí) je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Úvodem Nejvyšší soud uvádí, že při úvaze o obsahu zástavních práv v konkursu vedeném podle zákona č. 328/1991 Sb. uplatňoval opakovaně metodu, podle které pro přesné vymezení obsahu práv a povinností dotčených prohlášením konkursu na majetek některého ze subjektů z těchto vztahů oprávněných nebo povinných je určující především zjištění, jaká práva či povinnosti by těmto osobám příslušely, kdyby konkursu nebylo. Teprve pak je nutno zkoumat, zda a v jakém směru zasahují do obecné úpravy zástavních práv ustanovení práva konkursního (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyšší soudu ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 1324/2006, uveřejněného pod číslem 74/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Tato metoda je plně uplatnitelná i v poměrech insolvenčního řízení a Nejvyšší soud ji použil i v této věci, přičemž dospěl k následujícím závěrům.

1) K uplatnění zástavního práva (v mimoinsolvenčních poměrech), je-li zástavou pohledávka

Podle ustanovení § 159 odst. 2 obč. zák. zástavní právo k pohledávce je vůči dlužníku zastavené pohledávky (poddlužníku) účinné doručením písemného oznámení zástavního dlužníka o něm, nebo tím, že zástavní věřitel poddlužníku prokáže vznik zástavního práva.

Dle ustanovení § 167 odst. 1 obč. zák., je-li zástavou pohledávka, poddlužník je povinen splnit svůj dluh po splatnosti zastavené pohledávky zástavnímu věřiteli.

S přihlédnutím k době uzavření zástavní smlouvy (22. 6. 2006) byl pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad občanského zákoníku ve znění účinném

do 30. 6. 2006 (tedy naposledy ve znění zákona č. 160/2006 Sb.); výše citované ustanovení občanského zákoníku však nedoznalo změn ani později.

Skutkový stav dané věci lze zjednodušeně shrnout tak, že dlužník je osobním a zástavním dlužníkem žalobce, který dal žalobci (coby zástavce) k zajištění jeho pohledávky z úvěrové smlouvy do zástavy své pohledávky vůči žalovanému (poddlužníku).

V mimoinsolvenčním rámci se co do vymezení práv a povinností dotčených subjektů prosadí především závěry obsažené v (odvolacím soudem zmíněném) rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1891/2005. Toto rozhodnutí se zabývá výkladem ustanovení § 151i obč. zák., jež je srovnatelné s úpravou obsaženou v § 167 odst. 1 obč. zák. (ve znění rozhodném i pro tuto věc). V označeném rozsudku Nejvyšší soud uzavřel, že je-li zástavou pohledávka, je-li zástavní právo k zastavené pohledávce vůči poddlužníku účinné a nebyla-li zajištěná pohledávka řádně a včas uspokojena, je poddlužník povinen po splatnosti zastavené pohledávky plnit zástavnímu věřiteli, i když stanovené (sjednané) plnění již poskytl svému věřiteli (zástavnímu dlužníku) nebo i když (již dříve) vůči němu učinil jiný právní úkon směřující k zániku závazku (dluhu) odpovídajícího zastavené pohledávce.

V rozsudku ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 921/2009, Nejvyšší soud shrnul závěry z rozsudku sp. zn. 21 Cdo 1891/2005, tak, že:

a) Ustanovení § 167 odst. 1 obč. zák. vyjadřuje právo zástavního věřitele na uspokojení zajištěné pohledávky ze zastavené pohledávky (tj. uhrazovací funkci zástavního práva), jehož naplnění spočívá v tom, že poddlužník stanovené (sjednané) plnění neposkytne svému věřiteli (zástavnímu dlužníku), ale místo něj v zájmu uhrazení zajištěné pohledávky (přímo) zástavnímu věřiteli.

b) Učiní-li poddlužník vůči svému věřiteli (zástavnímu dlužníku) projev směřující ke splnění, k započtení nebo k jinému zániku závazku, je nepochybné, že takový právní úkon se nemůže týkat právní sféry zástavního věřitele, a to již z toho důvodu, že mu ani nebyl určen (nebyl jeho adresátem); nemůže proto s ním být spojen následek v podobě zániku práva zástavního věřitele na uspokojení ze zástavy (zastavené pohledávky). I kdyby tedy poddlužník splnil svůj dluh věřiteli (zástavnímu dlužníku) nebo kdyby vůči němu učinil jiný právní úkon směřující k zániku závazku ze zastavené pohledávky, nemohl se tím zprostit povinnosti uložené mu ustanovením § 167 odst. 1 obč. zák. splnit (v rámci uhrazovací funkce zástavního práva) závazek zástavnímu věřiteli, neboť právo zástavního věřitele na uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy (zastavené pohledávky) nemůže být těmito právními úkony poddlužníka jakkoliv dotčeno.

V rozsudku sp. zn. 29 Cdo 921/2009 Nejvyšší soud dále uzavřel, že s přihlédnutím k obsahu ustanovení § 159 odst. 2 obč. zák. se závěr, že je-li zástavní právo k zastavené pohledávce vůči poddlužníku účinné (poté, co mu zástavní dlužník doručí písemné oznámení o něm), nemůže poddlužník za trvání zástavního práva plnit svému věřiteli (zástavnímu dlužníku) bez souhlasu zástavního věřitele, prosadí i v době před splatností zastavené pohledávky.

Lze tedy shrnout, že v mimoinsolvenčních poměrech by žalobci (zástavnímu věřiteli) náleželo právo domáhat se po žalovaném (poddlužníku) poté, co se zástavní právo stalo vůči poddlužníku účinným, zaplacení dlužníkovy splatné pohledávky (zástavy) vůči poddlužníku, přičemž toto právo by již nemohlo být dotčeno úkonem (projevem vůle) poddlužníka vůči dlužníku coby svému věřiteli (zástavnímu dlužníku), směřujícím ke splnění, k započtení nebo k jinému zániku závazku.

2) K výkladu ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona

Dle ustanovení § 183 insolvenčního zákona (ve znění, jež nedoznalo změn od přijetí insolvenčního zákona) přihláškou pohledávky, kterou zajišťují věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty třetích osob, není dotčeno právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky z tohoto zajištění (odstavec 1). Přihláškou pohledávky není dotčeno ani právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky po kterékoli z osob odpovídajících mu společně a nerozdílně s dlužníkem; o právu věřitele požadovat plnění od dlužníkovu ručitele, včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení, to platí obdobně (odstavec 2). Osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle odstavců 1 a 2, mohou pohledávku, která by jim proti dlužníku vznikla uspokojením věřitele, přihlásit jako pohledávku podmíněnou, pokud ji nepřihlásí věřitel. Jestliže však věřitel takovou pohledávku přihlásí, mohou se jí tyto osoby v rozsahu, v němž pohledávku uspokojí, v insolvenčním řízení domáhat místo něj s tím, že pro jejich vstup do řízení platí přiměřeně § 18; návrh podle tohoto ustanovení mohou podat samy (odstavec 3).

Dovolatel přílehlavě cituje (z R 63/2011) pasáž ze zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (který projednávala Poslanecká Sněmovna ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120). Z této důvodové zprávy (k § 183) se podává, že záměrem úpravy vtělené do ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona bylo, „aby věřitelé své pohledávky ze zajištění mohli uplatňovat mimo insolvenční řízení, jde-li o zajištění z majetku třetích osob“, s tím, že „povinnosti plnit ze zajištění se tedy tyto osoby podle nové úpravy zproští tím, že budou plnit i v průběhu insolvenčního řízení přímo zajištěnému věřiteli“ a „správce již nebude mít možnost vymáhat toto plnění ve prospěch majetkové podstaty“.

Tento záměr ohlášený v důvodové zprávě je též zřetelně vyjádřen v textu § 183 odst. 1 insolvenčního zákona, v němž se hovoří o přihlášce pohledávky, kterou zajišťují věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty „třetích osob“. „Třetí osobou“ ve smyslu ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona není dlužník. Stejně tak je zjevné, že pohledávka dlužníka vůči jeho dlužníku (vůči poddlužníku) zůstává majetkem dlužníka i poté, co ji dlužník dal do zástavy (coby zástavce a zástavní dlužník) k zajištění pohledávky svého věřitele a co se zástavní právo stalo vůči poddlužníku účinným.

V dané věci se insolvenční řízení týká majetku dlužníka, který (jako zástavce a zástavní dlužník) dal žalobci (jako zástavnímu věřiteli) k zajištění žalobcovy

pohledávky vůči dlužníku z úvěrové smlouvy do zástavy pohledávku vůči svému dlužníku (poddlužníku). Zástava (zastavená pohledávka) je tudíž majetkem dlužníka a nikoliv majetkem „třetí osoby“.

Podle důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu (k § 183) „s touto změnou souvisí i to, že osnova nepřebírá dnešní (všeobecně kritizovanou) úpravu, obsaženou v § 27 odst. 5 ZKV“. Poukaz na to, že insolvenční úprava opouští režim známý dosud (v konkursní úpravě podle zákona č. 328/1991 Sb.) z § 27 odst. 5 ZKV, se ovšem opět pojí se způsobem uplatnění práv ze zajištění, které vázlo na majetku třetích osob odlišných od úpadce. V řešení situace srovnatelné se stavem zjištěným v této věci (kde jde o zajištění majetkem dlužníka) není zásadního rozdílu mezi úpravou insolvenční a konkursní.

To dokládá právě rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 921/2009, jenž se zabýval způsobem, jakým může zástavní věřitel uplatnit práva ze zástavy tvořené pohledávkou v konkursu vedeném podle zákona č. 328/1991 Sb. poté, co byl prohlášen konkurs na majetek majitele pohledávky (úpadce) coby osobního i zástavního dlužníka. Při posouzení účinků takového prohlášení konkursu přitom Nejvyšší soud (vycházející ze závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 820/2001, uveřejněném pod číslem 76/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) uzavřel, že po splatnosti zastavené pohledávky byl poddlužník (sice) povinen plnit na úhradu zastavených pohledávek zástavnímu věřiteli, od prohlášení konkursu na majetek osobního a zástavního dlužníka se (však) této povinnosti mohl zprostit jen úhradou zastavené pohledávky do konkursní podstaty osobního a zástavního dlužníka. Právo domáhat se zaplacení zastavené pohledávky přešlo (totiž) prohlášením konkursu na správce konkursní podstaty úpadce a zástavnímu věřiteli od té doby náleželo (jestliže přihlásil do tohoto konkursu pohledávku zajištěnou zástavním právem k pohledávce jako pohledávku s právem na oddělené uspokojení v konkursu ve smyslu § 28 ZKV) pouze právo na uspokojení zajištěné pohledávky ze zajištění (z toho, co správce konkursní podstaty úpadce vymůže ze zastavené pohledávky po poddlužníku).

V rozsudku sp. zn. 29 Cdo 921/2009 Nejvyšší soud také vysvětlil, že postup dle § 27 odst. 5 ZKV nepřicházel v úvahu právě proto, že majetek sloužící k zajištění (zastavené pohledávky) nebyl ve vlastnictví „třetí osoby“, nýbrž náležel úpadci samotnému.

Lze tudíž shrnout, že dlužník, ohledně jehož majetku je vedeno insolvenční řízení a který dal zástavnímu věřiteli do zástavy svou pohledávku, není „třetí osobou“ ve smyslu ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona. Zastavená pohledávka je stále majetkem dlužníka.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, jenž své názory založil na aplikaci § 183 odst. 1 insolvenčního zákona a na tom, že mechanismus řešení popsané situace je významově odlišný od toho, jenž tu byl za konkursní úpravy podle zákona č. 328/1991 Sb., je tudíž nesprávné a dovolání je již proto opodstatněné.

3) K výkladu ustanovení § 109 odst. 1 insolvenčního zákona

Podle ustanovení § 109 insolvenčního zákona se zahájením insolvenčního řízení se spojují tyto účinky: a) pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou, b) právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených tímto zákonem, to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení, c) výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit, nelze jej však provést (odstavec 1). Se zahájením insolvenčního řízení se spojují také další účinky stanovené zákonem (odstavec 2). Lhůty k uplatnění práv, která lze podle odstavce 1 uplatnit pouze přihláškou, po zahájení insolvenčního řízení nezačínají nebo dále neběží (odstavec 3). Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku (odstavec 4).

Dle ustanovení § 166 insolvenčního zákona zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky, v níž se musí dovolat svého zajištění, uvést okolnosti, které je osvědčují, a připojit listiny, které se toho týkají. To platí i tehdy, jde-li o zajištěné věřitele, kteří mohou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění.

Také tato ustanovení nedoznala změn od přijetí insolvenčního zákona.

Závěry, jež Nejvyšší soud zformuloval výše při výkladu § 183 odst. 1 insolvenčního zákona, by ovšem nebyly úplné bez vymezení časového rámce, v němž se vlivem insolvenčního řízení mění postavení zajištěného věřitele (bez určení, k jakému okamžiku přichází zástavní věřitel o právo domáhat se zaplacení zastavené pohledávky po poddlužníku a na koho toto právo přechází), a jaká práva přísluší zástavnímu věřiteli po této změně.

V usnesení ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011 (na něž v podrobnostech odkazuje), Nejvyšší soud vysvětlil, že i zajištění věřitelé (ve shodě s dikcí § 166 insolvenčního zákona) uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky, dodávaje, že tento závěr je ostatně v souladu i s důvodovou zprávou k § 173 až § 175 insolvenčního zákona, podle které „z ustanovení § 174 odst. 3 i § 183 osnovy nyní jednoznačně plyne, že povinnost přihlásit pohledávku mají i zajištění věřitelé (jinak riskují, že ze zajištění uspokojení nebudou)“. V tomto duchu (tedy tak, že právo na uspokojení ze zajištění pohledávky majetkem dlužníka lze po zahájení řízení uplatnit přihláškou) je nutno vykládat také ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona.

Tím, že insolvenční zákon dovoluje zajištěnému věřiteli uplatnit právo na uspokojení zajištěné pohledávky ze zajištění tvořeného majetkem dlužníka přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení (§ 110 odst. 1 insolvenčního zákona), jej současně

od okamžiku, kdy v souladu s ustanovením § 109 odst. 4 insolvenčního zákona nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, vylučuje z možnosti uplatňovat práva ze zajištění tvořeného majetkem dlužníka žalobou (srov. § 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona).

Insolvenční řízení týkající se majetku dlužníka bylo zahájeno dne 17. 7. 2008 a žaloba v této věci byla podána 8. 8. 2008, tedy v rozporu se zákazem formulovaným v § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

K otázce důsledků porušení pravidla obsaženého v § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona poukazuje Nejvyšší soud na usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2011, sp. zn. 36 Co 13/2011, uveřejněné pod číslem 4/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek jako způsobilé sjednotit praxi obecných soudů při výkladu označeného ustanovení. Z tohoto usnesení se podává, že řízení o žalobě podané věřitelem po zahájení insolvenčního řízení soud zastaví po právní moci rozhodnutí o úpadku, je-li předmětem žaloby pohledávka, kterou věřitel mohl přihlásit do insolvenčního řízení (§ 104 odst. 1 o. s. ř., § 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), přičemž to platí i tehdy, byl-li již prohlášen konkurs na majetek dlužníka.

Tento závěr (s nímž se Nejvyšší soud ztotožňuje) přiléhavě vychází z toho, že jakmile nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, zakládá zákaz obsažený v § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona nedostatek podmínek (§ 103 o. s. ř.) k vedení řízení o žalobě podané věřitelem v rozporu s tímto zákazem. Okamžik, kdy je v insolvenčním řízení postaveno najisto, že přihlášené pohledávky (včetně těch, jež přihlásili zajištění věřitelé) budou uspokojovány v insolvenčním řízení podle pravidel zakotvených v insolvenčním zákoně, se pojí právě s právní mocí rozhodnutí o úpadku. Od právní moci rozhodnutí o úpadku je uvedený nedostatek podmínky řízení nedostatkem neodstranitelným a je namístě postup dle § 104 odst. 1 o. s. ř. Dokud není vyjasněno, zda zahájené insolvenční řízení bude ve své první fázi ukončeno pravomocným rozhodnutím o dlužnickovém úpadku, je naopak povinností obecného soudu, u nějž byla podána žaloba odporující pravidlu obsaženému v § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, ponechat řízení o žalobě v klidu (nečinit žádné procesní úkony, případně řízení přerušit).

S přihlédnutím k ustanovení § 109 odst. 3 insolvenčního zákona dále platí, že jelikož právo na uspokojení ze zástavy (zajištění) tvořené pohledávkou dlužníka za jeho dlužníkem, lze po zahájení insolvenčního řízení uplatnit pouze přihláškou, po zahájení insolvenčního řízení dále neběží ani (promlčecí) lhůta, ve které se lze po poddlužníku domáhat zaplacení zastavené pohledávky.

Lze tudíž shrnout, že poté, co nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek osobního dlužníka, který dal zástavnímu věřiteli do zástavy svou pohledávku, již zástavní věřitel není oprávněn domáhat se žalobou podanou vůči poddlužníku zaplacení zastavené pohledávky bez zřetele k tomu, že zajištěná pohledávka nebyla řádně a včas uspokojena a že zástavní právo k zastavené pohledávce je vůči poddlužníku účinné. Řízení o takové žalobě soud zastaví po

právní moci rozhodnutí o úpadku bez zřetele k tomu, zda již byl prohlášen konkurs na majetek dlužníka.

Zbývá dodat, že vzhledem k ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) a b) insolvenčního zákona od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, přechází právo domáhat se zaplacení zastavené pohledávky zpět na dlužníka a prohlášením konkursu na majetek dlužníka pak (ve shodě s ustanovením § 246 odst. 1 insolvenčního zákona) na insolvenčního správce dlužníka.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tedy neobstojí ani ve vazbě na výklad podaný k § 109 odst. 1 insolvenčního zákona.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí ve vztahu k výkladu § 109 odst. 1 insolvenčního zákona i na rozhodnutí soudu prvního stupně; proto Nejvyšší soud zrušil i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Zbývá dodat, že závěr o neodstranitelném nedostatku podmínky řízení by ve spojení se zjištěním, že rozhodnutí o úpadku je v právní moci, vedl – ve shodě s ustanovením § 243b odst. 4, části věty před středníkem, o. s. ř. – k zastavení řízení o žalobě. Vzhledem k tomu, že soudy nižších stupňů této otázky nevěnovaly ve skutkové rovině pozornost (zjištění o tom, zda a kdy nabylo právní moci rozhodnutí o úpadku, neučinily), bude její prověření úkolem soudu prvního stupně. Zjištění, že již byl prohlášen konkurs na majetek dlužníka, k naplnění tohoto předpokladu nepostačuje, neboť usnesení o prohlášení konkursu může za určitých okolností nabýt právní moci i před právní moci rozhodnutí o úpadku (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. 29 NSČR 12/2011, uveřejněné pod číslem 110/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Zjistí-li soud prvního stupně, že rozhodnutí o úpadku již nabylo právní moci a že insolvenční řízení nadále trvá, bude namíste zastavit řízení o podané žalobě podle § 104 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 30 Ein Verfahren nach § 460u Abs. 4 StO, in dem der Verurteilte nachweist, dass er die ihm durch den Beschluss über die Geldsanktionen und Leistungen eines anderen Mitgliedstaats der Europäischen Union auferlegte Geldstrafe oder Geldleistung in einem der Mitgliedsländer in voller Höhe erstattet hat, und das Gericht über das Ablassen von der Vollstreckung eines solchen Beschlusses beschließt, kommt erst dann in Betracht, wenn über die Anerkennung und Vollstreckung des Beschlusses nach § 460t Abs. 1 StO entschieden wurde. Wird die Geldstrafe oder Geldleistung vor Entscheidung des Gerichts nach § 460t Abs. 1 StO vom Verurteilten erstattet, wird vom Gericht kein Beschluss erlassen, sondern die Sache wird als erledigt zu den Akten gelegt, event. die zuständige Stelle eines anderen Mitgliedstaates der Europäischen Union, von der der Antrag auf die Anerkennung und Vollstreckung zugestellt wurde, wird über die Beendigung der Sache in Kenntnis gesetzt.
- Nr. 31 Sofern die Verteidigung des Beklagten vom bestellten Verteidiger übernommen und vorbereitet wird, ist er berechtigt, die Rechtshandlung nach § 11 Abs. 1 Buchst. b) der Verordnung Nr. 177/1996 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften (Anwaltstarif) ohne Rücksicht darauf in Rechnung zu stellen, ob die erste Beratung mit dem Beklagten durchgeführt wurde (z. B. im Verfahren gegen einen Flüchtigen, im Falle der Verteidigung eines Verstorbenen).
- Nr. 32 Die Hauptverhandlung kann in Abwesenheit des Beklagten auch in einem vereinfachten Verfahren vor dem Einzelrichter nach Antragstellung auf die Bestrafung im Anschluss an das abgekürzte Vorverfahren stattfinden (§ 314b ff. StO), allerdings ist es hier notwendig, bestimmte Besonderheiten, die eine derartige Verfahrensform betreffen, zu beachten. Eine davon liegt darin, dass für den Fall eines abgekürzten Vorverfahrens im Sinne des § 166 Abs. 1 StO die Untersuchung nicht beendet werden darf, und deshalb kann es dem Beklagten nicht ermöglicht werden, danach den Einblick in die Schriftakte zu nehmen und Vorschläge zur Ergänzung der Untersuchung zu machen. Diese Bedingung, die für die Abhaltung der Hauptverhandlung in Abwesenheit des Beklagten nach § 202 Abs. 2, Buchst. b) StO festgelegt wird, kommt für den Fall eines vereinfachten Verfahrens vor dem Einzelrichter nicht zur Geltung. Die Abhaltung der Hauptverhandlung in Abwesenheit des Beklagten unter angeführten Voraussetzungen steht auch nicht im Widerspruch zu Bestimmungen des Art. 38 Abs. 2, Erster Satz, der Charta der Grundrechte und -freiheiten, sofern das Gerichtsverfahren als Ganzes in solch einem Ausmaß und in einer Weise betroffen ist, dass es die wesentlichen Merkmale eines gerechten Prozesses verloren hätte.
- Nr. 33 Hat sich der Täter eine fremde Sache dadurch angeeignet, dass er sich deren mit der Erfüllung eines der im § 205 Abs. 1 Buchst. a), b), c), d) oder e) StGBI. angeführten Umstände bemächtigte, wobei zugleich auch die Bedingung der Rückwirkung nach a), b), c), d) oder e) Abs. 2 StGBI. erfüllt wurde, so ist solch eine Tat als ein Diebstahldelikt nach § 205 Abs. 1 Buchst. a), b), c), d) oder e), Abs. 2 StGBI. zu beurteilen.
- Nr. 34 Sofern der Täter als Fahrer eines Kraftfahrzeuges während der Fahrt bei hoher Geschwindigkeit z.B. auf der Autobahn in Reaktion auf die Fahrweise des Fahrers eines anderen Kraftfahrzeuges absichtlich solch ein aggressives Fahrmanöver durchführt, dass er das von einem anderen Fahrer gelenkte Kraftfahrzeug von der Straße verdrängt, oder den Fahrer zwingt, die Fahrbahn plötzlich zu verlassen, kann man daraus den Schluss ziehen, dass die Absicht des Täters (§ 15 StGBI.) auch eventuelle, durch derartiges Handeln verursachte Folgen umfasste, und zwar einschließlich ernsthafter Verletzungen des Fahrers des Kraftfahrzeuges (eventuell anderer Personen, die darin mitfahren), welches dann von der Straße verdrängt wurde. Aus diesem Grund kommt in Betracht, solch eine Tat im Sinne des § 145 StGBI. rechtlich zu beurteilen.
- Nr. 35 Die Zuständigkeit des Gerichts nach § 26 StO für Handlungen im Vorverfahren ist lediglich auf die Dauer des Vorverfahrens beschränkt (§ 12 Abs. 10 StO.). Nach Beendigung des Vorverfahrens mit der Klageerhebung richtet sich die Gerichtskompetenz nach allgemeinen Bestimmungen, die im § 16 bis 22 StO angeführt sind, und das nach diesen Bestimmungen zuständig gewordene

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

Gericht ist für alle gerichtlichen Entscheidungen kompetent, die in jeweiliger Sache in Frage kommen, und zwar darunter in solchen, deren Notwendigkeit anhand von Prozesshandlungen, die sich noch in den Vorverfahren ergaben, entstanden ist.

Daher wird über die Beschwerde des Beklagten gegen den Beschluss, mit dem der Staatsanwalt im Vorverfahren nach § 71 Abs. 3 StO (wie in der bis 31.12.2011) über die Fortdauer der Haft entschieden hat, zum Zeitpunkt nach der Klageerhebung durch das für die Klagebehandlung zuständige Gericht (§ 146a Abs. 1 Buchst. a / StO) entschieden. Da es sich nicht um eine Beschlussfassung über die Haft dieses Beklagten im Vorverfahren handelt, sind die Richter, die über eine solche Beschwerde zu entscheiden haben, von der Ausübung der Strafverfahrenshandlungen aus dem Grund nicht ausgeschlossen, der sich sonst aus Best. des § 30 Abs. 2 Zweiter Satz StO ergibt.

Entscheidungen nach dem Sachen Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungs-recht

- Nr. 56 Sofern das Verfahren vor der ersten Verhandlung laut § 107 Abs. 5 ZPO nach dem 1.9.2011 eingestellt wurde, wird die Gerichtsgebühr, die vor Antragstellung auf die Einleitung des Verfahrens fällig wird, vom Gericht zurückerstattet, gesenkt gemäß § 10 Abs. 3 des Gesetzes Nr. 549/1991 Slg., im Wortlaut des Gesetzes Nr. 218/2011 Slg., obwohl das Verfahren vor dem 1.9.2011 eingeleitet wurde.)*
- Nr. 57 Die Einstellung eines Revisionsverfahrens wegen Nichtbeseitigung des Mangels in Form von Pflichtvertretung des Revisionsantragstellers kommt in Bezug auf die Best. des § 10 Abs. 3 und 5 des Gesetzes Nr. 549/1991 Slg., in dem seit 1. September 2011 gültigen Wortlaut lediglich dann in Betracht, sofern die Gerichtsgebühr für die Revision bereits entrichtet wurde, oder sofern das Revisionsverfahren wegen der Nichtbezahlung der Gerichtsgebühr nicht mehr eingestellt werden kann.
- Nr. 58 Mit dem Verfahren nach Best. des § 11 Abs. 3, Dritter Satz, des Gesetzes Nr. 72/1994 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften, kann der überstimmte Eigentümer der Wohnungseinheit vor Gericht lediglich die Festlegung (Erlassung) der Ungültigkeit des von der Gesellschafterversammlung gefassten Beschlusses verlangen; ein dringendes rechtliches Interesse an einer solchen Bestimmung hat er nicht nachzuweisen.
Die Bestimmungen des § 11 Abs. 3, Dritter Satz, des Gesetzes Nr. 72/1994 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften verhindern es, dass die Gültigkeit der auf der Versammlung von Wohnungseigentümern gefassten Beschlüsse in einem anderen Verfahren beurteilt wäre; man kann über sie daher nicht im Rahmen des Klageverfahrens nach Best. des § 80 Buchst. c) ZPO beurteilen, und sie kann auch nicht als vorläufige Frage in einem anderen gerichtlichen Verfahren überprüft werden, mit Ausnahme vom Verfahren über die Eintragung von Umständen, die aus dem betroffenen Beschluss entstanden sind, ins Register der Eigentümer von Wohnungseinheiten.
Das Verfahren über die Festlegung (Erlassung) der Ungültigkeit des auf der Versammlung der Wohnungseinheitseigentümer gefassten Beschlüsse ist ein umstrittenes Verfahren, in dem die Kläger (die überstimmten Eigentümer von Wohnungseinheiten) die Stellung von selbständigen Prozessteilnehmern einnehmen (§ 91 Abs. 1 ZPO).
- Nr. 59 Sofern dem Verfahrensteilnehmer keine Belehrung nach § 118a Abs. 1 und Abs. 3 ZPO vor dem Zusammenschluss der Geschäftsleitung gewährt wurde (obwohl es objektiv so passieren sollte), verhindert die Bestimmung des § 118b Abs. 1 ZPO, dass er diese Umstände darstellt, bzw. Beweise bezeichnet, die für den Nachweis dessen Tatbehauptungen auch dann notwendig sind, wenn der Zusammenschluss bereits eingetreten ist.
- Nr. 60 Auch im Verfahren über die Einstellung der Beschlussvollstreckung gilt es, dass die Einrede der Verjährung einen Ausdruck der Rechtsausübung im Widerspruch mit guten Sitten darstellen kann (§ 3 Abs.1 Bürgerliches Gesetzbuch).
- Nr. 61 Der Verwalter der Insolvenzmasse des Gemeinschuldners ist während der Insolvenzdauer sachlich legitimiert, die Klage auf die Bestimmung der Nichtexistenz des Rechts zu erheben, das der dinglichen Last, die die Liegenschaft belastet, die in die Insolvenzmasse des Gemeinschuldners

ohne Rücksicht darauf eingetragen wird, entspricht, ob es sich um eine Immobilie im Eigentum Dritten handelt, die in die Insolvenzmasse als Eigentum eingetragen wird, mit dem Dritter eine Forderung gegen den Gemeinschuldner besichert.

- Nr. 62 Der Vertrag über die Übertragung der Wohnungseinheit, der zwischen der Wohnungsgenossenschaft als Übertragender und beiden Ehepartnern als Erwerber abgeschlossen wird, in welchem die Eheleute ihren Willen zum Erwerb der Wohnungseinheit in ihre eheliche Gütergemeinschaft zum Ausdruck bringen, kann lediglich wegen dem Widerspruch zur Best. des § 23 Abs. 1 des Gesetzes Nr. 72/1994 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften lediglich aus dem Grund für ungültig gehalten werden, dass zum Zeitpunkt dessen Abschlusses lediglich einer der Eheleute Mitglied der Wohnungsgenossenschaft war.
- Nr. 63 Für die Eintreibung der Forderung aus einem Vertrag, der während der Ehe mit einer Drittperson lediglich von einem der Ehepartner abgeschlossen wurde, ist lediglich der betroffene Ehepartner berechtigt, und zwar ohne Rücksicht darauf, dass diese Forderung in die Gütergemeinschaft der Eheleute gehört.
- Nr. 64 Von der Versammlung der Eigentümer von Wohnungseinheiten kann mit deren Entscheidung die Erklärung des Eigentümers des Gebäudes in dem für die Wohnungseinheiten abgegrenzten Teil und den gemeinschaftlichen Teil nicht geändert werden (§ 4 Abs. 2 Buchstabe b/ und c/ des Gesetzes Nr. 72/1994 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften).
- Nr. 65 Für den in Ausübung des Amtes des Finanzarbiters verursachten Schaden ist der Staat verantwortlich.
- Nr. 66 Als Führung eines unregelmäßigen Lebens im Sinne des § 469a Abs. 1 Buchst. d) BGBl. kann solch ein Verhalten bezeichnet werden, welches offensichtlich über den Rahmen der allgemeinen Vorstellung über das Verhalten im Einklang mit guten Sitten hinausgeht. Um die dauerhafte Führung eines unregelmäßigen Lebens handelt es sich in solchen Fällen, wo das Verhalten des Erbten Merkmale der Kontinuität (also nicht der Zufälligkeit oder Einmaligkeit) und Langfristigkeit aufweisen wird, wo in der Regel eine Wiederkehr zum normalen Leben, wie dies von der Mehrheitsgesellschaft wahrgenommen wird, nicht mehr erwartet werden kann.
- Nr. 67 Sofern in den im Vertrag für die Vermögensübertragung unterliegenden Bestimmungen des § 196a Abs. 3 HGB ein Marktpreis (im gegebenen Ort und zum gegebenen Zeitpunkt), bzw. ein für die Gesellschaft günstigerer Preis vereinbart wurde, ist dieser Vertrag nicht ungültig nur deshalb, weil der Preis nicht auf Grund eines Gutachtens des vom Gericht ernannten Sachverständigen erstellt wurde.
- Nr. 68 Durch den Umstand, dass vom Gericht ein Wechselzahlungsbefehl (fälschlicherweise) ausgestellt wurde, obwohl der Wechsel auf Orden an den Kläger nicht indossamentiert wurde, wird nicht verhindert, dass vom Kläger auch während des Widerspruchsverfahrens, in dem vom Beklagten dieser Vorbehalt geltend gemacht wurde, dessen mangelhafte sachliche Legitimität beseitigt wird.
- Nr. 69 Der Anspruch eines separaten Gläubigers, der nach Bestimmungen des § 60 Abs. 1 Buchst. a) des Gesetzes Nr. 328/1991 Slg., im Wortlaut mit Wirkung bis 31.12.2007 kann vom Vergleich nicht betroffen sein, steht im Einklang mit Bestimmungen des § 28 Abs. 1 des genannten Gesetzes „Recht eines separaten Gläubigers darauf, dass dessen Forderung aus der Verwertung von Sachen, Rechten oder Forderungen, mit denen sie gesichert war, befriedigt wird.“
Der Pfandgläubiger, der auch der persönliche Gläubiger des Schuldners ist (der zugleich ein Pfandgläubiger ist) in dem nach Gesetz Nr. 328/1991 Slg. geführten Vergleichsverfahren, hat nach Abschluss des vom Schuldner erfüllten Vergleichs lediglich das Recht auf die Befriedigung dessen persönlichen Forderung aus dem Pfand, nicht jedoch aus einem anderen Vermögen des Schuldners. Die persönliche Verpflichtung des Schuldners gegenüber diesem Gläubiger erlosch in dem Umfang, in dem der Schuldner nicht verpflichtet war, diese zu erfüllen je nach dem Umfang des Vergleichs (ähnlich wie sonstige persönliche Verpflichtungen des Schuldners), mit der Erfüllung des bestätigten Vergleichs.
Ist die persönliche Forderung des Pfandgläubigers gegen den persönlichen Schuldner, der zugleich ein Pfandschuldner ist, je nach dem Stand zu dem Tag, an dem der Beschluss über die

Genehmigung des Vergleichs zu solchem Schuldner rechtskräftig wird, niedriger als der Wert des Pfandes, mit dem sie gesichert ist, kann der Betrag, um den der Erlös aus der Verwertung des Pfandes eine so bestimmte Forderung übersteigt, für die Begleichung von Zinsen und Verzugszinsen verwendet werden, die der gesicherten Forderung in der Zeit ab Rechtskraft des Beschlusses über die Vergleichsgenehmigung hinzugerechnet werden sollten; das Recht auf dieses Zubehör ist allen Gläubigern gegen den Schuldner am Tag des Rechtskraftwerdens des Beschlusses über die Vergleichsgenehmigung erloschen (der dann auch erfüllt wurde).

- Nr. 70 Ein Schuldner, über dessen Vermögen ein Insolvenzverfahren geführt wird, und der dem Pfandgläubiger seine Forderung verpfändete, ist keine „Drittperson“ im Sinne der Best. des § 183 Abs. 1 Insolvenzgesetz. Die verpfändete Forderung bleibt auch weiterhin im Besitz des Schuldners.

Nachdem im Sinne der Best. des § 109 Abs. 1 Insolvenzgesetz die Auswirkungen, die mit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens über das Vermögen des persönlichen Schuldners zusammenhängen, der dem Pfandgläubiger seine Forderung verpfändete, eingetreten sind, ist der Pfandgläubiger nicht mehr berechtigt, eine Klage auf die Bezahlung der verpfändeten Forderung gegen den Unterschuldner zu erheben ohne Rücksicht darauf, dass die gesicherte Forderung ordnungsgemäß und rechtzeitig befriedigt wurde und dass das Pfandrecht zur verpfändeten Forderung dem Unterschuldner gegenüber wirksam ist. Das Verfahren über solch eine Klage wird vom Gericht nach Rechtskraft des Beschlusses über die Insolvenz eingestellt ohne Rücksicht darauf, ob die Insolvenzeröffnung über das Vermögen des Schuldners verkündet wurde (§ 109 Abs. 1 Buchst. a/ Insolvenzgesetz in Verbindung mit § 104 Abs. 1 ZPO). Ab dem Zeitpunkt, wo die Auswirkungen im Zusammenhang mit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens eingetreten sind, ging das Recht auf die Einforderung der Bezahlung der verpfändeten Forderung zurück auf den Schuldner über, und mit der Erklärung der Insolvenzeröffnung über das Vermögen des Schuldners dann auf den Insolvenzverwalter des Schuldners über (§ 246 Abs. 1 Insolvenzgesetz).

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 30 The procedure laid down by the provisions of Section 460u(4) of the Code of Criminal Procedure according to which, if the convicted individual proves that he or she paid in full in any state a pecuniary sanction or pecuniary performance imposed by a decision of another member state of the European Union awarded in relation to pecuniary sanctions and performance, the court decides to desist from the execution of the said decision, shall be feasible only after a resolution on the recognition and the execution of the said decision has been awarded under Section 460t(1) of the Code of Criminal Procedure. Where the convicted pays in full the pecuniary sanction or pecuniary performance prior to the resolution of the court pursuant to Section 460t(1) of the Code of Criminal Procedure, the court shall award no decision and the case shall be filed as closed and/or the court shall notify the relevant body of another member state of the European Union, which sent the request for recognition and execution, of the termination of the case.
- No. 31 Where an appointed attorney assumes and prepares the defence of the accused, the attorney is entitled to charge the performance of legal services pursuant to Section 11(1)(b) of Decree No. 177/1996 Coll., as amended (legal counsel tariff), despite the fact that the attorney did not provide initial counselling to the accused (e.g. in proceedings initiated against a fugitive and/or within the defence of a deceased individual).
- No. 32 A trial may be initiated in the absence of the accused also by way of simplified proceedings before a single judge after a motion for punishment has been filed following summary preliminary proceedings (Section 314b et seq. of the Code of Criminal Procedure), in this case, however, certain particularities pertaining to such proceedings should be taken into account. One of these particularities is such that in the event of summary preliminary proceedings, the investigation may not be terminated within the meaning of Section 166(1) of the Code of Criminal Procedure and as a result, the accused may not be allowed either to review the file or to file any proposals regarding the complementation of the investigation. This condition pertaining to a trial initiated in the absence of accused as stipulated in Section 202(2)(b) of the Code of Criminal Procedure shall not apply in case of summary preliminary proceedings held before a single judge. The initiation of a trial in the absence of the accused under the above specified circumstances shall not be in conflict with the provision contained in the first clause of Article 38(2) of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms provided that the court proceedings, in whole, are not affected to such an extent and in such manner that they would be deprived of the substantial characteristics of a just trial.
- No. 33 When an offender appropriates a thing of another person by taking possession of the same and by doing so, the offender fulfilled any of the circumstances defined in Section 205(1)(a), (b), (c), (d) or (e) of the Penal Code, while concurrently meeting the regressive condition laid down in Section 205(2) of the Penal Code, such an act shall be legally adjudged as a single misdemeanour of theft in accordance with Section 205(1)(a), (b), (c), (d) or (e) and Section 205(2) of the Penal Code.
- No. 34 If the offender, as driver of a motor vehicle driving at a high speed on a motorway, for example, intentionally and in reaction to the manner of driving of a driver of another motor vehicle made an aggressive manoeuvre, whereby the offender forced the driver of another motor vehicle to abruptly divert the motor vehicle off the road, it is possible to conclude that the offender's intent (Section 15 of the Penal Code) also embraced conceivable consequences caused by such conduct, including possible serious injuries of the driver of the motor vehicle (and/or of other persons travelling in the motor vehicle), which had been forced off the road in this manner. Therefore, such an action may be legally adjudged within the meaning of Section 145 of the Penal Code.
- No. 35 The competency of the court granted by Section 26 of the Code of Criminal Procedure in relation to actions taken within preliminary proceedings is limited solely to the duration of the preliminary proceedings.

*) This text in the English Language has been prepared for reader's information by Novatrix publishers.

minary proceedings (Section 12(10) of the Code of Criminal Procedure). After the preliminary proceedings are completed by filing indictment, the competency of the court shall be governed by the general principles stipulated by the provisions of Sections 16 to 22 of the Code of Criminal Procedure, and the court competent under these provisions shall be the court competent to award all decisions that may be taken into consideration in the subject case, including decisions arising from procedural acts carried out within the preliminary proceedings.

Therefore, the complaint of the accused filed against a resolution on the extension of detention issued by the public prosecutor within preliminary proceedings in accordance with Section 71(3) of the Code of Criminal Procedure (in the wording effecting until December 31, 2011) shall be decided, after the filing of the indictment, by the court (Section 146a(1)(a) of the Code of Criminal Procedure) competent to discuss the indictment. As this situation does not involve a decision on the detention of the accused within preliminary proceedings, judges deciding on such complaint are not excluded from carrying out acts pertaining to criminal proceedings due to reasons as otherwise implied by the provision contained in the second clause of Section 30(2) of the Code of Criminal Procedure.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 56 When proceedings were discontinued prior to the first hearing in accordance with Section 107(5) of the Civil Procedure Code after September 1, 2011, the court shall refund the paid court fee payable upon the filing of a motion for the initiation of the proceedings subject to a deduction as defined in Section 10(3) of Act No. 549/1991 Coll., within the wording of Act No. 218/2011 Coll., even if the proceedings had been initiated before September 1, 2011.)*
- No. 57 With a view to the provision of Section 10(3) and (5) of Act No. 549/1991 Coll., in the wording effective from September 1, 2011, the discontinuation of appellate proceedings due to a failure to remedy the defect of statutory representation of the appellant in the appellate proceedings may be considered only if the court fee applicable to the appellate review has been duly paid or if the appellate proceedings cannot be discontinued because the relevant court fee has not been settled.
- No. 58 By applying the procedure laid down by the provisions contained in the third clause of Section 11(3) of Act No. 72/1994 Coll., as amended, the outvoted unit owner may only demand the court to determine (pronounce) the invalidity of the resolution adopted by the assembly, whereas it is not necessary to demonstrate urgent legal interest in such determination or pronouncement.
- The provisions contained in the third clause of Section 11(3) of Act No. 72/1994 Coll., as amended, prevents the examination of the validity of resolutions adopted by the assembly of unit owners within other proceedings. Therefore, it may not be adjudged either in proceedings concerning actions filed in accordance with the provisions of Section 80(c) of the Civil Procedure Code or reviewed as a preliminary issue in other judicial proceedings, with the exception of proceedings involving the record of the facts arising from the subject resolution in the registers of associations of unit owners.
- Proceedings concerning the determination (pronouncement) of the invalidity of the resolution of the assembly of unit owners constitute adversary proceedings, in which the plaintiffs (i.e. the outvoted unit owners) are deemed independent procedural partners (Section 91(1) of the Civil Procedure Code).
- No. 59 Where a party to proceedings had not received due instruction according to the provisions of Section 118a(1) and (3) of the Civil Procedure Code before the proceedings were concentrated (despite the fact that such due instruction of the party is an objective requirement), the provisions of Section 118b(1) of the Civil Procedure Code shall not prevent such party from describing the facts and/or designating the evidence necessary for demonstrating the party's factual allegation also after the concentration of the proceedings.
- No. 60 The fact that an objection claiming limitation may be an expression of the exercise of a right in conflict with good manners (Section 3(1) of the Civil Code) also applies to proceedings involving the suppression of the execution of a decision.

- No. 61 In the course of the bankruptcy proceedings, the trustee of the bankruptcy estate is legitimized in rem to file an action for the determination of the non-existence of the right, which corresponds to a real burden and is encumbering real property listed in the bankruptcy estate, regardless of the fact whether such real property is in the possession of a third party and is listed in the bankruptcy estate as property through which such third party is securing its claim against the bankrupt.
- No. 62 An agreement on the transfer of a dwelling unit concluded between the housing cooperative, as the transferor, and spouses, as the transferees, in which the spouses express their wish to acquire the said dwelling unit into their joint ownership, may not be deemed invalid due to being in conflict with the provision of Section 23(1) of Act No. 72/1994 Coll., as amended, solely based on the fact that only one of the spouses was a member of the housing cooperative at the date of execution of the agreement.
- No. 63 As regards the recovery of a claim arising from an agreement concluded with a third party by only one of the spouses during the existence of their marriage, only this spouse shall be entitled to recover the claim regardless of the fact whether the claim itself is included in the joint property of spouses.
- No. 64 A decision adopted by an assembly of the association of unit owners may not change the declaration of the owner of the building in the part concerning the division of the building into dwelling units and common premises (Section 4(2)(b) and (c) of Act No. 72/1994 Coll., as amended).
- No. 65 The state shall be liable for damage inflicted during the discharge of the office of the financial arbitrator.
- No. 66 Also behaviour, which evidently exceeds the boundaries of the general notion of behaviour consistent with good manners, may be deemed as leading a dissolute life within the meaning of the provisions of Section 469a(1)(d) of the Civil Code. Whereas an individual shall be deemed to lead a permanently dissolute life in cases when the behaviour of the disinherited individual manifests signs of continuity (i.e. not of randomness or sporadicity) and long-termness and when, as a rule, one cannot expect the individual to return to a lifestyle that is perceived as normal by the majority of the society.
- No. 67 When a market price (common at the given location and in the given time) is agreed in an agreement on the transfer of property governed by the provisions of Section 196a(3) of the Commercial Code, which is more advantageous for the company, the agreement shall not be deemed invalid solely due to the reason that the price had not been determined based on an appraisal of an expert appointed by the court.
- No. 68 The fact that the court (incorrectly) issued a bill payment order even though the bill to order was not endorsed to the claimant, shall not prevent the claimant from remedying the lack of active legitimization in rem on his or her part also during proceedings that deal with objections, within which the claimant objected against the same.
- No. 69 The entitlement of a separate creditor which, within the meaning of the provisions of Section 60(1)(a) of Act No. 328/1991 Coll., in the wording effective until December 31, 2007, cannot be affected by settlement, constitutes, in compliance with the provisions of Section 28(1) of the mentioned act, the “right of separate creditors to the satisfaction of their claim by way of converting the thing, right or claim, whereby the creditor’s claim was secured into money”.
A lien creditor who is the personal creditor of the debtor (who concurrently is a lien debtor) in settlement proceedings conducted in accordance with Act No. 328/1991 Coll. shall be, after the debtor fulfils the settlement, only entitled to the satisfaction of his or her personal claim from the lien and not from other assets of the debtor. The debtor’s personal liability towards such creditor shall become extinct in the scope, in which the debtor was not obligated to fulfil the same according to the content of the settlement (as well as other personal liabilities of the debtor), namely by fulfilling the confirmed settlement.
Where a personal claim of a lien creditor involves a personal debtor, who concurrently is a lien debtor as of the date of the legal force of the resolution permitting settlement to the debtor, is lower than the value of the lien securing the creditor’s claim then the amount of the proceeds

from the encashment of the lien, which exceed the claim amount determined in this manner, may not be used for the settlement of interest for delayed payment that would have otherwise accrued in relation to the secured claim in the period from the legal force of the resolution permitting settlement. The right to these appurtenances became extinct with respect to all creditors of the debtor as of the date of the legal force of the resolution permitting settlement (that has been subsequently fulfilled by the debtor).

- No. 70 A debtor whose assets are the subject of insolvency proceedings and who pledged his or her claim to the creditor shall not be deemed a “third party” within the meaning of the provisions of Section 183(1) of the Insolvency Act. The pledged claim shall remain the property of the debtor.

When, within the meaning of the provisions of Section 109(1) of the Insolvency Act, the effects associated with the initiation of proceedings concerning the assets of a personal debtor come into effect and the debtor pledged his or her claim to the lien creditor, which the creditor, however, is not entitled to recover by way of an action filed against the sub-debtor demanding the settlement of the pledged claim, despite the fact that secured claim was not satisfied in a due and timely manner and that the right of lien pertaining to the pledged claim is effective with respect to the sub-debtor. Proceedings concerning such action shall be discontinued by the court upon the legal force of the decision on bankruptcy regardless of the fact whether bankruptcy has already been declared on the debtor’s assets (Section 109(1)(a) of the Insolvency Act in combination with Section 104(1) of the Civil Procedure Code). From the moment when the effects associated with the initiation of insolvency proceedings come into force, the right to demand the payment of the pledged claim shall pass back to the debtor and with the declaration of bankruptcy to the trustee of the debtor’s bankruptcy assets (Section 246(1) of the Insolvency Act).